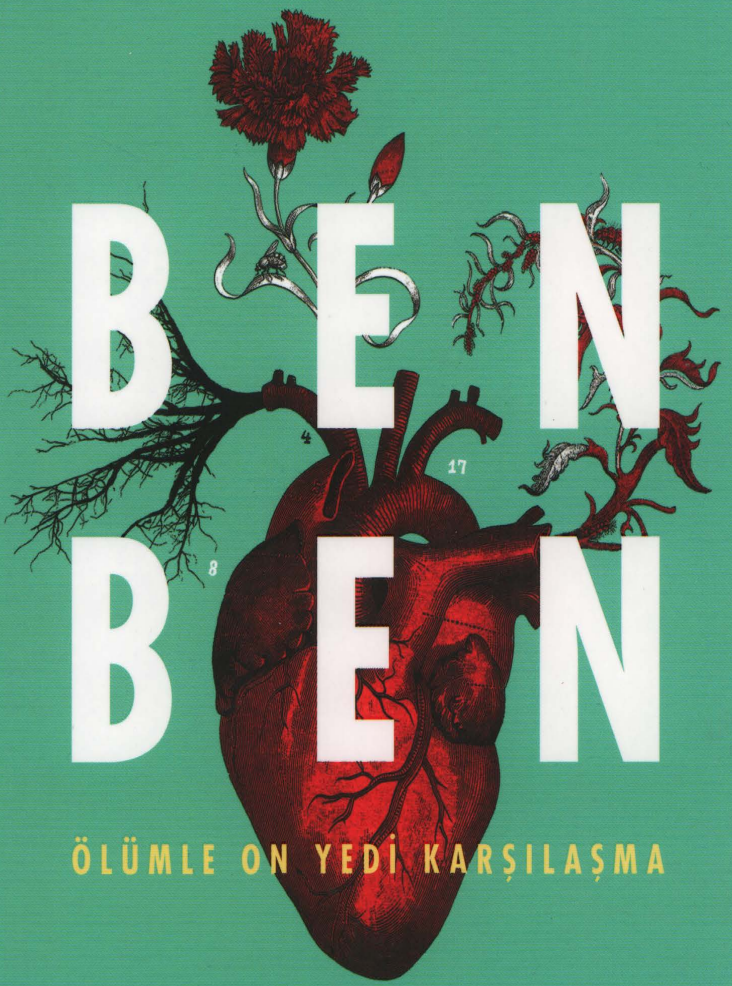
MAGGIE O'FARRELL

"Nefes kesecek kadar iyi." *Guardian*

BEN BEN

ÖLÜMLE ON YEDİ KARŞILAŞMA

Çeviri: Kıvanç Güney

domingo

"YILIN KİTABI" SEÇKİLERİNDE

SUNDAY TIMES • GUARDIAN • TIMES
OBSERVER • TELEGRAPH

Ölümcül seyreden bir çocukluk hastalığı, neredeyse felaketle sonlanacak bir ergenlik isyanı, ıssız bir patikada bir seri katille karşılaşma, eksik personelli bir hastanede beceriksizce yaptırılan bir doğum. Bunlar çağdaş edebiyatın önemli yazarlarından, Costa Ödülü sahibi Maggie O'Farrell'ın bizzat yaşadığı ve bu sıra dışı anı kitabıyla okuruyla paylaştığı, ölümle on yedi karşılaşmasından sadece dördü. Gerçek, soluksuz bırakan ama hepsinden öte, bizlere "derin bir nefes alıp kalbimizin atışını dinlememizi" hatırlatan hikâyeler.

"O'Farrell eline okla yayı alıp doğrudan kalbe nişanlıyor." *Times*

"Ölüm hakkında olup da kendimi bu kadar canlı hissettiren hiçbir kitap olmadı." Tracy Chevalier

"O'Farrell her manada bir mucize. Bu kitabı asla unutamayacağım." Ann Patchett

GOODREADS OKUR ÖDÜLLERİ
ANI KATEGORİSİ YARI FİNALİSTİ

domingo
www.domingo.com.tr

BEN BEN

Ölümle On Yedi Karşılaşma

MAGGIE O'FARRELL

Çeviri:
Kıvanç Güney

domingo

domingo

BEN BEN
MAGGIE O'FARRELL

Özgün ismi: I Am, I Am, I Am: Seventeen Brushes with Death
© 2017 Maggie O'Farrell

Bu kitabın Türkçe yayın hakları AnatoliaLit Ajansı aracılığıyla Maggie O'Farrell c/o A M Heath & Company Ltd.'den alınmıştır.

Bu kitabın çevirisi Literature Ireland tarafından desteklenmiştir.

LITERATURE IRELAND
Promoting and Translating Irish Writing

Türkçe yayın hakları:
© 2021 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.
Sertifika No: 46105

Çeviri: Kıvanç Güney
Editör: Algan Sezgintüredi
Son okuma: Sevim Erdoğan
Özgün kapak tasarımı ve illüstrasyonlar: Yeti Lambregts
Kapak ve sayfa uyarlama: Betül Güzhan

ISBN: 978 605 198 147 5

Baskı: Ocak 2021
Optimum Basım
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
34295 Küçükçekmece İstanbul
Tel: 0212 463 71 25 Sertifika No: 41707

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Şahkulu Mah. Büyük Hendek Cad. Brot Apt.
No: 4/10 Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

çocuklarıma ithaf edilmiştir

Yazar Hakkında

İrlanda doğumlu Maggie O'Farrell, *Ben Ben, After You'd Gone, Sevgilimin Sevgilisi* (Yapı Kredi Yayınları), Somerset Maugham Ödülü kazananı *The Distance Between Us*, *The Vanishing Act Of Esme Lennox*, 2010 Costa Ödülü kazananı *The Hand That First Held Mine*, 2013 Costa Ödülü finalisti *Cehennem Sıcakları için Talimatlar* (Yapı Kredi Yayınları), 2016 Costa Ödülü finalisti *This Must Be The Place* ve 2020 Women's Prize for Fiction Ödülü kazananı *Hamnet*'in (Domingo, 2021) yazarıdır. Edinburgh'da yaşamaktadır.

Kimileri bir kitapta kendilerinden söz edilmesini istemeyebileceği için, onların kimliklerini koruyabilmek adına bazı olaylarda isimler, dış görünümler ve mekânlar değiştirilmiştir.

Bu kitabın bazı bölümleri farklı şekillerde aşağıdaki yayınlarda yer almıştır.

– "Kızım"dan bazı bölümler, *Guardian Weekend*, Mayıs 2016
– "Bebek ve Kan Dolaşımı"ndan bazı bölümler, *GoodHousekeeping*, Şubat 2007
– "Karın"dan bazı bölümler, *Guardian*, Mayıs 2004

İçindekiler

1. Boyun (1990) 1
2. Akciğerler (1988) 23
3. Omurga, Bacaklar, Leğen Kemiği, Karın, Baş (1977) 35
4. Tüm Vücut (1993) 45
5. Boyun (2002) 59
6. Karın (2003) 69
7. Bebek ve Kan Dolaşımı (2005) 87
8. Akciğerler (2000) 109
9. Dolaşım Sistemi (1991) 119
10. Baş (1975) 129
11. Kafatası (1998) 139
12. Bağırsaklar (1994) 147
13. Kan Dolaşımı (1997) 159

14. Bilinmeyen Neden (2003) 171
15. Akciğerler (2010) 183
16. Beyincik (1980) 195
17. Kızım (Bugün) 233

Teşekkür 266
Alıntılar 268

"Derin bir nefes alıp kalbimin o bildik
böbürlenişini dinledim. Ben ben, ben ben, ben ben."

Sylvia Plath, *Sırça Fanus*

BOYUN

1990

Az ötedeki patikada, büyük bir kayanın ardından bir adam çıkıveriyor.

Dağın çanak şeklindeki zirvesinde gizli, kara bir gölün karşı kıyısında yalnızca ikimiz varız. Tepemizde açık mavi bir gökyüzü; bitki örtüsü o yüksekliğe kadar ulaşamadığı için yalnızca o ve ben, kayalar ve dingin bir kara göl. Adam botlu ayaklarını iyice açıp daracık patikada durarak gülümsüyor.

Birkaç şey fark ediyorum. Küçük vadinin daha aşağısında da adamın yanından geçmişim. Doğada yürüyüşe çıkmış iki insan olarak dostça, şöyle bir selamlaşmışız. Bağırsam bile, patikanın bu gözlerden uzak yerinde beni duyabilecek kimse yok. Adam beni beklemiş: Her şeyi dikkatle, özenle planlamış; ben de adamın tuzağına düşmüşüm.

Bunların hepsi bir anda kafama dank ediyor.

O gün –ölümle burun buruna geldiğim o gün– benim için erkenden, şafaktan hemen sonra, başucumdaki çalar saatin zangır zangır dans edişiyle başlamıştı. Üniformamı giyip karavandan çıkmış, taş basamakları parmak uçlarımda inip boş mutfağa girmiş, fırınları, kahve makinelerini ve ekmek kızartma makinelerini açmış, beş somun ekmeği

dilimlemiş, su ısıtıcıları doldurmuş, kırk tane kâğıt peçeteyi orkide şeklinde katlamışım.

On sekiz yaşımı yeni doldurmuş ve bir kaçış yolu bulmuşum. Her şeyden: evden, okuldan, ailemden, sınavlardan, sınav sonuçlarını beklemekten. Bir dağın eteğinde, tanıtımlarında "holistik, alternatif tatil olanağı" sunduğu söylenen, kimseyi tanımadığım bir yerde iş bulmuşum.

Kahvaltı servisi yapıyor, kahvaltı masalarını toplayıp siliyor, konuklara anahtarları bırakmayı unutmamalarını hatırlatıyorum. Odalara girip yatakları yapıyor, çarşafları değiştiriyor, temizlik yapıyorum. Yerlere atılmış giysileri, havluları, kitapları, ayakkabıları, şifalı yağları, meditasyon matlarını topluyorum. Yatak odalarına saçılmış eşyaların anlattığı hikâyelerden, insanların her zaman göründükleri gibi olmadıklarını öğreniyorum. Kendi istediği masanın dışında bir yerde oturmayı reddeden, yalnızca belli bir sabunu kullanabileceğini, bütün yağı alınmış belli bir sütü içebileceğini söyleyen, dediğim dedik, müşkülpesent bir adamın bulut yumuşaklığındaki kaşmir çoraplara ve canlı renklerde detaylı desenleri olan ipek iç çamaşırlarına zaafı olabiliyor. Akşam yemeklerinde bütün düğmeleri iliklenmiş bluzuyla kimseyle göz göze gelmeden oturan, perması geçmeye yüz tutmuş kadın, geceleri odasında bir at ruhuna sahip olduğunu ilan eden sado-mazo kostümleri giyen bir kimliğe bürünebiliyor: insan dizginleri, deriden yapılmış küçük eyerler, gümüş rengi ve zarif ama acımasız bir kırbaç. Kusursuzluklarıyla sizi kendilerine hayran bırakan,

imrendiren –akşam yemeklerinde manikürlü parmakları birbirine geçen, günbatımlarında güle oynaya yürüyüşlere çıkan, bana düğün fotoğraflarını gösteren– Londralı çiftin odası hüzünle, umutla, kederle kaplı olabiliyor. Banyodaki rafları gebelik testleriyle dolup taşmış. Komodinlerin üstünde doğurganlığı artıran ilaçlar. Bunlara hiç dokunmayarak görmedim, farkında değilim, bir şey bilmiyorum mesajını vermek ister gibiyim.

Bütün sabah ince eleyip sık dokuyor, derleyip toparlıyor, başkalarının hayatlarını kolaylaştırıyorum. İnsanların bıraktığı izleri siliyor; yiyip içtiklerine, uyuduklarına, seviştiklerine, tartıştıklarına, yıkandıklarına, soyunup giyindiklerine, gazete okuduklarına, kıl tüy, deri, kan, tırnak döktüklerine dair bütün kanıtları yok ediyorum. Toz alıyor, uzun kayışından çektiğim elektrikli süpürgeyi koridorlarda peşimden sürüklüyorum. Sonra öğle yemeğine doğru, eğer o gün şanslıysam, akşam mesaisinden önce istediğim gibi geçirebileceğim dört saatlik bir boşluğum oluyor.

Bu yüzden boş zamanlarımda sıkça yaptığım gibi göle çıkmışım ve bugün her nedense sağdan gidip gölün etrafından dolaşan patikada yürümeye karar vermişim. Neden? Hatırlamıyorum. Belki o gün işlerim erken bitmişti, belki konuklar etrafı çok fazla dağıtmadığı için otelden erken çıkabilmiştim. Belki de açık ve güneşli hava aklımı çelip o gün farklı bir yoldan yürümeme neden olmuştu.

Ayrıca hayatımın o döneminde doğa yürüyüşü yaparken kendimi güvensiz hissetmem için bir neden de yoktu.

Ergenlik yıllarımın geçtiği İskoçya'daki küçük sahil kasabasında, belediyenin düzenlediği kendini savunma teknikleri kursuna gitmiştim. Judo kıyafeti giyen fıçı vücutlu öğretmen bize ballandıra ballandıra korku hikâyeleri anlatır gibi senaryolar yazardı. Gece geç vakit bardan çıkıyorsunuz, derdi gözlerinin üstünü kaplayan gür kaşlarının altından teker teker hepimize bakarak, ve koca bir adam sokak arasından fırlayıp sizi yakalıyor. Ya da: Geceleyin kulüpte daracık bir koridordan geçerken sarhoşun teki sizi duvara yapıştırıyor. Ya da: Hava karanlık, sisli; trafik ışıklarında beklerken biri çantanızın kayışına yapışıp sizi yere itiyor. Bu tehlikeli senaryoların hepsi de alttan alta durumdan keyif alan bir soruyla sona ererdi: Ne yaparsınız?

Hayali saldırganların boğazına dirseğimizin tersini geçirme alıştırmaları yapar, yaparken de gözlerimizi devirirdik çünkü sonuçta hepimiz gencecik kızlardık. Sırayla avazımız çıktığı kadar bağırma alıştırmaları yapardık. Görev bilinciyle, sıkıcı bir ödev yapar gibi, erkek vücudundaki zayıf noktaları tekrarlardık: gözler, burun, boğaz, apış arası, dizler. Artık işi çözdüğümüze; pusu kuran yabancıyı, sarhoş tacizciyi, kapkaççıyı alt edebileceğimize inanıyorduk. Ellerinden kurtulup dizimizi geçirebileceğimizden, gözlerini tırmalayabileceğimizden emindik; bu tehlikeli ama tuhaf bir heyecan veren durumlardan kurtulmanın bir yolunu bulabileceğimize güveniyorduk. Ses çıkarmayı, dikkat çekmeyi, POLİS diye bağırmayı öğrenmiştik. Sanırım akıllarımıza işlenen net bir mesaj da vardı. Sokak arası, gece kulübü, bar,

otobüs durağı, trafik ışıkları: Tehlike şehirlerdeydi. Doğada ya da bizimki gibi –gece kulüplerinin, sokak aralarının, hatta trafik ışıklarının bile olmadığı– taşra kasabalarında böyle şeyler olmazdı. Canımızın istediği gibi davranabilirdik.

Ama adam bir dağın tepesinde yolumu tıkamış beni bekliyordu işte.

Korkumu belli etmemenin, her şey normalmiş gibi davranmanın önemli olduğunu hissediyorum. Bu yüzden yürümeye, adımlarımı atmaya devam ediyorum. Dönüp kaçacak olsam, birkaç saniye içinde bana yetişebilir ve kaçmış olmam çok şeyi açığa çıkarabilir, bizi dönüşü olmayan bir noktaya getirebilir. Durumun gerçekte ne olduğuyla ikimiz de yüzleşmiş oluruz; çıbanın başı kopmuş olur. Tek seçenek devam etmek, hiçbir şey yokmuş gibi davranmak sanki.

Adam, "Tekrar merhaba," diyor ve bakışları yüzümden vücuduma, çıplak, çamurlu bacaklarıma kayıyor. Şehvetli olmaktan çok tartan, azgın olmaktan çok araştıran bir bakış: bir şeyi anlamaya çalışan, aklındaki eylemin detaylarını planlayan bir adamın bakışı.

Adamla göz göze gelemiyor, ona doğrudan bakamıyorum, olmuyor; ama birbirine yakın gözleri, fildişi rengi kesici dişleri olan, sırt çantasının saplarını tutan ellerini yumruk yapmış gayet uzun bir adam olduğunun farkındayım.

"Selam," diyebilmek için boğazımı temizlemem gerekiyor. Başımla da selam veriyorum sanırım. Yanından geçmek için yan dönüyorum: Adamın temiz terinin, sırt çantasının

derisiyle karışık, kimyasal yoğunluklu ve belli belirsiz tanıdık gelen tıraş yağının kokusu.

Adamı geçip yürüyorum, patika önümde uzanıyor. Pusu kurmak için yürüyüşün en yüksek noktasını seçtiğini anlıyorum: Oraya kadar hep tırmanmışım ve oradan sonra dağdan aşağı otelime, akşam mesaime, işe, hayata doğru inişe geçeceğim. Oradan sonrası hep yokuş aşağı.

Özgüvenli, hedefe yönelik adımlar atmaya, korkumu belli etmemeye özen gösteriyorum. Korkmuyorum: Okyanus gibi gürleyen nabız atışlarımın içinde bunu tekrarlayıp duruyorum kendime. Belki de, diye düşünüyorum, hâlâ özgürüm, durumu yanlış anladım. Gözlerden uzak patikalarda genç kızları bekleyip sonra da gitmelerine izin vermek gayet normal bir şeydir belki.

On sekiz yaşındayım. Daha yeni on sekiz olmuşum. Bir şeyden haberim yok.

Ama hemen arkamda olduğunun farkındayım. Botlarının çıkardığı sesleri, pantolonunun hışırtısını –her mevsim giyilebilen, nefes alabilen bir şey– duyabiliyorum.

Derken tekrar belirip yanımdan yürümeye başlıyor. İyice yaklaşıp samimi bir tavırla, tanışıyormuşuz, okuldan eve birlikte döndüğüm sınıf arkadaşlarımdan biriymiş gibi kolunu omzuma atarak yürüyor.

"Güzel bir gün," diyor yüzüme bakarak.

Başım hâlâ önümde. "Evet," diyorum, "öyle."

"Çok sıcak. Yüzmeye giderim belki."

Patikada eşzamanlı atılan hızlı adımlarla yan yana yürürken, aksanında bir tuhaflık olduğunu fark ediyorum. Sözcüklerin orta hecelerinde duraksıyor; *r*'leri yumuşak, *t*'leri fazla vurgulu; ses tonu düz, neredeyse ifadesiz. Hani derler ya, eskiden bizim sokakta oturan adam gibi, o da hafif "üşütük" belki. O adam savaştan beri hiçbir şeyi çöpe atmamıştı ve bahçesini, Uyuyan Güzel'in kalesi misali sarmaşık bürümüştü. Yapraklarla kaplı şeylerin ne olduğunu tahmin etme oyunu oynardık: kedi, çit, motosiklet. Örgü bereler takar, desenli atletler ve bir zamanlar şık oldukları anlaşılan, küçülmüş, kedi tüyüyle kaplı takım elbiseler giyerdi. Yağmur yağdığında, omzuna çöp torbası atardı. Zaman zaman içine oynayalım diye kedi yavrularını doldurduğu fermuarlı bir çantayla bizim kapıya gelirdi; bazen de sarhoş, gözü dönmüş bir halde, mosmor bir suratla gelip kayıp kartpostallarından söz ederek atıp tutar, annem koluna girip onu evine kadar götürürdü. "Siz burada kalın, ben şimdi gelirim," derdi ve adamla birlikte kaldırıma çıkıp gözden kaybolurdu.

Belki de olay bu, diye düşünürken içime sular serpiliyor. Bu adam da bizim eski komşu gibi olabilir: Uzun zaman önce ölen, evi boşaltılıp sterilize edilen, sarmaşıkları kesilip yakılan o ayrıksı, farklı komşumuz gibidir belki. Belki de annemin yaptığı gibi ben de ona iyi davranmalıyım. Şefkat göstermeliyim.

Göl kenarında hızlı hızlı, yan yana yürürken, ona dönüyorum. Hatta gülümsüyorum.

"Yüzmeye gitmek," diyorum, "iyi fikir."

Yanıtı, dürbününün kayışını boynuma dolamak oluyor.

Galiba bir gün sonra yakındaki kasabanın karakolundan içeri giriyorum. Kayıp cüzdanları, sahipsiz köpekleri, çizilen arabaları bildirmek için gelen insanlarla birlikte sıraya giriyorum.

Masadaki polis başını yana eğerek beni dinliyor. İlk sorusu, "Size zarar verdi mi?" oluyor. "Bu adam size dokundu, vurdu ya da uygunsuz bir teklifte bulundu mu? Uygunsuz bir şey söyledi ya da yaptı mı?"

"Hayır," diyorum, "sayılmaz ama—"

"Ama ne?"

"Yapabilirdi," diyorum. "Yapacaktı."

Adam beni tepeden tırnağa süzüyor. Üstümde kotumu kesip yaptığım yamalı şortum, kulak kıkırdağımda bir sürü gümüş halka, ayağımda yırtık pırtık spor ayakkabılar, "Bu kuşu gördünüz mü?" yazılı tişörtümde bir de dodo resmi var. Konuklardan birinin, otele arpı ve keçeden oyuncaklar yaptığı malzemeleriyle gelen, yüzünden huzur akan Hollandalı bir kadının, boncuklar ve tüylerle süslediği vahşi bir yelem var: Saçlarımı tanımlayacak başka bir sözcük yok ciddeN. Olduğum gibi görünüyorum: ıssız bir ormanın ortasındaki bir karavanda, hayatında ilk kez yalnız yaşayan bir genç kız gibi.

"Yani," diyor polis bütün ağırlığını dirseklerini dayadığı kâğıtlarına vererek, "yürüyüşe çıkıp bir adamla karşılaştı-

nız, onunla birlikte yürüdünüz, adam biraz tuhaftı ama eve sağ salim döndünüz. Olay böyle mi oldu?"

"Dürbününün kayışını," diyorum, "boynuma doladı."

"Sonra ne oldu?"

"Sonra da..." Susuyorum. Bu adamdan da, kalın kaşlarından da, bira göbeğinden de, sabırsız küt parmaklarından da nefret ediyorum. Göldeki adamdan bile daha çok nefret ediyor olabilirim. "Bana göldeki ördekleri gösterdi."

Polis güldüğünü gizlemeye gerek bile duymuyor. "Evet," diyerek çat diye defterini kapıyor. "Çok korkunçmuş."

Adamdan yayılan şiddet dürtüsünü bir taştan çıkan ısı gibi hissettiğimi o polise nasıl anlatabilirdim ki? Karakoldaki o anı kim bilir kaç kez düşünüp sonradan olanları önlemek için daha ne yapmış, ne demiş olabileceğimi sordum durdum kendime.

Üstünüzü görmek istiyorum, buradaki yetkiliyle görüşmek istiyorum, diyebilirdim. Şu an, kırk üç yaşına gelmişken yapacağım bu olurdu ama o zaman? Böyle bir seçenek aklıma bile gelmedi.

Beni dinleyin, adam bana bir şey yapmadı ama başkasına mutlaka yapacak, diyebilirdim. Bir şey yapmadan önce onu bulun lütfen.

Şiddetin başlangıç anını içgüdüsel olarak hissedebildiğimi söyleyebilirdim. Nedenini hiçbir zaman tam anlayamamış olsam da, uzun zaman boyunca insanlarda şiddet dürtüsü uyandırmış olduğumu söyleyebilirdim. Çocukken

itilip kakılmışsanız ya da birileri size vurmuşsa, o acizlik ve savunmasızlık hissini, sevecenliğin göz açıp kapayıncaya, bir nefes alıp verinceye kadar nasıl acımasızlığa dönüşebildiğini asla unutmuyorsunuz. O duyarlık bir antikor gibi damarlarınızda dolaşıyor. O ani değişimlerin yaklaşmakta olduğunu –havadaki o bariz yoğunluğu ya da titreşimi– sezmeyi çabucak öğreniyorsunuz. Şiddeti algılayan antenler ediniyor, dolayısıyla şiddeti savuşturmak için çeşitli teknikler geliştiriyorsunuz.

Gittiğim okulda şiddetten bol bir şey yoktu. O tehdit hissi koridorlara, salonlara, sınıflara, sıraların arasındaki boşluklara duman gibi dolardı. Kafalara vurulur, kulaklar çekilir, fırlatılan tebeşir silgileri acıya duyarlı hedefleri on ikiden vururdu; öğretmenlerden biri sevmediği çocukları pantolonlarının belinden tutup duvara çarpmayı âdet edinmişti. Viktoryen karolara vurulan çocuk kafalarının sesleri hâlâ kulaklarımdadır.

En kötü kabahatleri işleyen oğlanlar müdire hanımın odasına gönderilir, orada sopayla dövülürdü. Kızlar kesle dövülürdü. Kendi keslerime –burunları nal şeklinde lastikle kaplanmış, spor salonundaki kulplu beygirlere çıkartırken giydirdikleri o siyah bez pabuçlara– ve özellikle rengi griye dönmüş tırtıklı tabanlarına bakar, o darbenin nasıl bir etki yaratacağını hayal ederdim: kauçuğun çıplak tene çarpışı.

Müdire hanım herkese dehşet salardı. Damarlı boynu, kuş pençesi elleri. Gümüş bir iğneyle kazaklarına tutturduğu fularları. Ofisindeki o koyu renk duvarlar, şarap rengi

halı. Kodlu okuma kitaplarından okuma becerimi sergilemek üzere odasına çağrıldığımda o halıya bakar ve eteğim havaya kaldırılmış vaziyette orada öylece durup kaderimi beklemenin, kendimi gelecek darbeye hazırlamanın nasıl bir şey olacağını hayal ederdim.

Şiddet öğrencilere de sirayet etmişti tabii. Kolunuzun ve bileğinizin derisinin ıslak bir bez gibi, hızlı hızlı elipsler çizerek burulduğu Çin işkenceleri çok popülerdi. Saç çekme, ayak parmağı ezme, kafa kıstırma, parmak bükme: Zorbaların başvurabileceği zengin ve gittikçe genişleyen bir repertuvar vardı. Benim talihsizliğim oranın aksanıyla konuşmamak, okumayı okula başlamadan önce öğrenmiş olmak, söylendiğine göre anormal, rahatsız edici, bir nedenle tasvip edilemeyecek bir dış görünüme sahip olmak, kim bilir kaç kez daraltılıp uzatılmış etekler giymek, sürekli hasta olup uzun dönemler boyunca okula gitmemek, konuşmam istendiğinde kekelemek, rugan ayakkabı giymemek gibi şeylerdi. Bizim sınıftan bir çocuğun beni tuğla duvarlı kulübenin arkasında kıstırıp yazlık elbisemin askılarından havaya kaldırdığını, koltukaltlarımın kesildiğini hatırlıyorum. Sonrasında bu olaydan hiç söz etmemiştik. Parlak siyah kâküllü, benden büyük bir kızın teneffüste oyun oynayan kalabalıktan ayrılarak yüzümü ağaca sürttüğünü hatırlıyorum. Ortaokulun ilk döneminde, kimya dersinin ortasında, on iki yaşındaki bir dazlak yüzümü yumruklamıştı. Dilimin ucuyla üstdudağımı yokladığımda, oradaki yara izini hâlâ hissederim.

Yani adam dürbünü boynuma geçirdiğinde, bana ördek sürüsünü göstereceğine dair bir şeyler söylediği halde neler olacağını anlamıştım. Şiddetin kokusunu alıyor, aramızda yoğunlaşarak parıldadığını görebiliyordum adeta. Bu adam da aksanıma, ayakkabılarıma ya da Tanrı bilir neyime –detayları umursamaktan uzun zamandır vazgeçmiştim– gıcık olan uzun zorbalar zincirinin bir halkasıydı ve bana zarar verecekti. Bana acı vermeye, acıyı başımdan aşağı boca etmeye niyetliydi ve yapabileceğim hiçbir şey yoktu.

Kuş gözleme oyununa katılmam gerektiğine karar verdim. Tek umudun bu olduğunu biliyordum. Gerçeği zorbaların yüzüne vuramazsınız, açıkça söyleyemezsiniz; kim olduklarını bildiğinizi, gerçek yüzlerini gördüğünüzü açığa vuramazsınız.

Dürbünden bakmam en fazla bir saniye falan sürdü. Ah, dedim, puflalar, ne hoş, dedim ve eğilip kayışın çemberinden kurtuldum. Elinde siyah kayışla, kemendi yeniden boynuma geçirmek amacıyla peşimden geldi tabii ama bu kez yüzüm ona dönüktü; gülümsüyor, puflaların ne kadar ilginç olduğuna dair bir şeyler geveliyor, pufla yorganlara onların tüylerinin mi doldurulduğunu, bu adın onlardan mı geldiğini soruyordum. Onlardan geliyor, öyle mi? Ne kadar enteresan. Biraz daha anlatsana, puflalar, kuşlar ve kuş gözlemciliği hakkında bütün bildiklerini öğrenmek istiyorum, Tanrım, ne kadar bilgilisin, çok kuş gözlemliyorsun herhalde? Biraz daha anlatsana, gördüğün en ilginç kuşu anlat ama bu arada yürüyelim çünkü baksana, saat kaç olmuş, benim

cidden gitmem lazım, dağın aşağısına, mesaim başlayacak, evet, işte şurada çalışıyorum; şu bacaları görüyor musun? Orası. Çok yakın, değil mi? Beni beklerler. Geç kalırsam aramaya çıkarlar, evet, patronum, beni bekler. O da sürekli buraya çıkar, hepimiz çıkarız, burada olduğumu biliyor tabii, kesinlikle, nereye kadar yürüyeceğimi kendim söyledim, artık her an beni aramaya gelebilir, şu köşeden bile çıkabilir. Evet, şu taraftan gidebiliriz, bu arada neden biraz daha kuş gözlemciliğinden söz etmiyorsun, evet, lütfen, çok isterim ama artık acele etmem lazım çünkü beni bekliyorlar.

İki hafta sonra dolambaçlı yoldan otele çıkan bir polis arabasından iki kişi iniyor. Yastıkları kılıflara sokmak için uğraşırken, üst kattaki pencerelerin birinden görüyorum onları. Orada ne işleri olduğunu, neden geldiklerini hemen anlayıp daha bana seslenilmeden, merdivenden inmeye başlıyorum.

Gelenlerin karakoldaki polisle alakası yok. İkisi de takım elbiseli; ciddi ve hedefe odaklı bir tavırları var. Yüzlerinde tecrübeli, ustalıklı bir tarafsızlık ifadesiyle rozetlerini ve belgelerini patronum Vincent'a gösteriyorlar.

Benimle özel görüşmek istedikleri için Vincent bizi boş odalardan birine götürüyor. İyi bir adam olduğu ve çığlıkları ve bağırışları arka bahçeden duyulan kendi çocuklarından yalnızca birkaç yaş büyük olduğum için o da bizimle birlikte odaya giriyor.

Ben o sabah yaptığım yataklardan birine oturuyorum, erkek polis bazı konukların sabahları çaylarını içmekten

hoşlandığı süslemeli hasır sehpanın arkasındaki koltuğa; kadın polis yatağa, yanıma oturuyor.

Vincent geri planda bir şeylerle uğraşıp şüpheli bir tavırla homurdanarak pencerenin önüne asılı kristal süslerden birini düzeltir gibi yapıyor, tozsuz şömine rafının tozunu alıyor, ızgarada duran kürekle maşayı şöyle bir tıngırdatıyor. Eski çiçek çocuklarından bir Haight-Ashbury gazisi olan Vincent, "aynasız" dediği tiplerden pek hoşlanmıyor.

Polisler kibarca ama düşünceli bir tavırla onu duymazdan geliyor. Kadın geçenlerde yürüyüş yaparken rastladığım bir adamı araştırdıklarını söylüyor. Olanları bütün detaylarıyla anlatmam mümkün mü acaba?

Anlatıyorum. En başından başlayıp daha önce de adamın yanından geçtiğimi, aksi yönlere doğru yürüdüğümüzü, sonra her nasılsa adamın önümde beliriverdiğini söylüyorum. "Bunu nasıl yaptığını anlamadım," diyorum, "çünkü kestirme yol yok, varsa bile ben bilmiyorum." Dikkatlerini bana vermiş, ölçülü bir tavırla dinlerken başlarını sallayarak devam etmem için cesaretlendiriyorlar. Gözleri hep yüzümde: Dikkatleri tamamen bende. Dürbün kayışını anlatmaya başladığımda, başlarını sallamayı kesiyorlar. İkisi de gözlerini bile kırpmadan öylece bana bakıyor. Garip, yoğun bir an. Herkes nefesini tutuyor sanırım.

"Dürbün kayışı mı?" diye soruyor adam.

"Evet," diyorum.

"Kayışı boynunuza doladı, öyle mi?"

Başımı sallıyorum. Gözlerini kaçırıyorlar, yere bakıyorlar; kadın defterine bir şeyler yazıyor.

Bana bir dosya verip içindeki fotoğraflara bakarak adamı teşhis edip edemeyeceğimi soruyor.

Patronum burada araya giriyor. Elinde değil. "Bir şey söylemek zorunda değilsin, biliyorsun, mecbur değilsin. Bir şey söylemek zorunda değil."

Kadın onu susturmak için elini kaldırırken, ben de işaretparmağımı fotoğraflardan birinin üstüne bastırıyorum.

"Bu," diyorum.

Dedektifler fotoğrafa bakıyor. Kadın yine defterine bir şey yazıyor. Adam bana teşekkür ediyor; dosyayı alıyor.

"Birini öldürdü," diyorum, "değil mi?"

Bakışmalarından bir şey anlamak mümkün değil, cevap da vermiyorlar.

"Birini boğdu. O dürbünün kayışıyla." Bir kadın polise, bir adama bakıyor ve o an anlıyorum, konuşmadan anlaşıyoruz. "Değil mi?"

Vincent odanın öteki ucundan usulca bir küfür savuruyor. Sonra yanıma gelip mendilini bana veriyor.

Ölen kız yirmi iki yaşındaydı. Sırt çantasını alıp erkek arkadaşıyla Avrupa'yı gezmeye çıkmış bir Yeni Zelandalıydı. Erkek arkadaşı o gün kendini iyi hissetmediği için hostelde kalmış ve kız yürüyüşe tek başına çıkmıştı. Tecavüze uğramış, boğulmuş, sonra da alçak bir çukura gömülmüştü.

Cesedi üç gün sonra, yürüdüğüm patikadan çok uzak olmayan bir yerde bulunmuştu.

Bunları ancak sonraki hafta yerel gazetede okuduğum haberden öğrendim: Polisler söylemedi. Gazetecinin vitrininde o manşeti gördüm, içeri girip bir gazete aldım ve kızın yüzü karşımdaydı, ilk sayfadan bana bakıyordu. Geriye taradığı açık renk saçlarına bir bant takmıştı ve çilli yüzünde kocaman, içten bir gülücük vardı.

Hayatımın her günü değilse bile çoğu gününde aklıma geldiğini söylesem abartmış olmam. Onun hayatı sona erer, kısacık kesilirken, benimkinin devam etmesine her nedense izin verilmiş olması sürekli aklımdadır.

Adam yakalandı mı, suçlu bulunup ceza aldı mı, hapse atıldı mı, hiç öğrenemedim. O görüşme boyunca dedektiflerin onun peşine düştüğünü, enselediğini, yalnızca benim onaylamama ihtiyaçları olduğunu bariz bir şekilde hissetmiştim. Belki DNA örnekleri bire bir uyuyordu. Belki itiraf etmişti. Belki başka tanıklar, kurbanlar, ölmekten kıl payı kurtulanlar vardı ve mahkemede onlar şahitlik etmişti: Benden böyle bir şey istenmedi ve konunun peşine düşemeyecek, polisi arayıp neler olduğunu, adamın yakalanıp yakalanmadığını, hapse atılıp atılmadığını soramayacak kadar çaylaktım, bunu yapamayacak kadar sarsılmıştım sanırım. Çok geçmeden oradan ayrıldığım için kesin bir bilgi edinemedim. Haberlere birçok kaynaktan anında ulaşabildiğimiz günlere daha çok zaman vardı. Kim bilir kaç kez

araştırdığım halde internette bu suça dair bir iz, bir ipucu bulamadım.

Neden beni bırakıp onu öldürdüğünü bilemiyorum. Kız paniklemiş miydi? Kaçmaya mı çalışmıştı? Çığlık mı atmıştı? Adamın içindeki canavarı uyandıracak bir hata mı yapmıştı?

Patikadaki adamı uzun zaman boyunca rüyamda gördüm. Farklı farklı kılıklarda ortaya çıkıyordu ama sırt çantasıyla dürbünü hep yanındaydı. Rüyaların pusu ve karmaşası içinde, bazen onu üstünde taşıdığı şeylerden tanır ve ah, yine mi sen, diye düşünürdüm. Geri geldin, ha?

Anlatılması zor bir hikâye bu. Zaten hiç anlatmam, şimdiye kadar hiç anlatmadım. O zaman da ne arkadaşlarıma ne aileme, hiç kimseye anlatmadım: Olan şeyi sözcüklere dökebilmenin bir yolu yok gibiydi. Şimdi düşününce, şu âna kadar tek bir kişiye, sonradan evleneceğim adama anlatmışım ve bunu ancak onunla tanıştıktan yıllar sonra yapabilmişim. Bir akşam Şili'de, kaldığımız hostelin yemekhanesinde anlatmıştım. Yüzünde öyle derin ve içten bir sarsılmışlık vardı ki ömür boyu bir daha hiç kimseye, en azından sözlü olarak anlatamayacağımı düşünmüştüm.

O kızın başına gelen ve benim kıl payı kurtulduğum şey öylesine anlatılacak, anekdota dönüştürülecek, akşam yemeklerinde ya da telefonda ballandıra ballandıra anlatılacak, ağızlara sakız olacak bir şey değil. Bilakis en beterinden bir kötülük, korku hikâyesi. Üstüne tahta çakılıp kimsenin

girmediği, sözcüklerin olmadığı karanlık bir yerde saklanması gereken bir hikâye. O patikada ölüm bana teğet geçti; o kadar yakınımdaydı ki dokunuşunu hissettim ama benim yerime öteki kızı çekip aldı.

Boynuma dokunulmasına hâlâ tahammül edemem: kocam olsun, çocuklarım olsun, bir seferinde bademciklerime bakmak isteyen o babacan doktor olsun. Ne olduğunu bile anlamadan irkilip başımı kaçırıveririm. Boynuma değen şeyleri giyemem. Atkılar, polo yakalı şeyler, tasma kolyeler, orayı biraz da olsa sıkan bluzlar ya da başka giysiler: Bunların hiçbiri bana göre değil.

Geçenlerde okula birlikte yürürken, kızım bir dağın tepesine işaret etti.

"Oraya çıkabilir miyiz?"

Dağın yeşil zirvesine şöyle bir bakarak, "Olur," dedim.

"Senle ben?"

Bir an duraksadım. "Hep birlikte gideriz," dedim. "Ailece."

İnsanların ruh halini algılamakta öteden beri usta olan kızım bir şey gizlediğimi hemen sezdi. "İkimiz neden çıkamıyoruz?"

"Çünkü... ötekilerin de hoşuna gider."

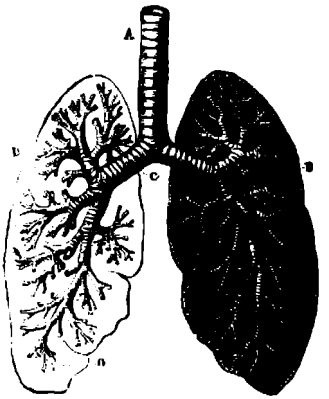
"Evet ama neden yalnızca ikimiz gidemiyoruz?"

Çünkü, diye düşündüm, sana anlatamayacağım çok şey var. Çünkü köşe başlarında, dolambaçlı patikalarda, büyük kayaların ardında, ormanların sığ bölgelerinde seni ne

tehlikelerin beklediğini dile getiremem. Çünkü altı yaşındasın. Çünkü dışarıda sana zarar vermek isteyecek insanlar var ve bunun nedenini asla anlayamayacaksın. Çünkü bütün bunları sana nasıl anlatacağımı henüz bilemiyorum. Ama bir gün anlatacağım.

AKCİĞERLER

1988

Vakit geç, gece yarısına yaklaşmış ve iskelenin sonunda bir grup genç var. Körfezin karşı tarafındaki kasaba kumsal boyunca dizilmiş ışıklardan bir gerdanlık. Liman gençlerin toplandığı bir yer: Önceden plan yapmadan kendilerine benzeyen birilerini bulmaları her zaman mümkün burada. Limanın sınırda olma özelliği, karayla denizin arasında kalmışlığı, özellikle geceleri onları kendine çekiyor sanki.

Bu geç saatte dışarıdalar. Hayatın o dönemine has bir sıkkınlık içindeler, içleri daralmış. On altı yaşlarındalar. İlk sınavlara girmiş, notların açıklanmasını, yazın bitmesini, yeni öğretim yılının başlamasını, geleceklerinin şekillenmesini, mesailerinin bitmesini, turistlerin gitmesini bekliyor, bekliyorlar. Kimileri kesimini beğenmedikleri saçlarının uzamasını, ailelerinin araba kullanmalarına izin vermesini ya da harçlıklarını artırmasını, mutsuz olduklarını görmesini, hoşlandıkları çocuğun ya da kızın onları fark etmesini, sipariş ettikleri kasetin dükkâna gelmesini, ayakkabılarının yeni ayakkabı alabilecek kadar eskimesini, otobüsün gelmesini, telefonun çalmasını bekliyor. Hepsi de bir şeyleri bekliyor çünkü sahil kasabalarında büyüyen gençlerin yaptığı budur. Beklerler. Bir şeyin bitmesini, başka bir şeyin başlamasını.

İkisi bir ara çıkmış, ayrılmış, barışmış. Araba kullanmaya başlayanlar var ama bazıları daha kullanmaya başlamamış. Birinin elinde sigara var ama çoğu sigara içmiyor. Okuldaki uyuşturucu yapıp alkolün dibine vuran, onunla bununla yatan gruptan değiller.

Hepsi farklı farklı yaz işlerinde çalışıyor, yaz aylarında ayakkabıya dolan kum misali kasabayı dolduran turistlere hizmet veriyor. Erkeklerden ikisi golf kursunda çöp toplayıcılığı yapıyor; kızlardan teki plajdaki minibüste dondurma satıyor.

Gençlerden biri benim. Akşamları bir golf otelinde garsonluk yapıyorum. Ayaklarımı aşağı sarkıtmış, volkanik taştan örülü serin mendirekte otururken, saçımdan otelin kokularını alıyorum: sigara, ısıtılmış yemek, patates kızartması yağı, gömleğimin koluna dökülen bira. Yiyecek içeceklerin, barların, başkalarının yaptığı tatillerin kokusu.

Kızlardan birinin mendirekten aşağı, suya atlamayı teklif etmesi beni pek tedirgin etmiyor. Grup dinamiğinin değişerek tehlikeli bir yöne doğru kaydığını gördüğüm başka zamanlar da olmuş, başka insanlarla birlikteyken. Biri bütün gruba meydan okuduğunda ya da birinin aklına girip çok tehlikeli, yasadışı ya da hem tehlikeli hem de yasadışı bir şey yapmayı teklif ettiğinde, her şey rayından çıkabilir. Yavaş giden bir yük trenine atlamayı teklif eden kız. Kullanılmayan bir atlıkarıncanın tepesine tırmanıp ayağı kayan ve sömestr sonuna kadar alçıyla dolaşan çocuk. Kibritleri çakıp çakıp sahildeki belediyeye ait bütün çöp bidonlarının

içine atan o kız. Okul müdürüne ait arabanın bütün lastiklerini indirip sileceklerini söken iki oğlan.

Şimdi bunları çocuklarıma anlattığımda, gözlerini kocaman açarak bakıyorlar bana. Sahiden yaptın mı, diye soruyorlar. Ben değil, diyorum, yanımdakilerden biri yaptı. Biraz büyüdüğünüzde, diyorum, dışarıda birileriyle birlikteyken, bazen biri çıkıp hoşunuza gitmeyen bir şey teklif eder ve kabul etmekle reddetmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalırsınız. Gruba uyar ya da karşı çıkarsınız. Sesinizi çıkarır, fikrinizi açıkça söyler, hayır dersiniz. Bence yapmamalıyız. Hayır, istemiyorum. Olmaz, eve gidiyorum ben, dersiniz.

Bir gruptan ayrılmak, alfa erkeğe ya da dişiye karşı çıkmak bana hiçbir zaman zor gelmedi. Çeteler, kabileler, kendimi bir grubun parçası gibi hissetmek, öteden beri pek ilgimi çekmedi. En havalı gruba ait olmadığımı çok küçük yaşlardan itibaren anlamıştım; onlardan biri değildim. Yani mendirekte otururken doğrulup ellerimin üstünde geriye çekilmeme, denizden gelen hafif esintide ayağa kalkıp, "Ben yaparım!" dememe neden olan şey bu değil.

Daha çok beni on altı yaşındaki birinin hayatındaki yeknesaklıktan kurtaracak bir şey –herhangi bir şey– yapma isteği. Yaşadığım sonsuz günler zinciri içindeki bir günü diğerlerinden farklı kılacak bir şey yapma isteği. Elementlerden birinin, suyun, mendireğin dibinde sürekli şekil değiştiren o karanlığın içine dalma isteği: göremesem de derinliğini, kütlesini, soğukluğunu, beni bekleyen gücünü

hissedebildiğim o şeyin. Otelin, yemek salonunun, tatlı olarak ne arzu ettiklerini sorduğumda beni tepeden tırnağa süzen ve aptal aptal sırıtan karılarının önünde, "Seni," diyen kocaların leş gibi kokusundan kurtulabilme umudu. Kirlenmiş, mideniz bulanmış, fritözlerin pis kokusu üstünüze sinmiş halde çıktığınız bir işte çalışıyorum. Sebzeleri servis ederken golfçü tiplerden birkaçı tarafından mıncıklanabildiğiniz, tuttuğunuz çatalı elinizde ters çevirip o kalın bileklerine batırmamak için bütün gücünüzle direndiğiniz bir işte. Mesai sırasında şefin rahatlıkla üniformasının altını indirip size kıçını sallayabildiği, siyah kıllardan bir kuş yuvasının içinde pembeliğiyle şaşkınlık veren kel çükünün göründüğü, buna karşılık çığlık atıp gülmek zorunda olduğunuz bir işte. Ellerine bir peçete alıp söz konusu çüke vurarak kapat şunu, kızcağızı rahat bırak deme hakkına sahip olanlar yalnızca yaşça büyük olan –bu işi yalnızca yaz işi olarak değil, sürekli, ekmek parası kazanmak için yapan– kadın garsonlar. Vejetaryen olduğunuzu duyan bir aşçı yamağının hiç üşenmeyip derisi yüzülmüş bir dana kuyruğunu aldığı ve siz dışarıdaki aydınlatmasız barakada duran dondurma soğutucusuna eğilmişken arkanızdan gelip o soğuk, jelatinsi, upuzun şeyle bileklerinizi birbirine bağlayabildiği bir işte çalışıyorum.

Beni ayağa kalkmaya teşvik eden bütün bunlar ama dahası da var. On altı yaşındayken hayatınızdaki her şey sizi öyle huzursuz edebiliyor, öyle bir hayal kırıklığına uğratıyor, midenizi öyle bulandırıyor ki aşağı yukarı on beş metrelik

bir yükseklikten karanlığa, gelgitin içine gözünüzü kırpmadan atlayabiliyorsunuz.

Deniz bu gece sakin. Altımızda dingin, yağsı bir hareketle dalgalanıyor. Ayakkabılarımı çıkarıyorum. Aşağı bakmıyorum.

Düşüş, hayal edebileceğinizden daha hızlı. Ansızın açılan bir kapıdan içeri dalan rüzgâr gibi, kısa süreli bir hava akımının ardından bambaşka bir dünya beni sarıp sarmalıyor, deniz beni yutuyor.

Kulaklarım uğulduyor, sinüslerim doluyor, tuz gözlerimi ve ağzımı yakıyor, gömleğim kanat gibi tepemde yükseliyor. Suya dik girmemiş olmalıyım ki yan tarafım zonkluyor. Su simsiyah: Mutlak bir karanlık bu, ilkel, afotik, tek bir ışık noktası yok. Gözlerimi açıp kapıyorum ama bir şey fark etmiyor, bir şey değişmiyor.

Ağır ağır, gitgide daha çok dibe batarken çok geçmeden dibe ulaşacağımı, ayaklarımın siltli kuma değeceğini, kendimi yukarı itip tekrar yüzeye, arkadaşlarıma, hayatıma döneceğimi düşünüyorum.

Kumu hissedemiyorum. Parmaklarımı balerinler gibi gerip ayaklarımı çırpıyorum... Ama hiçbir şey olmuyor. Dibe çökmeye devam ediyorum; en azından öyle zannediyorum. Bu kadar derin olamaz.

Suyla kuşatılmış haldeyken, bir şeyi fark ediyorum. Koordinasyonum, mekânsal yönelim hissim, olması gerektiği gibi değil. Nörologların dediğine göre, çocukken geçirdiğim bir hastalık, beynin devinim ve dengeyle ilgili bölgelerinde

kalıcı hasar bırakmış. Yukarıdakiler bunu bilmiyor: Kasabaya birkaç yıl önce taşındığımız için beni o tekerlekli sandalyede özel eğitime muhtaç bir engelli gibi otururken görmediler hiç. Birkaç nörolojik fonksiyonumda bozukluk var ve bunlardan biri de şeylerin nerede olduğunu ya da olması gerektiğini, benim o şeyler içindeki konumumu algılama becerisi. Bilinçsiz gerçekleşen bu işlevi yitirdiğim için görsel ipuçlarına güvenmek zorundayım: Bende olmayan bu yetiye propriyosepsiyon deniyor. Mesela biriyle konuşurken uzanıp bir kalemi alamam. Kalemle avucumu birleştirebilmek için durup bakmam, sonra da elimi yönlendirmem gerekir. Görsel ipuçları herhangi bir nedenle ortadan kalktığında, ne yapacağımı bilemem, çaresizim ve – kısacası denizdeyim.

Gecenin bir yarısında ışıksız, kapkara denize düştüğüm takdirde yukarının neresi olduğunu anlamam, kendimi havaya doğru yönlendirmem de bu yüzden mümkün değil.

O an duvarın tepesinde neler olduğunu sonraları hep merak etmişimdir. Yüzeye çıkmadığımı fark etmeleri ne kadar sürmüştü acaba? İlk tezahüratın ardından tekrar laklak etmeye mi başlamışlardı yoksa saniyeler geçtikçe sessizliğe gömülmüş, gözlerini suya dikip yüzeye çıkmamı mı beklemişlerdi? Sonradan bunu hiç konuşmadık: O zamanlar bize ağır gelmişti; tehlike çok büyüktü, çok yakınımızdaydı.

Ben dipte, grubun altında debeleniyorum. Yukarısı olduğunu zannederek bir oraya bir buraya gitmeyi deniyorum. Bir yerden sonra ciğerleriniz yanmaya başlıyor, nabzınız deli gibi atıyor, ölmek üzere olduğunuzu zaten anlamamışsınız

gibi, kalbiniz sizi uyarma amacıyla allegretto atmaya başlıyor. Fena halde öksürmek istiyor ama öksürmemeniz gerektiğini, öksüremeyeceğinizi biliyorsunuz. Aklınızda tek bir düşünce oluyor. Yok bir şey, yok bir şey, yok bir şey. Sonra da: Var, var, var.

Ölüme yakın deneyim yaşamanın ayrıcalıklı ya da özel bir yanı yok. Az görülen bir şey değil; bana sorarsanız herkes o ya da bu şekilde, belki farkına bile varmadan yaşamıştır. Bisikletinize teğet geçen bir minibüs, ilacın dozunu son bir kez daha kontrol etmeye karar veren bir doktor, çok fazla içtiği için arabanın anahtarlarını bırakmaya zar zor ikna edilen bir sürücü, saatin çaldığını duymayarak kaçırdığınız bir tren, kaçırılan bir uçak, solumadığınız bir virüs, yoluna çıkmadığınız saldırgan, girmediğiniz patika. Hepimiz bazı şeylerin farkına varmadan ortalıkta dolaşan, zamandan çalan, ânın tadını çıkaran, kaderlerimizden kaçan, baltanın ne zaman ineceğini bilemeden aradan sıyrılıveren insanlarız. Thomas Hardy'nin Tess Durbeyfield için yazdığı gibi: "Bir tarih daha vardı... kendi ölüm tarihi; yılın öteki günleri arasına gizlenerek sinsice yatan, yılda bir üstünden geçildiği halde kendini belli etmeyen ve sesini çıkarmayan bir gün; ama yine de oradaydı. Hangi tarihti o?"

Bu anların farkında olursanız, sizi değiştirirler. Onları unutmayı, umursamamayı, bu anlara sırt çevirmeyi deneyebilirsiniz ama isteseniz de istemeseniz de içinize sızmışlardır bir kere. İçinize yerleşir ve bir kalp stenti ya da

kırık kemikleri birleştiren çiviler gibi birer parçanız haline gelirler.

Geçenlerde, doksanlı yıllarda gelen birkaç faksı ararken kutularla dosyaları gözden geçiriyordum. Bu sayede bir yığın farklı şeyi de elden geçirmiş oldum: neredeyse tamamen unuttuğum insanların fotoğrafları, doğum günü kartları, sevgililer günü kartları, sinema biletleri, tren biletleri, müze kitapçıkları, gittiğim şehirlerin haritaları. O gece limanda olan çocuklardan birinin bana yazdığı mektubu da buldum.

Üniversitedeki adresime gönderilmiş bir mektuptu. O dönemde ülkenin iki ucundaki farklı üniversitelerde okuyorduk ve liseden mezun olalı çok zaman geçmişti sanki. Siyah tükenmezkalemle, bol kıvrımlı el yazısıyla lisedeyken onu çok üzdüğümü yazmıştı: Ona hiç yüz vermediğimi, onunla olmayı reddettiğimi, ondan sürekli kaçtığımı. Başından beri çok iyi anlaştık, diye yazmıştı, niye böyle yaptın? Neden kız arkadaşım olmak istemedin?

Mektubu aldığım günü hatırlıyordum; kitaplarımla notlarımı bisikletimin sepetine koymuş, bir seminere gitmek için yürürken okuduğumu hatırlıyordum. Birkaç hafta sonra cevap yazmış, onu mutsuz ettiğim için çok ama çok üzgün olduğumu söylemiştim. Bana olan hislerinden haberim bile yoktu, diye yazmıştım.

Doğru değildi tabii. Mektubu okurken de, üniversitedeki sıramda oturmuş, ders notlarımın, kütüphaneden aldığım

kitapların, bitmemiş ödevlerin üstüne koyduğum kâğıtlara cevabımı yazarken de, biliyordum.

Peşimden denize atlayan çocuk oydu. Ben hâlâ suyun altındayım ve artık kaslarım tutulmaya, düşüncelerim dağılmaya başlamış. Çocuk spora düşkün bir su kayakçısı, kanocu ve yelkenci: Hayatının yarısı denizin içinde ya da üstünde geçiyor. Kendini duşa asmış bir adam gibi sularını damlatan dalgıç kıyafetleri evlerinin banyosundan hiç eksik olmuyor. Eski yüzme şampiyonlarından, ergenliğinde şafak sökmeden kalkıp klorlu havuzda sayısız kulaç atanlardan biri. Hafta sonları yarışlara katılıp kupalar kazanıyor.

Akıntıya bakıp nereye sürüklendiğimi kestiren, dalıp çıkan, dalıp çıkan, üçüncü dalışında beni bulup kollarını koltukaltlarımdan geçirerek çenemden tutan çocuk. Yüzeye ulaşıncaya kadar ayaklarını çırpan. Başlarımız nihayet sudan çıktığında bana geri zekâlı deyip sımsıkı tutmaya devam ettiği için bir anda kavuştuğum havayı içime çekmekte zorlanmama neden olan ve beni azarlarken yüzünde öfke, korku ve bir şey daha gördüğüm çocuk.

Bunu yazarken, o kapkara denizi, suyun zifte benzeyen o boğucu dokusunu, gizli ve sessiz çekişini düşünüyorum. Çocuğun ellerinin beni nasıl bir telaşla kavradığını düşünüyorum. Beni çekip çıkarmak için o buz gibi suya, denizin derinliklerine neden onun atladığını anlamamak mümkün değil. Peşimden atlayanın ötekilerden biri değil de o

olmasının bir nedeni vardı. On altı yaşındayken de biliyordum bunu. Bilmez olur muyum hiç. Sonradan eve dönerken benimle birlikte, birkaç adım gerimden gelmesinden, yalınayak, sırılsıklam ve titreyerek yürürken bana bağırıp çağırmasından anlamıştım. Başıma neler gelebileceğini, gelgitin yüzeydeki suyu aşağı çektiğini, denizin açıklarına sürüklenmiş olabileceğimi anlatırken, bir daha asla böyle salakça bir şey yapmamam gerektiğini söylerken duyduğu öfkeden anlamıştım. Bir şey demeden onu bırakıp bahçe yolundan yürüyerek kapıdan girişimi izleme şeklinden sezmiştim.

Söylemem gereken şuydu: Haklısın, yaptığım şey çok salakçaydı. Şöyle demeliydim: Mesele, içimdeki özgür olma, her şeyden bağımsız olma arzusu. Bu öyle zorlayıcı, öyle baskın bir dürtü ki her şeyi gölgede bırakıyor. Böyle bir hayata tahammül edemiyorum. Burada, bu kasabada olmak, bu okula gitmek bana dayanılmaz geliyor. Buradan kurtulmam lazım. Buradan gidip kendime yaşanabilir bir hayat kurabilmek için çok ama çok çalışmam lazım. Sana bir gün yakın davranıp ertesi gün kendimi geri çektiğim için havai ve kaprisli bir kız olduğumu düşünüyor olabilirsin ama anlaman lazım, bütün enerjimi özgürlüğe kavuşmak için harcamalıyım ve hiçbir şeyin bana ayak bağı olmasına izin veremem. Herhangi bir şeyin ya da birinin beni yavaşlatmasına, dikkatimi dağıtmasına, bana ket vurmasına tahammülüm yok. Söylemem gerekenlerden biri de şuydu: Teşekkür ederim.

Teşekkür ederim, teşekkür ederim.

OMURGA, BACAKLAR, LEĞEN KEMİĞİ, KARIN, BAŞ

1977

Küçükken tam bir kaçış sanatçısıydım, dizginsiz at gibiydim. Her fırsatta kaçar, sıvışır, fırlayıp gider, kirişi kırardım. Elimin tutulmasından, kısıtlanmaktan, dizginlenmekten, uslu uslu yürümemin istenmesinden nefret ederdim. Çırpınır, kıvranır, ellerinden kaçıverirdim. Tek isteğim hareket halinde olmak, rüzgârı yüzümde hissetmek, uçmak, bir caddenin, bahçenin, parkın ya da tarlanın yanımdan hızla gelip geçtiğini görmekti. Sonraki köşe başında, bayırın ardında ne olduğunu bilmek, görmek isterdim. Hâlâ aynıyım.

Annemin olabileceğine dair sürekli uyardığı, elinden kurtulmak, kaçıp gitmek için debelenmemin doğal sonucu olan ilk kayboluşumda herhalde dört ya da beş yaşındaydım. County Mayo'dan feribotla ulaşılan ıssız bir adadaki kilisede yapılan ayine gitmiştik ve ben geride kalmış, zikzaklar çizerek koştururken birdenbire yapayalnız olduğumu fark etmiştim. Bu inanılmaz yalnızlık beni ürkütmüş, korkutmuştu: ıssız bir adada, dağ başındaki bir patikada tek başına bir çocuk.

Bu beklenmedik durum karşısında afallayıp ailemin beni almadan feribotla geri döneceğini ve rüzgârın dövüp durduğu bu kara parçasında kendi başımın çaresine bakmak zorunda kalacağımı düşünerek yavaşça yürümeye de-

vam etmiştim. Dünya aniden hareketsizleşmişti; kimsenin benden bir şey istediği yoktu; tek başına olmanın tadını çıkarabilirdim.

Sandaletlerimin altında kıtırdayan kumlar, martıların yaslı sesi, patikanın iki yanındaki çakal eriklerinde pır pır eden rüzgâr. Nerede uyuyacaktım? Ne yiyecektim? Ne zaman uyuyacağımı bana kim söyleyecekti? Derken başörtülü birkaç kadın beni bulup bisküvi vererek feribotun –ve ailemin– beklediği iskeleye kadar götürmüştü.

Çok geçmeden evden kaçtım. Önceden uzun uzadıya planladığım bir şeydi bu: Nereye gideceğimi (tavan arasındaki pencereden görünen uzak bir tepedeki koruluk), yanıma ne alacağımı (kitap, sandviç, kedi), parayı nereden bulacağımı (maalesef çalacaktım ama buna mecburdum) kararlaştırmıştım. Bir oyun yüzünden çıkan tartışma, yemek istemediğim bir şey, ne giyeceğime karışılması: Tetikleyen şeyin ne olduğunu unutmuşum ama merdiven altındaki yüklüğe gidip çoban paltomu o pirinç askıdan çıkardığımı, ellerimi inatçı kollarından geçirip uzun ahşap düğmelerini kararlı hareketlerle birer birer iliklediğimi çok iyi hatırlıyorum. Buraya kadarmış, diye düşünmüştüm. Ben gidiyorum.

Annemin kucağında bahçe yolundan eve yaklaşan kız kardeşimi ilk kez –havada süzülen beyaz, tepesi kıpkırmızı bir yumurta, annem eve yaklaştıkça kestane saçlı bir bebeğe dönüşmüştü– buzlu, su damlalı camından gördüğüm kapıyı çekip açtım. Dışarı çıkıp kapının iç ferahlatan bir sesle

arkamdan çarpmasına izin vererek bahçe yolundan yürümeye başladım ve öbek öbek kıpkırmızı meyveleri, krem rengi fırfırlı yaprakları olan çobanpüsküllerini geçip köhne beyaz bahçe kapısından kaldırıma çıktığımda bacaklarım altımda hareket ediyor, komşuların bakımlı bahçelerini, karavanlarını, kaldırım kenarında pinekleyen köpeklerini geçerken tokalı ayakkabılarım –burunları çiziklerle kaplıydı; annem babamın eski fitilli kadife ceketini kesip yaptığı bezlerle ne kadar cilalarsa cilalasın, delik deşik desenlerle kaplı deriyi ne kadar elden geçirirse geçirsin, her zaman çiziklerle kaplıydı– takırdıyordu.

Gitmeme izin verilen yere, tek kişilik dünyamın sınırına, kavşağa gelinceye kadar yürüdüm. Zaman zaman –bir balığın ölümü, eve misafir gelmesi, divandan atlayıp burnunu kitaplığın kenarına çarpan kardeşimin burnuna hastanede dikiş atılması gibi (dikiş izleri hâlâ belli olur) bir havadis verileceği zamanlarda– oraya gidip babamın işten eve dönmesini beklerdik.

Orada duraksayıp geçen arabaları izleyerek evi terk etmemin bu dört yol ağzını asla geçmemek gibi kurallardan muaf sayılmamı sağlayıp sağlamayacağına dair bir iç çatışma yaşarken, annem peşimden yetişti. Evden önlüğüyle koşup gelmişti ve çıldırmış gibiydi. Üstüme doğru geldiğini görünce bir an bana çok kızdığını, başımın fena halde belada olduğunu sandım. Ama bana sımsıkı sarılıp kucakladı ve yüzünü saçlarıma gömerek, "Gitme, gitme," diye mırıldandı.

Yaklaşık yirmi yıl sonra Hong Kong'a uçmak üzere ona veda ederken bu ânı hatırlayacağım. Bizim oradaki istasyonda, peronda duruyoruz; sırt çantam ayaklarımın dibinde ve aktarmalı tren tünelden bize doğru geliyor. Trene binmek üzereyim ve uzun, çok uzun zaman boyunca dönmeyeceğim. Gitmememi söylemiyor ama parmakları omuzlarımı aynı şekilde kavrıyor: Tutuşu yürekten, ısrarcı, gitmek için yaratıldığımın, o güdünün başından beri içimde var olduğunu ikimizin de bildiğinin farkındalığıyla yüklü.

Çocukken annemin aklını sürekli meşgul etmiş olmalıyım, bunu şimdi görebiliyorum: dik başlılığım, vahşiliğim, mantıkdışı inatçılığım, bağımsızlık için yanıp tutuşmam, durmadan özerklik talep edişim. Bugünlerde içini çekerek, "Seni büyütmek kâbus gibiydi," demeyi âdet haline getirdi. İnanırım. Çocukluk fotoğraflarımdaki o burnu fazla büyük, dişleri çarpık çurpuk çıkmış, yüzünde fırtınalı ama bezgin bir ifade olan, uyumsuz, hantal ortanca kız benden daha güzel, daha tutarlı olan ablamın kötü bir kopyası. Ben onun tam zıddıydım. Öfke nöbetlerim olurdu. Çığlıklar atarak kriz geçirir, duygusal patlamalar yaşar, bir güler bir ağlardım. "Hâlâ öyle geçimsiz mi?" diye sorardı akrabalar bezgin bir tavırla. Cevabı almak için benimle yarım saat geçirmeleri yeterdi.

Annemle babam, ablamla kardeşimi, "Fişteklemeyin şunu," diye uyarır, bana şöyle derlerdi: "Kendini kontrol etmeyi öğrenmelisin."

Denerdim. Denediğimi hatırlıyorum. Sinirlenmemem, öfkeye kapılmamam, her şeyin ötesinde kontrolü yitirme-

mem gerektiğini düşünürdüm, hatırlıyorum. Aynada kendime bakıp yüzüme sakin bir tebessüm oturtarak *iyi huylu* derdim. Kitaptan öğrenmiştim sanırım. Olmak istediğim, olmam gerektiğini bildiğim şey buydu. Cici çocuklar böyleydi: iyi huylu. Derken hardal rengiyle midemi bulandıran, boynumu tahammül edilmez şekilde kaşındıran ve tenime sürtünüp duran bir kazağı giymem söylenir, kahvaltıda çayın yanında yine haşlanmış patates olur ve o patateslerin ufalanan dış kısımlarından, sert ve nişastalı iç kısımlarından öyle nefret ederdim ki. Masadaki yerimde bir bardak süt olurdu ve o sütü içmek, üzerini kaplayan o ipeksi fena şeyin boğazımdan geçtiğini hissetmek, bardağın kenarlarındaki o sedefli baloncukları görmek bana işkence gibi gelirdi. Aklımda bütün bunlar varken incir çekirdeğini doldurmayacak, masumane bir şey olurdu –kardeşim bir şey der ya da bir bakış atar, ben okumaya çalışırken birinin ayağı ayağıma çarpar, hiç bitmeyecekmiş gibi ve nüfuz edilmez görünen bir matematik ödevi beni esnetir de esnetir– ve patlayıverirdim. Göğsüm yarılacakmış gibi olur, kan beynime hücum eder, birden çığlığı basar, bazen ayağımı yere vururdum. Kontrolü yitirirdim. Hiç iyi bir huy değildi bu.

O zamanlar annem bende yaşadığı hayal kırıklığını hep aynı şekilde ifade ederdi. Sofrada otururken, gardırobumun karşısında, banyoda ya da arabanın kapısında birlikte dururken, karşıt görüşlerde olduğumuz herhangi bir durumda, fısıldarcasına mırıldanarak, "Çocukların sana da böyle çektirmezse, dünyada adalet yok demektir," derdi.

Dünya belli bir adalet sistemine göre işlev görüyor olmalı ki üçüncü çocuğum, söz dinlemez lüleleri olan kızım da tam bir kaçış sanatçısı, dizginsiz bir at gibi. Arabadan, düldülünden indiği ya da bir kapıdan çıktığı an arkasına bile bakmadan, lülelerini uçura uçura, ayakları yere değmemecesine fırlayıveriyor. Ben de ta uzaktan, hareket halindeyken çekilmiş, daracık patikalardaki birer benek, kaldırımlardaki flu birer leke, nokta haline gelip kaybolmak üzere olan küçücük insanlar gibi göründüğü sayısız fotoğrafı var. Kurduğu ilk cümlelerden biri, bebek arabasının kısıtlayıcılığı içinde yalvarırcasına söylediği, "Ben koşmak istiyorum," olmuştu.

On dört aylık olduğunda, bendeki bu genin çifte heliks-lerinde kesinlikle yer aldığına kanaat getirerek onu bizim evin önündeki kaldırıma götürdüm.

"Burası," diyerek bordür taşını gösterdim. "Burayı asla geçmeyeceksin. Tamam mı? Asla. Ayakların burada duracak."

Ela yeşil gözleriyle büyülenmiş gibi yüzümü inceledi. Bildiği tek sözcüğe yapışarak, "Ayaklar," dedi.

Kaldırım kenarına işaret ettim. "Ayaklar," dedim, "duracak."

"Ayaklar duracak."

Gülümseyerek başımı salladım. "Peki," dedim, "haydi bir deneme yapalım."

Elini bıraktım.

Güney Galler'deki Brecon Beacons'ta, bir kasabanın ana caddesinde de ölmeme ramak kalmıştı. Abergavenny, Crickhowell, Llandeilo? Tam yerini unutmuşum.

Galiba İrlanda'daki kayboluşuma yakın bir zamandı. Üzerimde aynı şey, fermuarını dişlerimle çekebildiğim çizgili naylon bir tişört vardı sanki. Cadde boyunca uzanan dükkânlar vardı; kasap, bar, çay salonu, tek bir benzin pompası. Babamın elinden tutmuş, bizim arabanın, koltuklarının altında kardeşimin bebek bezlerinin durduğu kırmızı Renault'nun yanında dikiliyordum.

Sert bir rüzgâr vardı sanırım –o kum taşlı dağların tepesinde miydik?– çünkü düz sarı saçlarımın kulaklarımın üzerine yapışıp yanaklarıma sürtündüğünü hatırlıyorum.

Göz ucuyla, caddenin karşısında annemle ablamı ve kız kardeşimi gördüm. Annem dükkânların birinden bize çay ya da eğlencelik bir şeyler, bisküvi, şeker falan almıştı. Her zaman yaptığım, yapmadan duramadığım şeyi yaptım. Babamın elinden kurtulup annemle kardeşlerime doğru koştum ama bu kez sandaletli ayaklarımın altında bir yol vardı.

Arabayı fark etmeden önce annemin yüz ifadesinin nasıl değiştiğini gördüm. Babamın haykırdığını duydum. Bunlar saatin alarmını tetikleyen mekanizma gibi, içimde bir panik yarattı. İçim başımın belada olduğu hissiyle dolarken frenin gacırtısını, asfalta sürtünen lastiklerin çığlığını, birinin haykırdığını, büyük ihtimalle bir küfür savurduğunu duydum.

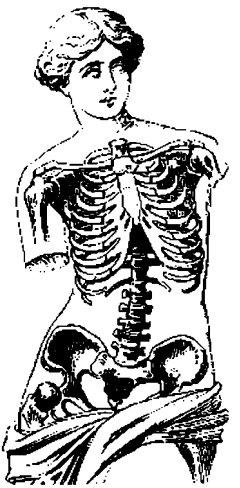
Araba mavi, tamponu metal rengiydi ve yer yer paslanmıştı. Bu renkler gözlerime nakşoldu: mavi, metal, pas ren-

gi. Renklerle birlikte ben de dönerek savruldum ve pütürlü krom tamponun arkadan bacağımın üstüne sürttüğünü hissettim.

Koşmaya devam ettiğimi hatırlıyorum. Ayaklarımı hareket ettirmeyi, o dağ havasında ilerlemeyi, koşmayı, hareket etmeyi sürdürürsem hiçbir şey bana dokunamazmış, kötü bir şey olamazmış gibi var gücümle koşmaya devam ettim.

TÜM VÜCUT

1993

Uçak yarı karanlık; motorlardan sabit bir homurtu yayılıyor. Etrafımdaki herkes uyuyor: Karşı koltuktaki kadının kucağına iki çocuk yayılmış, arkamdaki çift birbirine yaslanmış, ağızları kaymış. Pasifik Okyanusu'nun üzerinde bir yerde, kıtalararası uçuşların zaman, kişisel alan ve açlık kavramlarını yitirdiğiniz, saatlerin iç içe geçerek çöktüğü o belirsiz orta noktasında seyrediyoruz.

Uçağı grilere bürünmüş, nur yüzlü, ortopedik ayakkabılı rahip ve rahibeler doldurmuş. Hong Kong'da durulduktan sonra Manila'ya devam edilecek; Filipinler'in bütün dini cemaati Londra'dan ülkeye dönüyor sanki.

Yanımda bembeyaz ve altın rengi cüppesi içinde, yaşlıca bir rahip oturuyor. Uyurken gözlüğü burnunun üstüne kayıyor. Arada bir, bezginlik verici bir sıklıkta, koluma dokunarak beni uyandırıp tuvalete gitmesi için yerimden kalkmam gerektiğini işaret ediyor. Tepemizdeki kancada tespihi asılı.

Gece boyu bir sıcakta, bir soğukta oturarak ne halt ettiğimi, orada ne işim olduğunu düşünüyor, bir arkadaşımın vedalaşırken "dönüş yolunu bulabilmem" umuduyla aldığını yazdığı bir kart eşliğinde hediye ettiği, içinden pusula çıkan minik paketle birlikte elime tutuşturduğu yıpranmış Çek romanını okuyorum.

Yanlış hayatın içindeyim ya da öyle zannediyorum. Birçok yönden yoldan çıkmış durumdayım, uzayda dönüp duruyorum.

Yaşamam gereken hayatı geride bırakmış bulunuyorum ve her nedense burada, ne bir işim ne de bir geleceğim olan bir şehre, sadece tek bir kişiyi tanıdığım Hong Kong'a giden bir uçaktayım.

Zaman dilimlerini bu şekilde geçmek zihinde huzursuz edici, çarpık bir netlik yaratıyor. Belki yükseklik, belki alışık olunmayan eylemsizlik, sıkışmışlık duygusu ve uykusuzluk belki de bu dördünün çakışması yüzünden. Binlerce metre yüksekte, bir uçağın kabininde hızla yol almak farklı bir zihin durumu yaratıyor. Aklınızı karıştırmış olabilecek şeyler, fotoğraf makinesinin objektifi üstlerine çevrilmiş gibi bir anda netleşebiliyor. Zihninize dalarak uzun zamandır aradığınız cevapları bulabiliyorsunuz. Altrostratüs dağlar yanılsamasına baka baka, kendinizi şöyle düşünürken bulabiliyorsunuz: Ah, tabii ya, nasıl fark etmemişim.

Bir elimde pusula, bir elimde bir Hong Kong haritası; hepsi Çin harfleriyle işaretli caddeler, yükseltiler, tüneller, adalar ve limanlardan kafa karıştırıcı, anlaşılmaz bir karmaşa. Arkadaşımdan ayrılma eylemiyle birlikte –dün müydü, bugün mü, evvelsi gün mü?– içimde bir şey çözülmüş, hayati ipliğin ucu onda kalmış da yanından ayrıldığımdan beri çözülüyor ve benimle geride bıraktığım şeyler arasında uzayıp gidiyor sanki. Acaba nereye kadar uzayacak, kopacak mı, o makarayı tekrar sarmayı başarabilecek miyim?

Uçak hedefi şaşmadan uçmaya devam ederken, o soru yavaş yavaş, sezdirmeden geliyor, bir sis gibi etrafımı sarıyor: Neden gidiyorum? Ne demeye çekip gidiyorum ki? Üniversitedeyken, kütüphanede finaller için notlarımızı gözden geçirirken çoğu zaman bu adamla karşı karşıya oturdum. Dikkatimiz dağıldığında masanın altından hafifçe, ısrarla birbirimize tekmeler attık. Kramp giren elimi rahatlatmak için sallayışımı sessizce taklit ederdi. Öğle yemeklerini yemeyi unutmamamı sağlardı. Ona yazar olmak istediğimi söylediğimde gülmemiş, başını ciddi ve düşünceli bir tavırla, bu fikrin beynindeki yerine oturmasını sağlamak ister gibi yana yatırmıştı.

Fakat her nedense bu uçaktayım ve başka bir adama gidiyorum. Kısacası, ne yaptığıma dair hiçbir fikrim yok. Aslında Cambridge'deki bir apartmana taşınmam gerekirdi; ya da bana öyle geliyor. Bisikletimin zincirini yağlamam gerekirdi. Elimde kitap ve dergilerle, üniversitedeki kütüphanenin merdivenlerini inip çıkmam gerekirdi. Doktoraya başlamam gerekirdi. Şu an bensiz, tek başına kendi doktorasına dalmış olan arkadaşımın karşısında, her zamanki yerimde oturuyor olmam gerekirdi.

Ama işte buradayım, Hong Kong'a gidiyorum çünkü dört ay önce panoya asılan sınav sonuçlarıma bakmaya gittiğimde umut ettiğim, lisansüstü bursumu garantileyecek, istediğim ve uğruna çalıştığım sonuç yerine onun yanına bile yaklaşamayan notlar aldığımı gördüm. Yanından bile geçmeyen notlar. Panonun önünden ayrılıp sarsak adımlarla

basamakları iner, tekrar bisikletime biner, bana seslenenleri duymazdan gelirken, bu işte bir terslik, feci bir terslik olduğunu fark ettim.

Bu yüzden buradayım. Akademisyen olmayacağım: Cambridge'de kalmayacağım; o adamı uzun zaman boyunca görmeyeceğim. Ortaçağ şiirinde kadının marjinal rolünün bir aldatmaca olduğuna dair tez yazmayacağım.

Sir Gawain ve Yeşil Şövalye'nin kimliği belirsiz yazarının kadın olduğunu öne sürecek olan o tez yazılmayacak. Bütün planlarım çöpe gittikten sonra, şiirden ufak ufak bölümler göz ucuyla görür gibi aylar boyu aklımdan geçip durdu ve yaşadığım şey çok büyük bir kayıp olduğu için her seferinde bunları görmezden gelmek zorunda kaldım. Kutlama yemeğini yarıda kesen o korkunç ve kibar dev. Devin şair tarafından ballandıra ballandıra, hayranlık dolu bir dille anlatılan fiziği ("Sırtı ve bağrı gayet güçlüydü/Karnı ile beli kaslı ve incecikti").Renklere ve dekorasyona, desen ve kumaşlara verdiği aşırı önem, bir sürü yakışıklı adamı ve giysilerini, zırhlarını, sakallarını, gülünç dövüşlerini betimleyerek bizi hikâyenin merkezindeki gizemden ustaca uzaklaştırması, başından beri şairin kadın olduğuna inanmamı sağlamıştı. Bir kıtanın ortasında kip değiştirerek modern denebilecek bir yöntem kullanması. Nasıl bir işe bulaştığından haberi bile olmayan, kaledeki yaşlı kadının kim olduğunu anlamayan, başına nasıl bir çorap örüldüğünü göremeyen Gawain'in budalalığı.

Hepsi bitti. Artık o defteri kapamam lazım. Hikâyedeki sözcükler aracılığıyla şairle kurduğum o bağı seviyordum. O bağa güveniyordum. Kitabın sayfalarından geçmişe uzanarak o kadının elini tutmuştum sanki. Ama ondan da vazgeçmeliyim. O kitabı bir daha yıllar boyu okumayacağım.

O anda, yirmi bir yaşında Pasifik Okyanusu'nu aşarken, varoluşum için hayati önemi olan bir şey –bir kalp, ciğer, atardamar– elimden kapılmış gibi hissediyorum kendimi.

Finallerde çuvallamamın sandığım kadar kötü bir şey olmadığını bir yıl kadar sonra fark edeceğim; birkaç yıl içinde bu kaçışın benim iyiliğime olduğunu anlamış olacağım. Bulutundan aşağı bakıp bisikletle sınavlara gittiğimi gören koruyucu meleğim olacakları sezerek göklerden uzanıp bütün işlerimin çarkına çomağı sokuvermiş meğer.

Gerçekte berbat bir akademisyen olurdum. O iş için fazla delişmen ve yerinde duramayan, fazla sabırsız biriyim. *Gawain*'in şairi üstüne coşkulu bir tez yazdıktan sonra hayatımın geri kalanını bir kütüphanede eski metinlere yoğunlaşarak geçireceğimi düşündükçe içime fenalık gelirdi. Ortaçağ İngilizcesinin nüfuz edilmezliği beni deli ederdi. İyi bir öğretmen de olamazdım. Her şeyin ötesinde, yakamı bırakmayan bir kekeleme sorunum var: Bir sınıfın karşısına nasıl çıkacaktım? Ders verebileceğimi nasıl düşünebilmiştim ki? Bir iki ay içinde sıkıntıdan, öfkeden ve hayal kırıklığından ne yapacağım bilemez, büyük ihtimalle Cambridge'den

ayrılıp başka bir şey yapardım. Belki sonunda yine Hong Kong'a giderdim.

Uçakta otururken bunu bilmiyorum tabii. Hâlâ panik ve üzüntü içindeyim, kimliğimin temeli olduğunu sandığım şeyi yitirmenin yasını tutuyorum. Notlarım, onları şapkadan çıkarabilme becerim elimdeki tek şeydi; bir tek bu işte iyiydim. Hiçbir zaman dost canlısı, sokulgan biri olmadım ve olmayacağım. Garip ve bir türlü şekle girmeyen saçlarım vardı, konuşmakta zorlanırdım, beynimde gizemli yetersizlikler vardı ama on üç-on dört yaşlarından beri simyasını çözdüğüm şey buydu işte: Sana bir konu veriliyordu ve o konuyu iyi öğreniyor (zaman çizelgeleri, test kâğıtları, saatler, fosforlu kalemler ve kartlar kullanarak, notlar alarak, erken kalkıp geç yatarak çok ama çok çalışıyor) ve sonra öğrendiklerini sınav salonunda döktürüyordun. Derken –abrakadabra!– eline parlak bir kart veriliyor ve geçtiğin söyleniyordu: Git, iki yüz sterlin kazandın, Kodesten Çıkış kartı aldın.

Bu formül yıllarca işe yaramıştı. Ortaokul ve liseyi bitirmemi (biri korkutucu ve kafa karıştırıcıydı, öteki fena değildi), ardından Cambridge'de birinci ve ikinci yılı atlatmamı sağlamış, derken üçüncü yılımda, son ve en önemli yılda ansızın büyü bozuluvermişti. Etkisi geçmişti.

Yirmi bir yaşında sonuçların asıldığı panonun önünden ayrılmış Cambridge'deki nehrin kenarındaki çayırlığa, suya taş atıp ağlamaya giderken not ortalamamı kimsenin sormayacağını biliyor olsaydım keşke. Üniversiteden ayrıldığınız an bir önemi kalmıyor. Hayatta planlandığı gibi

gitmeyen şeyler uzun vadede, planlandığı gibi gidenlerden çoğu zaman daha etkili, hayatın şekillenmesinde daha önemli oluyorlar.

Beklenmeyeni beklemek, ona kucak açmak lazım. Çok geçmeden keşfedeceğim gibi, en iyi yol, her zaman en kolay yol değil.

Her neyse, Hong Kong'a gidiyorum işte. Çünkü uzaklaşmam lazım. Az biraz Almanca dışında (*Ich habe alle meine Hausaufgaben gemacht/Bütün ödevlerimi yaptım*) dil bilmiyorum. Britanya ekonomik krizin pençesinde ve İngiliz edebiyatından pek de müthiş olmayan bir not ortalamasıyla mezun olmuş birine iş yok. Bir süredir Hong Kong'da yaşayan Anton bana mektup yazıp, buraya gelsene, burada kolay iş bulursun, bende kalırsın, dedi. Görünüşe göre yapabileceğim en iyi şey bu. İnsan yirmi bir yaşındayken yanına bir tek sırt çantasını alıp beş parasız, yalnızca kalacağı bir yeri olduğunu bilerek dünyanın bir ucuna gitmek gayet olası bir plan gibi geliyor çünkü. Neden olmasın? Kaybedecek neyim kaldı ki?

Her şey birdenbire oluyor; yalnızca bir tangırtı ve kabinin içinde soğuk bir rüzgâr estiği hissi.

Uçak uçurumdan atılan bir taş gibi ansızın alçalmaya, düşmeye, pike yapmaya başlıyor. Düşme hızı, o çekim dudak uçuklatıcı. Dünyadaki en korkunç lunapark oyuncağına binmiş, boşluğa atlamış gibiyiz; ayak bileklerimizden tutulmuş, yeraltının dipsiz ağzının içine çekiliyoruz sanki.

Kulaklarım ve yüzüm acıyla al al oluyor, ben yukarı doğru savrulurken emniyet kemeri bacaklarımı kesiyor.

Kabin sallanmış bir kar küresi gibi: Çantalar, meyve suyu kutuları, elmalar, ayakkabılar, kazaklar havada uçuşuyor. Oksijen maskeleri tropik sarmaşıklar gibi tavandan sarkarken, insanlar havaya fırlıyor. Karşı taraftaki çocuğun çivileme tavana çarptığını, annesinin siyah saçları yelpaze gibi açılmış, korku dolu olmaktan çok hoşnutsuz bir yüz ifadesiyle aksi yöne doğru bir yay çizdiğini görüyorum. Yanımdaki rahip koltuğundan kopup havaya fırlamış, tespihine doğru gidiyor. Işıklara doğru fırlamış giden iki rahibe, dalgalanan başlıklarıyla bez bebeklere benziyor.

Çığlıklar, küfürler, dualar gırla gidiyor. Burun deliklerinden kan fışkıran bir adam anlamadığım bir dilde bağırıp çağırarak deliler gibi el kol hareketleri yapıyor. Kanlar adamın yüzünden koltuklara, tavana saçılıyor.

Uçak hâlâ düşüşte. Hosteslerden biri koltukların arasında emekliyor. Şapkası kaymış, saçları omuzlarına saçılmış, çığlıklar atıyor. Karşısından gelen başka bir kabin görevlisi, bir adam, görmediği hostese takılıp yere düşüyor. Bağırarak maskeleri takmamız gerektiğini söylüyor ama sesini kimseye duyuramadan o da havaya savruluyor.

Sakin olmaktan çok, uyuşuk bir teslimiyet içindeyim. Aklımda şu var: Demek böyle olacaktı. Aklımda şu var: Gördüğüm en korkunç şeylerden biri bu. Aklımda şu var: Birazdan hepimiz öleceğiz. Son sürat okyanusa ya da karaya

çarpıp gazlı içecek kutuları gibi patlayacağız. Geriye hiçbir şey kalmayacak. Tamamen yok olacağız.

Yalnız olmak tuhaf bir avuntu veriyor. Etrafa baktıkça eşlerine, akrabalarına yapışmış, sımsıkı sarılmış çığlıklar atan, haykıran insanları görüyorum. Koltuğun kolçaklarını kavrayıp içimden, buraya kadarmış, diyorum. Hayatım film şeridi gibi gözlerimin önünden geçmiyor. Son bir hesaplaşma, her şeyin anlamını bir anda görme, son bir dilek, istek ya da dua yok. Bu ânı kim bilir kaç kez atlattığımı, elinden kaç kez kurtulduğumu düşünmüyorum. Tamamen fiziksel şeylere dalmış, kendimi kaptırmış onlarla, uçağın sağır edici gürültüsüyle, insanların paniğiyle, düşüşün yarattığı müthiş çekim gücüyle, vücudumun kaçınılmaz çarpışa hazırlanmasıyla meşgulüm.

Rahip bir ara kolumdan tutmuş olmalı ki düşüş bittiğinde, uçak bir şeye toslamış gibi olup nihayet düz gitmeye başlamadan önce son bir kez şiddetle havaya savruluyoruz ve parmaklarının dirseğimi yan taraftan sıktığını, tespihindeki boncukların etime battığını hissediyorum. Bir iki gün sonra, Anton o tuhaf izlerin ne olduğunu sorunca koluma bakacağım ve o ulvi morartıları ancak o zaman göreceğim.

Hong Kong'a indiğimizde, tıbbi müdahale için birçok yolcuyla birlikte benim rahibi de götürüyorlar. Vedalaşırken elini başıma koyup Latince bir şeyler söyleyerek beni takdis ediyor. Artık inancım olmamasına, yetiştirilişimin o

bölümünü olduğu gibi reddetmiş olmama rağmen takdisi bitinceye kadar pistte, elinin altında öylece duruyorum.

Kapıdan çıkıp beni bekleyen Anton'u bulduğumda, parmaklarının basıncını görünmez bir tacın halkası gibi hâlâ başımda hissediyorum. Anton üzerindeki bosbol beyaz koton gömlekle, kısacık kesilmiş siyah saçlarıyla çok değişmiş görünüyor.

İki gün sonra iş bulup çocuklara İngiliz edebiyatı öğretmeye, iyi not almaları için elimden geleni yapmaya başlıyorum. Limana bakan, sınıflara ayrılmış bir katta oturup *Romeo ve Juliet*'i, Seamus Heaney'nin natüralistini, Arthur Miller'ın oyunundaki satıcının neyi niçin yaptığını anlamalarına yardımcı oluyorum. Ailesinin Hertfordshire'da yatılı okula göndereceği bir kıza çatal bıçak kullanmayı öğretiyorum. Kendine İngiliz ismi bulmasına yardım etmemi isteyince, sözlükten bulduğu "Winsome" (Cici) ve "Delicate" (Narin) isimlerinden vazgeçirmeye çalışıyorum. Kantonca dersi alıyorum: *yat, yee, sam, sei, ng*. Sabahları sokağın köşesindeki büfede *congee* yiyorum. Güney Çin Denizi'nde yüzüp ayak parmaklarımla deniz kabuğu topluyorum. Zemini eğimli bir tramvayla bir dağın tepesine çıkıyorum. Gazeteleri, yazıları, söyleşileri, kitap ve film eleştirilerini inceleyip kendime şöyle diyorum: Bu mu acaba? Acaba bu işi yapabilir miyim? İncecik kâğıtlı mavi uçak postası zarflarına mektuplar yazıyorum. Kullanmayı Anton'un öğrettiği tek mercekli yansıtmalı fotoğraf makinesini alıp dışarı çıkarak her şeyin fotoğrafı çekiyorum: kuşlarını kafesleriyle gezintiye

çıkaranların, sabahları taichi yapan yaşlı hanımların, parklarda mah-jong oynayanların, ejderha kostümü giymiş çocukların, lokanta vitrinlerindeki dövülmüş ördeklerin, tramvayların, karanlık gökyüzüne yazılar yazan neonların, gece pazarlarındaki adurian piramitleriyle içlerine soya peyniri doldurulmuş leğenlerin. Gerekli formları, fotokopileri, ikametgâh belgelerini bulup buluşturup British Council'ın kütüphanesine üye oluyorum. Halının üzerinde yürüyerek edebiyat bölümünü A'dan Z'ye tararken, istediğim kitabı okuyabilirim diye düşünüyorum. Bu farkındalık bir rüzgâr gibi çarpıp geçiyor, adeta sendelememe neden oluyor.

Artık dersler yok, müfredat yok, sınavlar yok.

Üç kitap aldıktan birkaç gün sonra tekrar gidip üç tane daha alıyorum. Ufacık dairemizde, yatağın yanında, banyoda, daracık mutfakta kitaplar birikiyor. Duyduğum ama okumaya zaman bulamadığım insanların, radyoda söyleşilerini dinlediğim yazarların, yaygın dillerden yapılmış çevirilerin, yaşayan insanların kitaplarını, gazete sayfalarında gördüklerimi, kısacası ders programımda yer almayan bütün kitapları okuyorum. İşe yürürken, metroda, ders aralarında, pencerelerdeki saksılardan topladığım yaprak bitleriyle besleyerek evcilleştirdiğim beyaz geko tavandan beni izlerken banyoda okuyorum.

Derken bir gece, muson mevsiminde sürekli yağan yağmur pencerelerden bize ninni söyler, giysilerimiz, pencereler ve resimler o nemde küflenmeye yüz tutarken ve hava uyuyamayacak kadar sıcakken, Avrupa halk masallarının

sansürsüz hallerini okuduğum bir anda içimden yazmak geliyor. Kalkıp bir kalem buluyor, masaya bir ders defteri açıyor ve Anton uyurken, yazmaya başlıyorum.

BOYUN

2002

Ansızın arkadan tutulup durdurulduğumda, ilk başta tanıdık biri olduğunu zannediyorum. Tanıdıklardan biri burada, Şili'de, inanılmaz ve müthiş bir tesadüf eseri gölde yürüyüş yaparken bizi görmüş, merhaba demek için arkamızdan gelip şakacı bir tavırla arkamdan yakalayıvermiş olmalı.

Sonra Will'in yüzünü görüyorum ve öyle bir şey olmadığını anlıyorum. Boğazıma bir maşat* dayanıyor. Uzun metal, akşam güneşinde parlıyor. Tenime değen metalin serinliğini, kollarımı iki yanıma yapıştıran yabancının ısrarcı tutuşunu hissediyorum. O rahatsız edici yakınlaşmada, kesik kesik aldığı hırıltılı nefesi kulağımı yalıyor. Onu göremesem de boylarımızın birbirine yakın, saçlarının siyah olduğunu hissediyorum. Uzun zamandır yıkanmamış. Koltukaltlarının soğana benzer keskin kokusu, belime değen çelik kemer tokası, ellerinin titremesi. Korku içinde. Will de korkuyor ama ben böyle bir şey olmamış, bıçaklı bir adamın eline düşmemişiz de göldeki yürüyüşümüze devam ediyormuşuz gibi, olaya garip bir şekilde dışarıdan bakıyorum.

Bu müdahalenin, içine düşürüldüğümüz bu güç durumun Will'i aynı zamanda öfkelendirdiğini görüyorum.

* Tropik ve tropik-altı bölgelere has, sık ormanlarda yol açma ve tarımsal faaliyetler haricinde silah olarak da kullanılan, pala benzeri büyük ve enli bıçak, *machete*. (*e.n.*)

Kaşları çatık, yüzü bembeyaz. Onu on yıldır tanıyorum; üç yıldır ilişkimiz var ve aklında neler dönüp durduğunu görebiliyor, düşüncelerini bir makineden çıkan kâğıt şeritten okur gibi okuyabiliyorum: bıçak, kız arkadaşım, adam, benim kadar iri değil. Tepesi atmış gibi. Cinayet işleyebilecekmiş gibi görünüyor.

Uzun bir Güney Amerika seyahatinin ilk haftasındayız. Göl kenarında, bir volkanın dibindeki bu küçük kasaba ikinci durak yerimiz. Buradan sonra dağlara gitme, Andlar'ın derinliklerine dalma, bir termal kaynağın ve samanlığında uyumamıza izin verecek bir çiftçinin olduğunu duyduğumuz yere kadar çıkma planımız var.

Will'le birlikte Londra'da, kırmızı tuğla dış cepheli sıra evlerden birinin sonunda, arkasında eşkenar dörtgen şeklinde ufacık bahçesi olan bir ev almışız. Yanından demiryolu geçiyor, iki yöne giden trenler gümbür gümbür geçerken duvarlar titreyerek sarsılıyor, pencereler zangırdıyor.

Evi bulduğumuzda, yıllardır kullanılmamış, döşemeleri göçmüş, Edward dönemi tarzı çiçekli duvar kâğıtları yerlere sarkmış, gaz lambalarından dökük sıvalarına paslı kırmızı üçgenler şeklinde artıklar sızmış, harabe gibi bir yerdi. Biz Güney Amerika'dayken döşemeler, kablolar yenilenecek, ev hayata döndürülecek (en azından öyle umuyoruz; ustalardan çok seyrek ve belirsiz bilgiler alabiliyoruz). Döndüğümüzde elektrikli aydınlatmaya, bastığınız anda çökmeyen döşemelere, beyaz duvarlara, radyatörlere, sıcak suya, bacaları açılmış şöminelere ve çalışır durumdaki bir fırına kavuşmayı

bekliyoruz. Ev yenilenirken kalacak yerimiz olmadığından, geçici bir yer bulmak yerine o zamana kadar seyahat etmeye karar vermişiz. Güney Amerika'da yaşamanın Londra'da ev kiralamaktan daha ucuza geleceğini düşünmüşüz. Bu sırada yine çalışabileceğiz: Seyahat halindeyken de bir şeyler yazıp İngiltere'ye e-postayla gönderebileceğiz. Kusursuz bir plan.

Ama adamın teki, boynuma bıçağı dayamış, kulağımın dibinde, "*Dinaro*," diye mırıldıyor işte. "*Dinaro*." Ardından, anlamamış olabiliriz diye: "Para."

Will kıpırdamıyor. Artık tam karşımızda, vücudu kasılmış ve gergin.

Boğuk bir sesle, "Ver şu parayı," derken bıçak nefes boruma basınç yapıyor.

Will yine kıpırdamıyor.

Ben, "Will," diye fısıldarken, adam saçlarımı eline dolayıp zorla diz çöktürüyor, bıçağı boğazıma biraz daha bastırıyor. "Lütfen, ver şu parayı."

Will'in bıçağa, adama, boynuma bıçak dayanmış halde sessizce adamın önünde diz çöken, adeta tuhaf ve zoraki bir evlilik teklifi tablosu yaratan bana bakışını izlerken, hâlâ durumdan kısasa kısasla kurtulup kurtulamayacağımızı kestirmeye çalıştığını biliyorum.

"Lütfen," diyorum bir kez daha.

Will'in pes ettiğini görüyorum. Elini yavaşça montunun cebine sokuyor. Nedense hosteldeki odadan çıkarken mont giysek mi, diye konuştuğumuzu hatırlıyorum. Hava soğuk

mu? Yağacak gibi mi? Bulut var mı? Akşam yemekten önce gölde biraz yürüsek mi? Neden olmasın?

Will adama birkaç banknot uzatıyor. "Bırak onu," diyor.

Adam parayı kapmak için öne fırlayınca ansızın saçlarımı çekmiş oluyor. O acının içinde bir an simsiyah saçlar, lekeli dişlerle dolu bir ağız, kot pantolon, yırtık pırtık bir tişört görüyorum. Adam genç; benden küçük ve evsiz olduğu belli. Ne akla hizmet böyle ıssız, rüzgârlı bir yerde yürüyüş yapmaya kalkıştık ki, diye düşünüyorum.

Para adamı memnun etmiyor. Yüzünü buruşturup hepsini arka cebine tıkıyor.

"Mas!" diye bağırarak bıçağı yere vuruyor. *"Mas!"*

Sonra bizi soyup soğana çeviriyor. Daha o gün bankaya gidip bir seyahat çeki defterini olduğu gibi bozdurmuşuz: Andlar'a gitmek üzereyiz ve nakde ihtiyacımız var. Ceplerimizde ve çantalarımızda seyahat boyunca hiç bu kadar çok para olmamıştı. Adam zulaladığımız her yeri buluyor ve çekip çekip bütün paraları alıyor. Boynuma, boynumdaki atardamara, tendonlara, kaslara, nefes borusuna, yemek borusuna, hepsinin olduğu gibi sapasağlam kalması karşılığında ona parayı veriyoruz.

Saçımı bırakmıyor. Soygun boyunca eline dolanmış halde tutuyor: Kafa derim en ufak bir hareketinde bile acıyla sızlıyor. Paramız kalmadığında, ceplerle cüzdanlar tamamen boşaldığında, aramızda bakıştığımız uzun ve üçgen bir an yaşanıyor. Ben Will'e, Will adama, adam bana. Üçümüz de, şimdi ne olacak, diye düşünüyoruz. Adamın bir

elinde bıçak, ötekinde saçlarım var; cepleri paramızla dolu. Rüzgâr hızla üzerimizden geçerek gölü dalgalandırıyor, kararan gökyüzünün önündeki ağaçları sağa sola savuruyor.

Adam saçımdan çekip başımı zorla, iyice geriye yatırıyor. Gördüğüm yalnızca gökyüzü, telaşlı bulutlar, minik oklar gibi görünen kuşlar. Sonradan hostele döndüğümüzde, Will'le bu anı konuşurken, ikimizin de adamın daha fazlasını isteyeceğini düşündüğümüz ortaya çıkacak. Daha çok şiddet, taciz, dehşet.

O andaysa gökyüzüne, kuşlara, hızla ilerleyen bulutlara bakarak arkamızdaki sık ormanı, o ormanın içine sürüklenmeyi hiç ama hiç istemediğimi düşünüyorum. Ağaçların üstüme kapandığını görmeyi, çalıların bir yerlerimi çizip orama burama takıldığını ve nemli toprağın soğuğunu hissetmeyi istemiyorum. Düşüncelerim çok basit. Başımın içinde zonkluyorlar: Bırak beni, bırak, ormana götürme, yerde sürükleme, lütfen. Bu düşüncelerin nabız gibi atışını hissediyorum. Kafatasımdan geçip saç tellerimden adamın eline yansıdıklarını hayal ediyorum. Bırak beni. Lütfen. Ayrıca şunu da bil: Sana karşı koyarım. Sessizce boyun eğmem. Beni sürükleyip götürmeye çalışırsan, seninle savaşırım. İşini kolaylaştırmam. Attığın her adımda, gücümün son zerresine kadar mücadele ederim.

Yüzü tersten görüş alanıma giriyor. Bana bakıyor. Ben de ona bakıyorum. Bir şey düşünür, seçeneklerini gözden geçirir gibi. Gözlerimi kaçırmıyorum. Yapma, diyorum bakışlarımla. Yapma. Parayı alıp git. Ellerimle etrafımı yoklayarak

beni sürüklemeye yeltendiği takdirde işime yarayacak bir şey, bir dal parçası, taş bulmaya çalışıyorum. Ama parmaklarımın arasından kayıp giden küçük çakıl taşlarından başka bir şey yok.

Tepemden üstüme eğiliyor. Kararını vermiş gibi.

"Koş," diye tıslıyor.

Beni çekip ayağa kaldırarak Will'e doğru itiyor.

Tekrar, "Koşun!" diyerek bıçağıyla kasabanın, hostelin, her şeyin aksi yönüne işaret ediyor. "Koşun haydi!"

Tek söz etmeden fırlayıp gölün kenarından koşarken soluklarımız göğsümüze keskin bıçaklar gibi girip çıkıyor, kafam zonklayarak yanıyor, acıyla ateşler saçıyor. Adamın öfkeyle buruşan yüzü, kırık dişleri, kirli saçları, pala gibi kıvrık bıçağıyla peşimizden gelip gelmediğini kontrol etmek için omzumun üstünden arkaya bakıyorum. Taşların üzerinden hızla koşup bir çitten atladığını, çalıların içinde gözden kaybolduğunu görüyorum.

Will montumun kolundan çekiyor. Duruyoruz ve eğilip ellerimi dizlerime dayayarak içime çekebildiğim kadar çok hava çekmeye çalışıyorum. Koşu yapan ve haftada bir futbol oynayan Will kadar formda değilim.

Will, "Gidelim buradan," diyerek kasabaya giden patikayı gösteriyor. "Koşabilir misin?"

Sonradan, hosteldeki bir masada oturuyoruz. Olanları duyan hostel sahibi resepsiyondaki beyaz tahtaya kocaman büyük harflerle şöyle yazmış: GÖLDE YÜRÜYÜŞ YAPMAYIN – SİLAHLI SOYGUNCULAR VAR! Bize bol şekerli çay

getiriyor. "Şok yaşadınız," diyerek omzuma vurunca irkiliyorum. Gecikmeli yaşadığım bir durum: Göl kenarındayken kontrol altında tuttuğum korku şu an tüm vücudumu ele geçirmiş durumda. Kollarım titriyor. Omzumun üstünden arkama bakıp duruyorum. Fincanı ağzıma götürdüğümde, kenarı dişlerime çarparak takırdıyor.

Birkaç ay sonra Londra'ya dönmüş olacağız. Satın aldığımız evin odalarında yaşayacağız. Tadilat işlerinin bitmesine daha çok var ama biz yine de taşınıyoruz. Artık tavan akıtmıyor, duvarları aşındıran gaz lambaları da yok ama sifondan sıcak su akıyor, geceleri duvarlardan çat çut sesler geliyor ve bahçe molozla kaplı. O evin içinde birbirimize değmeden dolaşıp çalışmak, yazmak için farklı odalara kapanıyoruz. Henüz bundan haberimiz yok ama birlikte geçen son aylarımız.

Gölde yaşanan deneyimde bizi ileri doğru iten, hayatın bir aşamasından çıkıp bir sonrakine giriş yapmamızı sağlayan bir şey mi vardı? O bıçaktan kıl payı kurtulmuş olmam ikimize de insan hayatının pamuk ipliğine bağlı olduğunu, her an bitebileceğini mi hatırlatmıştı acaba? Artık her ne olmuşsa, bir hamilelik testi alıp yeni boyanmış evimizde oturarak gözümü o çubuğa dikmeme, mavi çizgilerin bana doğru yükselip yükselmeyeceğini görmek için beklememe çok da fazla zaman yok.

Şili'deki hostelde, Will sürekli soygun hakkında konuşma, olayı olduğu gibi, doğru sıralamayla hatırlama, kendi hikâyesiyle benimkini uyumlu hale getirme ihtiyacı içinde.

Bir o açıdan, bir başka açıdan bakarak üstünden geçip duruyor. Adamın arkamızdan gelmiş, rüzgârın ayak seslerini alıp götürmüş olması gerektiği, Will'in dönüp boğazımda bıçağı gördüğü o an, adamın bunu daha önce de yapmış olması gerektiği, kullandığı yöntemin usta işi olduğu, çok da iriyarı bir tip olmadığı, Will'in meydan okuyabileceği bir tip olduğu, bıçağı elinden alabileceğinden emin olduğu, yürüyüşe başlarken de adamın yanından geçtiğimiz ve bizimle göz göze gelmemesini, baş selamımıza karşılık vermemesini zaten garip bulmuş olması.

Bu son sözünün üstüne başımı kaldırıyorum. "Biliyor musun?" diyorum. Sonra da o güne kadar kimseye anlatmadığım, on sekiz yaşında tek başına yürüyüş yaparken olmasına ramak kalan şeyi anlatmaya başlıyorum.

KARIN

2003

Solumdaki birinin bir süredir belli belirsiz farkındaydım. Orta yaşa yaklaşmış, hastane üniforması giyip maske takmış, ameliyathanenin duvarına sırtını dayamış görüş alanımın hemen ucunda duran bir adamdı. Ameliyata katılmadan izliyor, ellerini arkasında kavuşturmuş, tenis maçı seyreder gibi bir oraya bir buraya bakıyordu.

Görünüşe göre orada bir işi olmadığı halde sezaryen bölümünün kıyısında köşesinde ne amaçla takıldığını şöyle bir merak ettiğimi hatırlıyorum. Ama sonra kendimi olayların akışına kaptırdım ve hiçbir şeyi merak edecek halim kalmadı.

O adamın kim olduğunu hâlâ bilmiyorum ve hiçbir zaman da bilemeyeceğim. Üniforması bejdi; onun dışında herkesinki maviydi. Hademe ya da öğrencilerden biri, hastabakıcı ya da hemşire miydi? Hiçbir fikrim yok.

Yollarımız o ameliyathanede kesiştiği anda bildiğim üç şey vardı: Bebek çıkmış ve köşede bir yerde ciyaklıyor, birileri onunla ilgileniyordu; onu görebilmek için yanıp tutuşuyordum; başım dertteydi. Kalbim, arkamızdan yetişmeye çalışan bir şey varmış ve ondan daha hızlı gitmeye çalışırmış gibi dörtnala koşmaya başlamıştı. Hemşirenin teki Will'in koluna yapışmış, onu zar zor uzaklaştırmaya çalışıyordu. Yerler kanla kaplıydı ve herkes koşturuyordu. Doktorların

koşturmasının iyiye işaret olmadığını biliyordum. Normalde duygularını belli etmemeyi öğrenmiş, soğukkanlı ve mantıklı insanlardı. Fakat yüzlerindeki bu maskenin kaydığı –telaşlandıkları ya da seslerini yükselttikleri– an, kaygılanmanız gerekirdi.

Alelacele getirilen perdenin arkasında çalışan doktorlar yerde kırmızı ayak izleri bırakıyordu. İçlerinden biri, Kuzey İrlandalı bir kadın, panik içinde, "Yapamıyorum, yapamıyorum, nasıl yapılacağını bilmiyorum," diyordu. Bir an dirseğe kadar kıpkırmızı olmuş bir kolun terli bir alnı sildiğini gördüm. Otuzlarında suskun bir adam olan öteki doktor, kadına sert bir söz söyledikten sonra yine sustu. Bir saniye öncesine kadar yanımda oturmuş laklak ederek gülüşen anestezi uzmanları, şimdi ayağa kalkmış, perdenin ardında olanları izliyorlardı. Yüzleri hareketsiz, taş gibi, pürdikkatti. Bir tanesi yakın gözlüğünü yukarı itip serum askılığındaki şeffaf torbaya bir şey yaptı.

Yaptığı şey neredeyse anında damarlarıma çarptı ve ray değiştiren bir tren gibi yana savrulduğumu, beynimin üzerine sis misali bir şeyin yayıldığını hissettim. Gözlerim yukarı kaydı; tavandaki karoların konveyör bandı gibi kaydığını, anestezi uzmanının çenesindeki kızılımsı kirli sakalı, bozuk bir ampulün titreşip durduğunu gördüm. Gözkapaklarımı açık kalmaya zorladım; tırnaklarımı avuçlarıma geçirdim. Orada ve o anda kalmak zorundaydım. Beni aşağı doğru çeken şeye teslim olamazdım. Bebek vardı. Kalmaya mecburdum.

*

Karnım burnumdayken gittiğim bir partide bir kadın doğum uzmanıyla tanışmıştım.

Hafiften ağzı kayarak, bir sır verir gibi, "Bu doğum işlerinde ya her şey yolunda gider ya da tam batar," deyip kadehiyle karnımı göstermişti. "Arası yoktur."

Çok iç rahatlatıcı olmasa bile belki de duyduğum en dürüstçe söylenmiş sözdü. Hamile kaldığımda, Birleşik Krallık'ta planlı sezaryen meselesine fazlasıyla siyaset bulaşmış olduğu konusunda cahil ve mutluydum. O günlerde National Institute for Clinical Excellence/Ulusal Klinik Mükemmellik Enstitüsü denen (yandaşlarınca NICE olarak da bilinen) kurumdan ve bu kurumun hastane başına her ay kaç sezaryene izin verileceğine dair katı kuralları olduğundan habersizdim.

Londra'daki büyük bir hastanede cana yakın bir pratisyen doktorla randevuma mutlu mesut gittim (aylar sonra ben ameliyat masasında kan kaybederken, "Yapamıyorum, yapamıyorum, nasıl yapılacağını bilmiyorum," diyecek olan doktordu). Kadına çocukken kaptığım bir virüs yüzünden bir yıl boyunca tekerlekli sandalyeyle dolaştığımı, virüsün bende hafif kas, sinir ve beyin hasarı bıraktığını anlattım. Benimle ilgilenen nörologlar ile pediatristler bir gün doğum yapacak olursam sezaryenle yapmam gerektiğini söylemişlerdi. Omurgamla leğen kemiğimin sinir-kas kavşaklarındaki kalıcı hasar yüzünden doğum sancıları başlayacak ama ilerlemeyecekti; kasılmalar yeterince güçlü olmayacaktı.

Pratisyen doktora fikrini sormak istiyordum; doğal doğum yapmayı tercih ederdim ve sonuçta bu teşhis yirmi yıl önce konmuştu. Söyleyeceklerimi prova etmiş, en ince detayına kadar düşünmüştüm: Doktorun çok meşgul olacağını, doğum öncesi bölümünde uzun kuyruklar olacağını biliyordum ve çocukluğumda geçirdiğim ansefalitle ilgili en temel bilgileri vermek zorundaydım. Tek istediğim, fikrini sormaktı: Ona göre normal doğum yapma şansım ne kadardı acaba? Fakat doktor gergin bir tavırla sözümü yarıda kesti.

"Bunu danışmana sormam gerek," deyip seğirterek uzaklaştı.

Bekledim. Odaya bakındım. Hamilelik sırasında yenmemesi gereken şeylerin listesini gözden geçirdim. Bana ait notları tersten okumayı denedim.

Kapı birdenbire açıldı. Siyah saçlarında sert tarak izleri olan uzun boylu bir adam, arkasında pratisyen doktorla içeri girdi. Kadın ikimizi tanıştırdı ve adam, uzattığım eli tutup sıkmak yerine beni çekip ayağa kaldırdı.

Sesini ilk kez, "Kalk" dediğinde duydum. "Nasıl yürüdüğüne bakayım."

Şu an keşke çekip gitseydim diyorum ama o sırada öyle şaşkındım ki adamın dediğini yaptım.

"Bir şeyin yok senin," dedi ilk iki adımı gördükten sonra. "Normal doğum yapacaksın."

Açıklamasını istedim ama danışman –adına Bay C diyelim– konuşmaya başlayarak beni susturdu. Sezaryeni

savunanların bir tarikat gibi olduğunu, bunun geçici bir moda olduğunu söyledi. Çok fazla dedikodu dergisi okumuştum. Öyle bir şey olmadığını söyleyince, bir kez daha bağırarak beni susturdu: Sezaryenin ciddi bir ameliyat olduğunun farkında mıydım? Nasıl olur da üç beş ünlünün sözüyle hareket ederdim? Onun tıbbi uzmanlığına güvenmiyor muydum? Derdim neydi, birazcık acıdan mı korkuyordum?

Artık öfkelenerek acıya gayet dayanıklı olduğumu söylemeye yeltendim ama adam yüzünde muazzam bir küçümsemeyle beni baştan aşağı süzdü.

"Geçirdiğini iddia ettiğin şu hastalık." Burada dönüp gözlerini devirerek kapının yanında duran pratisyen doktora baktı. "Ansefalit miydi?" Pratisyen doktor başını salladıktan sonra Bay C tekrar bana baktı. "Kanıtın var mı?" dedi, hafif ama zafer dolu pis bir tebessümle dudağını kıvırarak.

"Kanıt mı?" dedim inanamayarak. "Yalan söylediğimi mi düşünüyorsunuz?"

Bay C öğrenilmiş, âdet edinilmiş gibi görünen bir tavırla bana bakmaya devam ederek omuz silkti. Hamile kadınları aşağılayarak dediğini yaptırmak için tecrübeyle edindiği bir yöntem miydi bu? Öyle görünüyordu.

"Eski hastane kayıtlarıma ulaşabilirim herhalde," dedim hemen, gözlerimi kaçırmadan. "Bu sizin için yeterli kanıt olur mu?" Alt metin olarak, zorbalığın bana sökmez, diyordum. Bay C bunu anlayınca iyice öfkelendi. "Seksenlerin başından kalma kayıtlar," diye devam ettim, "ve Güney Galler'den gelecekler ama sorun çıkacağını sanmıyorum."

Bay C gözlerini kıstı, kalemiyle masaya vurdu. Sonra benimle işinin bittiğine karar verdi. Ayağa kalkıp eliyle bunu anlatan bir hareket yaparak son sözünü söyledi: "Bana tekerlekli sandalyeyle gelmiş olsan, o zaman sezaryeni onaylardım belki."

Bırakın bir dönem tekerlekli sandalyeye mahkûm olmuş birini, hiç kimseye söylenmemesi gereken bir sözdü bu. Beni dehşete düşüren şey, Bay C'nin durumumu tartışmayı reddetmesi, planlı sezaryeni onaylama fikrine kesinlikle sıcak bakmaması bile değil; beni hasta numarası yapan bir korkak, kolay doğum yapmak isteyen bir yalancı durumuna düşürmesiydi. Bir de o korkunç, üstünlük taslayan zorbalığı. Sezaryenin ciddi bir ameliyat olduğunu biliyor muymuşum... Yok canım, çocuk oyuncağı sanıyordum.

Hastaneden çıktığımda, virüs yüzünden tekerlekli sandalyeye bağlı kaldığım günlerdeki gibi bir titreme başladı. Kol ve bacakları sarsaklaştıran, titreten, yürüme ve koordinasyon becerinizi elinizden alan, ataksi diye bir şey. Sigara içenlerin, bekleyen ambulansların, taksi bekleyenlerin ortasında, hastanenin duvarına dayanıp anlamaya, az önce olan şeyi kafamda bir yere oturtmaya çalıştım.

Sözümün dinlenmemesi, sözüme inanılmaması, böyle bir saygısızlığa uğramak: Bunu hiç beklemiyordum. Ayrıca kendimi engellenmiş, çaresiz hissediyordum. O hastaneden koşarak uzaklaşmak ve bir daha yakınına bile uğramamak geliyordu içimden ama o zaman bebeği nasıl doğuracaktım? Oraya ihtiyacım vardı. Kapana kısılmıştım, hamileydim;

bebeğin gelmesine beş aydan daha az zaman vardı ve nörologların öngörüleri gerçekleşirse, o zaman ne olacaktı? Ne olacaktı? Vücudum doğum yapmaya müsait değilse, ne yapacaktım? Hamile kalmak tam bir budalalık, bencillikti; doğum yapabilme becerim yoksa, buna asla izin vermemeliydim. Bunu nasıl yapabilmiştim?

İnsanlar benimle pek ilgilenmiyor, yanımdan geçip gidiyorlardı. Şoka uğramış halde bir hastanenin duvarına dayanmış, sesini çıkarmadan öylece duran biri alışılmadık, garip bir manzara değildi. Sonunda kolları denizci dövmeleriyle kaplı, serum askılığını yanında taşıyan koltuk değnekli bir adam ağır aksak yanıma gelip sigara ikram etti. Adama teşekkür edip başımı iki yana sallayarak şişkin karnımı gösterdim.

"Çocuklar," dedi babacan bir tavırla ve ağır bir Cork aksanıyla, "insanı erkenden mezara sokarlar."

Eve gittiğimde, Will beni o halde görmenin ilk şokunu atlattıktan sonra anlattığım bölük pörçük, tutarsız hikâyeyi dinledi. Bir süre salonda yukarı aşağı yürüdü. Sonra hastaneyi aradı. Kuzey İrlandalı pratisyen doktor istersem hastaneyi değiştirebileceğimi ama öteki seçeneklerin oturduğumuz yere çok uzak olduğunu söyledi. Hastaneyi değil, danışmanı değiştirmem daha iyi olurdu. İstediğim buysa, Bay C'yi bir daha görmek ve onunla konuşmak zorunda değildim.

İstediğim şey kesinlikle, tam olarak buydu: Onu bir daha görmemek. Böylece aynı hastanede kaldım. Danışmanı değiştirdim. Kâğıtlarımda Bay C'nin ismi yazılı her yeri

silinmez mürekkeple karalayıp yerine yeni kadının adını yazdım. Bay C'yi bütün kayıtlarımdan, planlarımdan, dosyalarımdan çıkardım. Bir daha ne benim yanıma yaklaşabilirdi ne de bebeğimin.

Sonunda nörologların seksenlerde yaptığı tahminler doğru çıktı. Sancılarım sürüp gitti ama bir işe yaramadı; kasılmalar aniden akın ediyor, sonra zayıflıyordu. Beni acının, ıstırabın zirvesine taşıyorlardı –vücudum kendini tersyüz etmek ister gibiydi– ama karnıma bağlanan monitöre bakan hemşirelerin yüzü asıktı. Yeterince güçlü değil, diyorlardı. Azalıyor, diyorlardı.

Anlatmaya çalıştım; Will de anlatmaya çalıştı. Sorun şu, dedim Will'in kolundan çekip getirdiği bir ebeye, çocukken akut ansefalit geçirdim. Ağır serebellar ataksi. Sinirlerde hasar oluştu. Vestibüler bozukluk var. Lütfen doğum planıma bakın, orada yazıyor. Sinir-kas kavşaklarımda –burada yüzümdeki solunum maskesini çıkardım– o kavşaklarda... onlarda... hasar var ve bana demişlerdi ki... Dediler ki... Durun, nereye gidiyorsunuz? Buraya gelin.

Sancılar başladıktan iki gün sonra yatağımın başucunda Bay C belirmesin mi! Yataktan ona baktım; o da bana bakıp dudağını kıvırdı. Aylar önceki görüşmemizi hatırlıyor muydu acaba? Kâğıtlarımda isminin karalandığını görmüş müydü? Seni istemiyorum, sen gelme de kim gelirse gelsin diye bağırmak istedim ama anladığım kadarıyla benim hayatım da, bebeğimin hayatı da bir şekilde onun ellerindeydi. O sabah hastanede ondan başka danışman yoktu; bir tek

o vardı. Bu yüzden kontrollüydüm, kibar davrandım; hatta yatağa yüzükoyun yatmış ancak kasılmaların arasında konuşarak sezaryeni onaylaması için yalvarırken gülümsemiş bile olabilirim.

Bebeğimin yavaşlayan kalp atışlarını gösteren tablolara baktı, notları gözden geçirdi, doğum planımı dikkatle inceledi ve bir serfe iyilik yapan derebeyi havalarında ameliyat hakkını bahşetti. Ama Bay C benim hasta numarası yapan, magazin okuyan hayalperest bir isterik olduğuma inanmıştı bir kere. Kayıtlarıma "annenin isteğiyle" yazılacağını söyledi; yani tıbben gereksizdi. Üç gündür doğum sancıları çekmeme, sürekli ağrı kesici verilmesine, ilerleme olmamasına, nörologların teşhisine rağmen.

Korkunç geçen sezaryenin ertesi günü, doktor nasıl olduğuma bakmak, neler olduğunu anlatmak için yanıma geldi. Ben sırtımı yastıklara dayayıp oturmuş, bebeği emzirmeye çalışırken, bebeğin "yıldızlara bakma pozisyonu" denen bir pozisyonda sıkıştığını, bu yüzden doğal doğumun imkânsız hale geldiğini ve sorunun bu yüzden yaşandığını anlattı. İlerleme olmadığı halde sancıların uzun süre devam etmesine izin verildiği için bebek ters dönmüş, omurgası benimkiyle aynı hizaya gelmiş, rahim ağzım açılmadığı için de çenesi sıkışmış ve başının en geniş kısmı çıkışa dayanmıştı. Baş aşağı, yukarı bakar pozisyondaydı. Kimileri yıldızlara bakar. Bebeğin sol kulağı bir işe yaramayan kasılmaların basıncıyla fazlasıyla sıkıştığı ve şekil bozukluğuna uğradığı için plastik cerrahi gerekecekti.

O pozisyonda sıkışan bebeğin hareket ettirilemeyişi doktorların onu çıkarmasını zorlaştırmış, ardından gelen boğuşma ve mücadele, itiş çekiş sırasında bir şey yırtılmıştı. İçeride kalması gereken her şey dışarı çıkmıştı.

"Bundan yüz yıl önce," diye sordum bağırsaklarımı geri tıkıp kanamamı durduran, her şeyi yerli yerine dikip hayatımı kurtaran doktora, "yıldıza bakar pozisyonda doğan bebeklere ne oluyordu?"

Adam başını notlarından kaldırdı. Soruyu kafasında evirip çevirir, doğruyu söyleyip söylememek arasında bocalar gibiydi. Sonunda, "Kurtulamazdınız," diyerek notunu yazmaya devam etti.

"Ya bebek?"

Başını kaldırmadan, "Önce bebek ölürdü," dedi. "Sonra anne. Kan zehirlenmesinden. Büyük ihtimalle birkaç gün içinde."

Doğum esnasında ölüm, özellikle modern dünyadaki hastane ortamında, geçmişte kalmış bir tehlike, çok uzak bir tehdit gibi görünüyor. Fakat yeni tarihli bir araştırmaya göre* Birleşik Krallık, anne ölümünde 179 ülke arasında 30'uncu sırada. Birleşik Krallık'ta doğum esnasında ölen kadınların oranı 6.900'de bir ve bu Polonya'daki (19.800), Avusturya'daki (19.200), Belarus'taki (45.200) oranları katbekat aşan bir oran. Birleşik Devletler 1.800'de birlik oranla Birleşik Krallık'ın altında, 33. sırada. 179. sırada Somali var.

* SavetheChildren'ın yıllık olarak yayımladığı Dünya Annelerinin Durumu Raporu, 2015.

En alt sıralarda yer alan on bir ülke, ikisi haricinde Batı ve Orta Afrika'da.

Anne ölümlerinin bütün dünyadaki en yaygın nedeni doğum sonrası kanama.

Ben küçükken her Noel'de çocuk tiyatrosuna giderdik. Benim için rahatsız edici, kafa karıştırıcı gösterilerdi: Kadın elbisesi giymiş, balondan göğüs yapılmış, manyak gibi bağırıp çağıran adamlar, seyircinin içinden seçilip sahneye çıkarılan ve dilleri tutulmuş halde göz kırpıştırarak öylece duran çocuklar, tavşan ve kirpi kostümleri içinde salòna avuç avuç şekerleme fırlatan yetişkinler, altın işlemeli ağır perdeler ve sonra da –en iğrenci buydu– kapkalın, ten rengi, üzerine asap bozucu YANGIN PERDESİ sözcükleri işlenmiş bir perdenin inişi.

Adamın tekinin, allı pullu mayo giymiş bir kadını bir kutunun içine kapadığını, kadının tüylerle süslenmiş başının bir taraftan, terlikli minik ayaklarının öteki taraftan çıktığını hatırlıyorum. Sonra adam kutuyu ortadan ikiye kesmeye başlamış, testerenin tırtıklı tarafı tahtayı kesip biçerek o güzel, gösterişli kızın içinden geçmişti.

Çocuk halimle beni en çok dehşete düşüren şey, kızın bu arada sürekli gülmesi, adam –manyak, katil, psikopat– biz orada argon gazı kadar etkisizce oturup aval aval izlerken kadını cidden ikiye ayırdığını göstermek için kutuyu arada boşluk kalacak şekilde ansızın ittiğinde bile dudaklarını geriye çekip bize dişlerini göstermesiydi.

Bağırsak yolum çözülüp vücudumun yanlış tarafına yayılmış, bir yerlerim kesilmiş, yırtılmış vaziyette ameliyat masasında yatarken, aklıma mayolu kadın geliyor. Doktorların perdenin ardında yaptıkları şey çok sert, zorlu, mahremime dalan cinsten. Ben gülümsemiyorum. Pullu terliklerimi oynatmıyorum. Masada yavaş yavaş ray değiştiriyorum ve sonunda başım masanın metal kenarına dayanıyor. Kan kesilmiyor. Bebeğimi, oğlumu odanın öteki ucunda ilk kez gördüğümde, yüzü kararsız, gergin; alnı, gördüğü şeylerin hoşuna gittiğinden emin değilmiş gibi kırış kırış (ergenliğinde bile, yüzünde zaman zaman yakalayacağım bir ifade bu). Onu buraya getirin, gibisinden bir şey söyleyince, ameliyathanede tanıdık gelen tek şey sesimmiş gibi, gözleri bana çevriliyor.

Will'le birlikte, ne olursa olsun bebeğin yanından ayrılmaması gerektiğine karar vermiştik. Gecenin bir yarısında, doğum yüzünden, hastaneler yüzünden kaygı içindeyken, sakın gözünün önünden ayırma, diye tembihlemiştim onu. Hastanede karıştırılan, kimlik bileklikleri takılmayan bebeklerle ilgili çok roman okumuş, çok film izlemiştim.

Anneannem hastanede emzirmesi için getirdikleri bebeğin kendi bebeği olmadığını hemen anladığına dair bir hikâye anlatırdı. Tabii ki senin bebeğin, demişti hemşire. Ama anneannem buna boyun eğecek biri değildi: Yatağından kalkıp bütün koğuşu dolaşmış, bütün bebeklere bir bir bakmış ve gelecekte teyzem olacak bebeği başka bir kadının

kucağında bulmuştu. Ne olursa olsun, demiştim Will'e defalarca, sakın bebeğin yanından ayrılma.

Will sözünde duruyor. Ama artık onları göremiyorum. Başka bir yere, bir perdenin arkasına ya da başka bir odaya götürüldüler herhalde. Serumla verdikleri şeyden bir kez daha veriyorlar ve başım artık yataktan aşağı sarkıyor. Elimi kaldırıyorum. Şu an bunu neden yaptığımı bilemiyorum. Durun, demek için mi? Yeter, demek için mi? Yardım edin lütfen, demek için mi?

Artık nedeni her neydiyse, bej üniformalı adam ansızın yanımda bitiyor. Duvarın önünden ayrılıp yanıma gelmiş, kaldırdığım eli tutuyor. İki elinin arasında. Sessizce ona bakıyorum. Çılgınlar gibi hayatınızı kurtarmaya çalışan insanlarla dolu bir odanın ortasında, hayati tehlike içinde olmanın insana kendini ne kadar yalnız hissettirdiğini o âna kadar anlamamışım. Yalnızlık bana koymaz –öteden beri kendi kendine zaman geçirmeye yatkın biri olmuşumdur– ama o âna kadar yalnızlık ve soyutlanmışlık hislerinin etkisiyle kasılıp kalmışım meğer.

Adamın gözünde şu ışığa duyarlı gözlüklerden olduğu için gözleri kahverengine dönmüş camların ardında gizli. Kısacık kesilmiş gür ve sert saçları var. Üniformasının yakasından da kıllar çıkmış. Elimi bileğinden tutacak şekilde yerleştirip öteki elini üstüne koyuyor. İnanılmaz derecede yumuşak ve nazik ama sağlam, kararlı bir dokunuşla. Hiç konuşmadan, beni asla bırakmayacağını söylüyor. Oradan

bir yere kıpırdamayacak, ben de kıpırdamayacağım. Boğulmak üzere olan bir kadının gücüyle ona tutunuyorum. Bana bakarak bir kez başını sallıyor ve ameliyat maskesinin üzerinde hafif, vakur bir tebessüm beliriyor.

Zaman zaman, acaba o adamı hayal mi ettim, paniğe kapılmış, tehdit altındaki zihnimin bir oyunu muydu bu diye düşünürüm. Ama değildi. Adam oradaydı, gerçekti.

Onunla hiç konuşmadan iletişim kurduk. Belki İngilizce konuşamıyordu bile. Beni yeniden dikip bir araya getirirlerken de yanımda kaldı; ameliyat masasından kaldırıp sedyeye koyarlarken başımdan ve omuzlarımdan o tuttu. Koğuşa doğru iterlerken de yanımdaydı.

Sonra ortadan kayboldu. Vücudumu silerek temizleyen, serum askılıklarını yerleştiren, ilaçları, ağrı kesicileri, damardan verilecekleri falan soran hemşireler bir anda etrafımı sardı. Bebeği getirdiler.

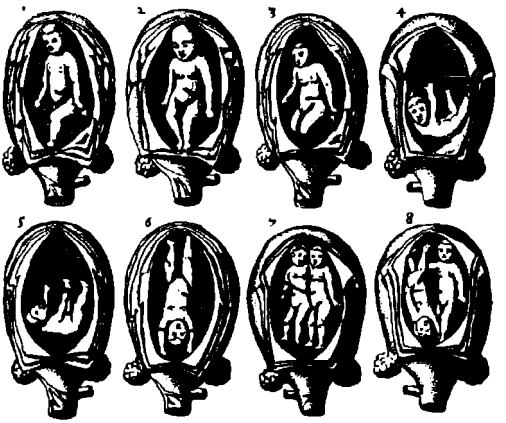
O adam bebeğimle kavuşmamı görmüş müydü acaba? Umarım görmüştür. Elimden tutarak dokunmanın önemine, insan elinin iletişim gücüne dair çok şey öğretmişti bana. O yatakta yatarken, sonraki yıllarda onu çok kereler düşüneceğimi bilmiyordum. Oğlum dört yaşında menenjitten ateşlenip hastaneye yattığında, onunla ilgilenen doktorların arasından uzanıp o güçsüz, sıcacık elini tutacaktım. En küçük çocuğum, kızım Akdeniz'de dalgaların altında kaybolduğu için denize atlayıp onu kumsala çıkardığımda, ciğerlerindeki su boşalsın diye baş aşağı tuttuktan sonra geriye bir tek havlulara sarınıp kumsalda oturmak, minicik

parmaklarını parmaklarıma geçirip nasıl bir tehlike atlattığımızı düşünmek kalacaktı. Ortanca çocuğum şiddetli egzama yüzünden gece boyu çığlık çığlığa kıvrandığında, kaşınmayı kesmesi, sakinleşip uyuyabilmesi için ellerimi ellerinin üstüne bastıracaktım.

Bize bir şeyler öğreten insanlar hafızamızda her şeyden çok yer ediyor. O adama rastladığımda anne olalı on dakikayı geçmemişti ama tek bir basit hareketle bana anneliğe dair en önemli şeylerden birini o öğretti: sevecenlik, sezgiler, dokunmak ve bazen konuşmaya bile gerek olmadığı.

BEBEK VE KAN DOLAŞIMI

2005

"Siz yanlış bir şey yapmadınız," diyor hemşire. "Sizin bir suçunuz yok."

Sesimi çıkarmıyorum. Zaten öyle bir şey düşünmemiştim. Tekrar ekrandaki bebeğin görüntüsüne bakıyorum. İşte orada. Karanlık mağarasında oturmuş, en uslu haliyle bir şey bekler gibi.

Hiç kıpırdamadan otururbut sam, diyor sanki, kimse fark etmez.

Nasıl olması, nasıl görünmesi gerektiğini biliyorum: Sonuçta bu ikinci hamileliğim. Kalp atışlarının siren lambası gibi göz kırpıp durması gerektiğini biliyorum. Bu yüzden radyolog çok üzgün olduğunu, bebeğin öldüğünü söylediğinde, bu sürpriz olmuyor. Ama monitöre bakmayı sürdürüyorum çünkü içimdeki kırılgan bir şey, kendine sımsıkı sarılmış, bir hata yapılmış olmasını, kalp atışlarının ansızın yeniden belireceğini, ultrason cihazı biraz daha yana kaydığında her şeyin düzeleceğini umuyor.

Radyolog tekrar konuşmaya başladığında, kalkıp giyinebileceğimi söylediğinde bile gözlerimi monitörden ayıramıyorum. O minicik, hayalet beyazı imgeyi retinama kazımak istiyorum. Onu hep hatırlamak, ne kadar kısa sürmüş olsa da varoluşunu onurlandırmak istiyorum.

*

Bizi bir odaya götürüyorlar. Bir koridorun sonunda, hemen köşeyi dönünce, doğum öncesi bölümünden ve ultrason için bekleyen öbür kadınlardan uzakta.

Odada perdeler var. Koltuklarda minderler. Bir sehpanın üzerinde duran deri ciltli defterin üstünde "Anma Defteri" yazıyor.

Will, "Kötü haber odası," diye homurdanarak pencereden dışarı bakıyor, duvarlardaki grafikleri inceliyor. Başımı sallıyorum. Ağlamamı durduramayışım çok tuhaf çünkü normalde istediğim an durdurabildiğim bir şey. Bir koltuğun ucuna ilişip kendime durmam gerektiğini, kendimi kontrol etmem gerektiğini söylüyor ama beceremiyorum. Will her nedense bir minder uzatıyor, ben de alıyorum. Minderi özenle, itinayla dizimin üstünde tutuyorum. Siz yanlış bir şey yapmadınız.

Hemşire geliyor. O sese tahammülümüz yokmuş gibi, kapıyı yavaşça kapadığını belli ederek kapıyor.

"Kaçırılmış düşük dediğimiz olay," diyor. "fetüs ölmüş ama rahimde kalmış."

Yine defalarca başımı sallıyorum çünkü konuşmayı hâlâ beceremiyorum. *Kaçırılmış düşük* sözünü söylemenin ne kadar zor olabileceğini düşünüyorum. Hemşirenin bu kadar rahatça söyleyebilmek için alıştırma yapıp yapmadığını merak ediyorum. Kekeleyen birini zor duruma düşürebilecek bir dizilimi var: o ç harfi, ardından üst üste ş'ler. Doğum öncesi bakımda hemşirelik yapmadığım, öyle bir kariyeri tercih etmediğim için akıl dışı bir rahatlama duyuyorum bir

an. Birine böyle bir haberi verirken birden teklemeye başladığınızı hayal etsenize... Bunu hemşireye de söylememe, o sözü bu kadar iyi, kusursuz telaffuz edebildiği için iltifat etmeme ramak kalıyor. Bunun uygunsuz bir davranış olacağını tam zamanında anlıyorum.

Hemşire bana üç seçeneğim olduğunu söylüyor. Genel anestezi altında ameliyatla aldırabilirim, eve gidip doğal bir şekilde olmasını bekleyebilirim veya...

"Evet, evet," diyerek başımı kaldırıyorum. "Öyle yapacağım."

Yaklaşık beş hamilelikten biri düşükle sonuçlanıyor; bunların yüzde 75'i ilk üç aylık dönemde gerçekleşiyor.* Yani ilk on iki haftada düşük yapma riski yüzde 15. Yüz kadından biri, birden fazla düşük yapıyor; Birleşik Krallık'ta düşük yüzünden uzman doktorlara başvuran kadınların üçte biri klinik depresyon yaşıyor.

Sanırım bu istatistikleri hepimiz biliyoruz ya da en azından belli belirsiz farkındayız. Düşük riskinin sürekli ensemizde olduğunun, şair Andrew Marvell'ın kanatlı savaş arabası gibi bizi kovaladığının farkındayız.

Bu yüzden o sihirli on iki haftalık sınırı geçinceye, hastaneden elimizde siyah-beyaz bir ultrason görüntüsüyle çıkıncaya kadar hamileliğimizden kimseye söz etmemeliyiz. Arkadaşlarımızı, eşimizin ailesini, işverenlerimizi ancak o zaman bilgilendirmeliyiz; telsiz sutyenleri, hamile

* Tommy's, düşük istatistikleri, tommys.org.

bluzlarını ancak o zaman satın almalıyız; doğum öncesi vitaminlerini iç rahatlığıyla ancak o zaman ortalığa bırakabiliriz; aile büyüklerinin isimlerini öneren, günde bir Guinness içmenin süt üretimi için iyi olduğunu söyleyen, zamanla sertleşmiş eski bebek hırkalarını göndermek isteyen akrabaların telefonlarına ancak o zaman cevap verebiliriz.

İlk aylarda hamileliğin üstüne bir sır perdesi örtme gerekliliğini hiç anlamazdım. Haberi bütün dünyaya ilan etmeye de gerek duymadım tabii ama bana sorarsanız gebeliğin her aşaması öyle özel, öyle hayat değiştirici ki hamilelik en yakınlarımıza söylenmeyi hak eden bir olay. Düşük gibi sarsıcı bir durum yaşansa bile bunu en yakın arkadaşlarınızın, ailenizin bilmesini istemez miydiniz? Böyle bir zamanda başka kimden destek alacaksınız ki? Yüzünüzdeki hüznü, o donuk acıyı, gözyaşlarını, şoku nasıl açıklayacaksınız?

Çok erken bir aşamada olsa bile bir bebeği, fetüsü, embriyoyu, çocuğunuzu yitirmek eşi benzeri olmayan bir şok yaşatıyor. Aklınızın bir köşesinde, bu olasılık hep var: Test çubuğunda o çizgiyi gördüğünüz andan itibaren her gün kan var mı diye bakıyor, kendinize bunun olabileceğini, fazla abartmamak, beklentiyi yükseltmemek, akıllı ve mantıklı davranmak, kontrollü olmak gerektiğini söyleyip duruyorsunuz. Ama bu çok da becerebileceğiniz bir şey değil ve üstelik biyolojiniz, vücudunuz farklı bir şarkı söylüyor; dikkatinizi dağıtan, sizi ele geçiren, neşeli bir melodi mırıldanıyor: Damarlarınızda akan kan miktarı artıyor, memeleriniz şişip sutyenlerden hamur misali taşıyor, kalbinizin kapasitesi

ve gücü de artıyor, iştahınız bu çağrıyı duyuyor, talebe cevap veriyor ve kendinizi gece yarılarında mutfakta, kraker ve balık ezmesi, üzüm ve hellim yemek için can atarken buluyorsunuz.

Hayal gücünüz de bedeninizdeki bu kaynaşmaya uyum sağlıyor: Bir kız çocuk, erkek çocuk, belki de ikiz hayal ediyorsunuz çünkü ailenizde hem tek yumurta hem de ayrı yumurta ikizleri var; kendi babanızın da ikizi var. Bebek sarışın, esmer, kumral, kıvırcık saçlı oluyor. Uzun boylu oluyor, ufak tefek oluyor. Babasına, size, erkek kardeşine benziyor ya da üçünüzün karışımı oluyor. Resim yapmayı, sırıkla atlamayı, trenleri, kedileri, çamurla oynamayı, kum havuzlarını, bisiklete binmeyi, sopaları, kule yapmayı seviyor. Onu yüzmeye götürdüğünüzü, tırmıkla yaprakları temizleyip birlikte ateş yaktığınızı, bebek arabasıyla sahilde gezdirdiğinizi, abisinin eski sepet beşiğine yatırdığınızı hayal ediyorsunuz. Kendinize salaklık edip bir şey satın almamanız gerektiğini söyleyip duruyor, derken bir gün bir mağazada sarı kurdeleli, yüzünde şaşkın ve muzip bir ifade olan, mavi yünden örülmüş bir tavşan görüyorsunuz. Gerisingeri dönüyor, tereddüt ediyor, tavşanı alıveriyorsunuz. Çabucak, kimsecikler görmeden. O tavşanı çocuğun bakması için hastanedeki beşiğe koyduğunuzu hayal ediyorsunuz. Tabii ki kasaya götürüyor ve alelacele, yangından mal kaçırır gibi parayı ödüyorsunuz. Tavşanı eve götürüp yumuşak kâğıda sararak bir çekmecenin en gerisine saklıyorsunuz. Yalnız kaldığınız zamanlarda çıkarıp çıkarıp bakıyorsunuz.

İsimler kitabını karıştırıp karıştırıp düşüncelere dalıyorsunuz: Sylvie, Astrid, Lachlan, Isaac, Rafael? Hangisi olacak? Kim bu gelen?

Başınıza geldiğinde –ki aynı şey yıllar boyu tekrar tekrar yaşanacak– gülle yemiş gibi oluyorsunuz. Ultrason odasındaki yatağa her yatışınızda, gözlerinizi ekrandaki görüntüyü inceleyen radyologlara dikiyor ve yüzlerindeki o ifadeyi –hafif bir düşme, kaş çatış, yanlış anlaşılamayacak bir duraksayış– her seferinde tanıyor, onlar bir şey demeden önce bu kez de olmadığını anlıyorsunuz.

İçsel suçlamalara kulak vermemek her seferinde daha da zorlaşıyor. Vücudunuz bu en doğal işlevi bile yerine getiremiyor işte; bir fetüsü canlı tutamıyorsunuz; işe yaramazın tekisiniz; düşük yapmayı bile beceremeyen yetersiz bir annesiniz.

O kötülük perilerini dinleme, deyip duruyorsunuz kendinize. Sen yanlış bir şey yapmadın.

Vücudunuz bir nedenle süreci normal işletemiyor (bunu bile beceremiyor, diye fısıldıyor kötü periler; bir düşük yapmayı bile beceremiyorsun). Sistem her şeyin bittiği sinyalini algılayamıyor. Hormonlar hızla salgılanmaya devam ediyor. Fetüsün öldüğünü ne kandan ne de başka bir belirtiden anlayabiliyorsunuz. Ancak taramada görünüyor. Bebek öldüğü halde hamile gibi yürüyor, hamile gibi görünüyorsunuz, neresinden bakarsanız bakın hâlâ hamilesiniz. Fetüsün ölümünü algılayamama yetersizliği zaman zaman sizi çileden çıkarıyor, perişan ediyor; bazen de aklı başında, anlayışlı

davranıyorsunuz. Neden vazgeçeyim ki, diyor vücudun işte, bırakayım gitsin mi, bu sonu neden kabul edeyim?

Ultrason odasının karanlığında yaşanan o korkunç andan sonra başka bir yere götürülüyor, birinin gelip "şimdi neler olacağını" anlatmasını bekliyorsunuz. Bazen "kötü haber odası" gibi duruma uygun bir yerde oluyor bu; bazen o bile olmuyor. Bir seferinde ultrasona girmeyi bekleyen kadınların arasına oturtuluyorsunuz ve kadınlar size, dişlerinizi sıkmış, ellerinizi yüzünüze bastırmış halinize dehşet içinde bakakalıyor. Bulaşıcı bir hastalığınız varmış gibi, yanınıza oturmaktan korktukları için plastik oturaklı bankta yapayalnız kalıyorsunuz. Başka bir seferinde doğum odası olduğunu görür görmez anladığınız bir yere sokuyorlar: Yatak hâlâ darmadağın, duvarlarda benek benek kan var; çığlıkları ve cesaretlendirici sözleri, bebeğin aniden ağlamaya başladığını duyar gibi oluyorsunuz. Böyle bir şey olduğuna inanamayarak öylece oturuyor, yan odada doğurmak üzere olan birinin çığlıklarını dinliyorsunuz. Arkadaşınıza abuk subuk bir mesaj atıyorsunuz: *Kalp atışı yok*, diye yazıyorsunuz, *ve beni nerede bekletiyorlar, bil bakalım. Doğum odasında.* Hemen cevap yazıyor: *Çabuk çık oradan. Seni almaya geliyorum.*

Cidden çıkıyorsunuz. Sizi durdurmak isteyen hemşireye kulak asmıyorsunuz. Bu zaten defalarca yaşadığınız bir şey ve "şimdi neler olacağını" gayet iyi biliyorsunuz. Merdivenden iner, ultrason bölümünden uzaklaşırken, attığınız her adımda çocuğun sizi daha çok terk ettiği fikrine alışmaya

başlıyorsunuz. Parmaklarının gevşediğini, parmaklarınızdan ayrıldığını hissediyorsunuz. Maddenin çözündüğünü, pusa dönüştüğünü hissediyorsunuz. Sarışın, esmer ya da kumral bir çocuk yok artık; büyümeyecek, kendi çocukları olmayacak. Siz ve kocanızın genlerinin karışımından oluşacak o benzersiz kodlama artık yok. Oğlunuz için hayal ettiğiniz kız ya da erkek kardeş yok. Atmaya ya da vermeye kıyamadığınız için kâğıda sarılmış halde dolabın arkasına tıkıştıracağınız örme tavşan yok. Gelecek yıl için yaptığınız planlar ve beklentileriniz uçup gitmiş. Bebekli hayat yerine bebeksiz bir hayatınız olacak.

Yeni duruma alışmak zorundasınız. Hepsinden vazgeçmek zorundasınız. Doğum tarihini bir şekilde atlatmak zorundasınız: Yaklaştıkça dehşete kapılacaksınız. O gün vücudunuzda, kollarınızda, evinizde bir boşluk hissedeceksiniz. Kadın doğum bölümünden her şeye rağmen gelmeye devam eden mektupların önünü bir şekilde kesmelisiniz. Kendinizi, hiçbirini görmediğinize, ne olduklarını bilmediğinize ikna etmeyi neredeyse başararak mektupları paspasın üstünden almak zorundasınız. Şeritler halinde yırtıp çöpe atmak zorundasınız.

Vücudunuzun geri vitese takışını, eskiye dönüşünü, attığı ilmekleri söküşünü izliyorsunuz: Bulantılar azalıyor, memeleriniz küçülüyor, karnınız düzleşiyor, aşermeler kesiliyor.

İlk fırsatta genel anestezi seçeneğini uyguluyorsunuz ve fetüsü içinizden siz bilinçsiz haldeyken çıkarıyorlar. Sonra-

dan her tekrarlayışında hastaneye yatıyor, bebeğin çıkmasını sağlayacak ilaçları alıyor, ağrı kesici almayı reddediyorsunuz çünkü o acıyı, rahatsızlığı, sancıyı, keskin krampları istiyorsunuz nedense: Bunu bilinçli olarak yaşamaya, bu sonları, ayrılıkları deneyimlemeye önem veriyorsunuz. Fetüsün sizde kalması için, onu eve götürebilmek için her seferinde ısrar ediyorsunuz. Nerede, hangi şehirde olursanız olun bu istek her seferinde gerginlik yaratıyor. Doktorlardan biri sizde kalamayacağını çünkü ona "lazım olduğunu" söylüyor.

Bunu cidden söyledi mi yoksa hayal mi ettim diye düşünerek bir an adama bakıyorsunuz. "Esas bana lazım," diyorsunuz.

Doktor, "Hayır, değil," diyerek başını iki yana sallıyor.

Sesinizdeki tehditkâr tonu artırıp ellerinizi yumruk yaparak, "Ama o bana ait," diyorsunuz.

Bu uzun gün boyunca hep yanınızda olan ve neler olabileceğini bilen kardeşiniz ("fişteklemeyin şunu") ayağa kalkarak doktorla birlikte koridora çıkıyor. Adama ne dediğini bilmiyorsunuz ama elinde ufacık, zavallı, paketlenmiş bir şeyle geri gelip o şeyi size veriyor.

Kadınlardan düşüğü hiçbir şey olmamış gibi atlatmalarını, sistemlerinden çabucak çıkarıp hayata devam etmelerini bekleyen bir düşünce ekolü var.

Arkadaşlarımdan birinin kayınvalidesi kızcağıza neşeli bir tavırla, âdetin kötü geçti say, demişti.

Benim buna cevabın: Niye ki? Ne demeye olağandışı bir şey olmamış gibi davranayım? İçinde beliren bir yaşamın

sona ermesi olağan bir şey değil; olağanlıkla alakası olmayan bir şey. Bu vefatlara da saygı duymak, önem vermek, haklarını vermek zorundayız. Ne kadar kısa sürmüş olursa olsun, ne kadar ufacık bir şey olursa olsun, bu da bir hayat. Senden ve genellikle sevdiğin birinden gelen hücrelerin bir karışımı. Evet, her gün bundan çok daha kötü şeyler de oluyor tabii; biraz aklı olan hiç kimse bunu inkâr edemez. Ama bir düşüğü umursanmaması gereken bir şey olarak görmek, sineye çekip hayata devam etmek kendimize, yaşayan çocuklarımıza, bir tek içimizde yaşayabilmiş o minicik varlıklara, kısacık hamilelik boyunca hayal ettiğimiz o insana, zihnimizde yaşamaya devam eden o hayalet çocuklara, başaramayanlara karşı büyük bir haksızlık.

Tam düşük yüzünden kaybettiğim bebeklerimden birinin doğacağı hafta, Hilary Mantel'ın biyografik kitabı *Giving Up the Ghost*'ta şu bölümü bulmuştum:

> [Çocukların] hayatları doğumdan, ana rahmine düşmelerinden çok daha önce başlar ve kürtajla, düşük yüzünden ya da herhangi başka bir nedenle bu hayat sona erdiğinde, onlar yaşamımızdaki hayaletlere dönüşürler (...) Bir isimleri olsa da olmasa da, istenmiş olsalar da olmasalar da hayatımızda kalmayı başarırlar: Varlıklarını bize sürekli hissettirirler.

Biri soracak olsa, düşük yüzünden kaybettiğim çocuklarımın o an kaç yaşlarında olacaklarını ânında, hiç duraksa-

madan, ezberden söyleyebilirim. Garip mi? Marazi bir şey mi? Bilemiyorum. Yalnızca sakınıp sakladığım bir bilgi işte. Şimdiye kadar soran olmadı ve herhalde hiç olmayacak; düşük yapmak kadınların pek söz etmediği, paylaşmadığı ve tartışmadığı bir tabu hâlâ. Bunu konuştuğum arkadaşlarımın sayısı bir elin parmaklarını geçmez; ki ne kadar yaygın olduğu düşünülürse, bu oldukça garip bir durum.

Bu konudan niçin daha çok söz etmiyoruz? Çünkü fazla hayvani, fazla mahrem, fazla içsel bir şey. Onlar bir kez olsun nefes almamış, güneşi hiç görmemiş birer insan, ruh, tayf. Öylesine görünmez, buhar olup uçmuş varlıklar ki dilimizde onları tanımlayacak bir sözcük bile yok.

İlk seferinde –ki o an başka seferler de olacağından haberim bile yok– kötü haber odasından çıkıyorum. Eve gidiyorum. Yolda ağrı kesici almak için duruyorum: Hemşire gerekebileceğini söylemişti. Ayrıca lohusa pedi de almam lazım ve Will'le birlikte şehir dışındaki bir alışveriş merkezinin uçsuz bucaksız eczanesinde oraya buraya süzülürken, pedlerin Anne & Bebek bölümünde olacağı aklıma geliyor.

Takma kirpiklerin önünde duruyorum.

"Ne oldu?" diyerek elimi tutuyor Will. "İyi misin?

Olabildiğince özet geçerek, ona Anne & Bebek bölümünden söz ediyorum. Yerini gösteriyorum. Önünde emeklerken başını çevirip objektife gülen, altı bağlı bir bebek var.

Takma kirpiklerin önünden ayrılıp karo döşemenin üstünde yürümeye başlıyoruz. Yeni doğmuş bebekler için ya-

pılmış tulumları, bezleri, kavanoz kavanoz bebek mamasını, pişik kremlerini, yumuşacık yastıklara benzeyen pamuk rulolarını, göğüs pedlerini, mama kutularını, biberonları, ocak üstü ve mikrodalga sterilizatörlerini, kampanyaları, bebeğini kanguru gibi askıda taşıyan o kadını görmüyorum, onlara bakmıyorum. Hiçbirine. İçimden, böyle deyip duruyorum.

Eve döndüğümde, oğlum arabalarını daracık pencere pervazına dizmekle meşgul.

"Merhaba," diyorum.

Başını arabalarından kaldırmıyor ama kendi kendine gülümseyerek, "Anne," diyor. Merhaba ve hoşçakal'larla arası pek iyi değil. Onun yerine "paykyeyi," diyor; yani "park yeri." Arabalardan birini iki araba arasındaki boşluğa sokuyor.

"İyiymiş," diyorum. Oğluma bakıyorum. Bakakalıyorum. Gözlerimi ondan ayıramıyorum. Ensesinin oyuğu, parmak eklemlerindeki çizgiler, saçının tepede girdap yapışı. Mucize gibi geliyor.

"Nereye dittin?" diyerek tay tay bebek gözlerini bana dikiyor.

"Hastaneye," diyorum, "ama geldim artık."

Elinde sarı bir araba, gözünü kırpmadan bana bakmaya devam ediyor. Ama başka bir şey sormuyor.

Odama giriyor ve dolaptaki bütün hamile giysilerini çekip çekip yere atıyorum. Üstümdekileri de çıkarıp yığının üstüne fırlatıyorum. Yerdekileri ayırmaya, katlamaya, bluzları, sonra pantolonları üst üste koymaya çalışıyor ama nedense yeniden ağlamaya ve oda soğuk olduğu için titremeye

başlıyorum. Her şey birbirine geçmiş: Kazakların kolları eteklerden çıkmıyor, pantolonlar tersyüz olmuş, sutyen kancaları tişörtlere takılıp duruyor. Yığını olduğu gibi karşıya, duvara doğru fırlatıyorum.

Will içeri giriyor. Tam bir şey diyecekken duruyor.

"Lütfen," diye ciyaklarken gün boyu sesimi ilk kez yükseltmiş oluyor ve bunun ne kadar iyi geldiğini hissederek şaşırıyorum, "Bir kutu bulup şunları içine koyar mısın?"

Will yatağın etrafından dolaşıp yere saçılmış giysilere göz gezdiriyor. "Nedir bu?" diye soruyor.

"Hamilelik giysilerim. Kaldırmak istiyorum."

Evde oradan oraya gidip bebeklerle ilgili her şeyi topluyorum. Banyoda bir çatlak kremi, rafta bir dizi kitap, bir şişe folik asit tableti var; hastaneden gelmiş, randevularla, doğum tarihiyle ilgili mektuplar; arkadaşlarımın gönderdiği bebek arabalı, leylekli, biberonlu kartlar. Hepsini Will'in yatağın yanına bıraktığı kutuya koyuyorum. Kutunun kapağını hırsla kapıyorum. Bantlıyorum.

Bebek ölmüşse, yine de hamile sayılır mısın, diye soruyorum kendi kendime, oğlumu salıncakta sallarken. Soğuk bir gün. Oğluma eldivenlerini, şapkasını, şapkanın takımı atkısını takmış; kalın çoraplarını, lastik botlarını giydirmişim. Hop bana doğru geliyor, alçalarak uzaklaşıyor, tekrar geliyor, gidiyor. Beyaz çıkan nefesi havanın içine akıyor.

Hamile sayılır mısın? İçinde bir bebek var, diyorum içimden, ama ölü. Yine de hâlâ orada. Çıkmayı reddederek

ellerini uzatmış, parmak uçlarıyla yanlara, o kadife dokulu elastik duvarlara tutunmuş bir bebek hayal ediyorum. İçimden çıkmasını her şeyden çok istiyorum. Her şeyden çok, kalmasını istiyorum.

Kadının teki benimkinden büyük bir çocuğu yanımızdaki salıncağa bindiriyor. Kadın bana gülümseyince, karşılık veriyorum. Doğrulduğu anda karnındaki yuvarlak şişliği, giydiği şeyin karnının üstünde nasıl esnediğini görüyorum. Rahat sekiz aylık var, belki de dokuza yaklaşmış. Bir ay içinde doğum yapacak, bebek içinden çıkıp nefes almaya başlayacak.

Kadın salıncağın arkasında duruyor ve başka çocukları da olduğunu, arkasındaki ikili bebek arabasında ikiz bebekler olduğunu ancak salıncağı sallamaya başladığında görüyor, etrafımın hepsi de o kadının doğurduğu çocuklarla çevrili olduğunu görünce bir an öyle bir nefret duyuyorum ki utanç içinde başımı çevirmek zorunda kalıyorum.

"Ne yapmalıyız sence?" diye soruyorum Will'e o akşam.

Divana uzanmış gazete okurken "Hı?" diye bir ses çıkarıp gözünü gazeteden ayırmayınca gidip karşısında duruyorum.

"İçimden çıktığında," diyorum, "artık ne zaman olacaksa. Onu ne yapacağımı bilemiyorum."

Will bana bakıyor.

"Onu gömmek istemiyorum çünkü yakında buradan taşınacağız. Yani hep birlikte başka bir yere gittiğimizde onu burada, bu şehirde, bu evin bahçesinde bıraktığımızı

düşünsene. Bunu yapmayı hiç istemem. Korkunç bir fikir bence. Böyle bir şeyi asla yapamam." Çok hızlı konuşuyor ve kendimi durduramıyorum. "Sonuç olarak ne yapacağımı bilemiyorum. Sen ne dersin?"

Will hâlâ bana bakıyor. Gazete ellerinde kırışmaya başlamış. "Imm," diyor.

"İnternete de baktım," diyorum. "Destek grupları, sohbet odaları falan var... bizim gibiler... bizim durumumuzda olanlar için."

"Sahi mi?"

"Hıhı."

O uyuduktan sonra yabancıların en derin acılarını garip kısaltmalarla –mutsuzların Mors alfabesiyle– ifade ettiği o gölgelerle dolu, gerçek dışı, yarı karanlık yerlerde çok zaman geçirdiğimi Will'e söylememiştim. "CG" yüzümü ekşitmeme neden olan bir varsayımın, "cennete gitti"nin kısaltması. "CK", "canım kızım" demek; "SE", "sevgili eşim". Bir kişinin adının iki yanına, birden fazla parantez koyarak onu sanal olarak kucaklayabiliyorsunuz; parantez sayısı arttıkça, kucaklamanın şiddeti de artıyor. Giriş yaparken profilinize kaçıncı haftalarda kaç düşük yaptığınız bilgisini girebiliyorsunuz. Parıltılı kanatlara kavuşup ekrandan yukarı uçan bebekler gibi cici animasyonlar da var. Bir şey yazmadığım ve olay beni müthiş rahatsız ettiği halde yine de büyülenmiş gibi ekrana bakıyor, gözümü ekrandan ayıramıyor, gecenin karanlık ve uykusuz saatlerini tanımadığım ve hiç tanışmayacağım insanların kişisel acılarını paylaşarak geçiriyorum.

"Her neyse," diyorum, "biri külleri toprakla karıştırıp saksıya koymuş ve üstüne çiçek ekmiş."

Will gazeteyi yanına bırakıp kaşlarını çatarak alnını ovuşturuyor.

"Bence hoş değil," diyorum. "Sence?"

Will doğru düzgün bir cevap vermeyi, sohbete katılmayı beceremeyince dönüp telefonu alıyorum ve çamaşır makinesinin sessizce çalıştığı dolabın içine girip karanlıkta otururak arkadaşımı arıyorum.

"İçimden çıktığında," diyorum, "onu ne yapacağımı bilmiyorum."

Düşündüğünü duyabiliyorum. Kendisi doktor. Benim iki katım okumuş biri. Adının başında harfler var. Her gün hayat kurtarıyor. Bir bildiği vardır herhalde.

"Ameliyatla aldırman lazım," diyor iyi ayarlanmış, sakinleştirici bir ses tonuyla. Hastalarıyla konuşurken, olumsuz test sonuçlarını ya da korkunç haberleri verirken kullandığı ses tonu bu mu acaba, diye düşünüyorum. "Çok basit bir işlem. Genel anestezi altında yapılacak ve uyandığında bitmiş olacak. Yarın arayıp söyle. Ameliyat için gün al."

"Yapamam," diyorum.

Çamaşır makinesi giysileri çalkalayıp döndürüyor. Oğlumun en sevdiği gömleğin bir geceliğe doğru uzandığını görüyorum.

"Daha ne kadar bekleyeceksin?" diye soruyor arkadaşım, cevap vermek yerine. "Bu şekilde beklemek sana hiç iyi gelmiyor. Ne kadar riskli olduğundan söz etmiyorum bile. Bu

haldeyken," diyor adeta kendi kendine mırıldanır gibi, "etrafta dolaşmana izin vermemeleri gerekir."

"Riskli mi?" diye sorarken sesim yükseliyor. "Ne riski olabilir ki? Bebek öldükten sonra daha ne—"

"Senin için riskli demek istedim."

"Benim için mi?"

"Evet. Söylemediler mi?"

Kapıyı biraz aralayıp oğlumun odasına bakıyorum. Kapıda ışık yok, sessiz. "Hayır, söylemediler," derken ayağım kapıda, gözüm oğlumun uyuduğu loş karanlıkta. "Niye ki?"

"Günler boyu karnında taşırken enfeksiyon kapma riskin var. Zaman geçtikçe, risk de artıyor. Mantıklı düşün. Bu kadar uzun zaman içinde kalması normal değil—"

"Öyle mi?"

Arkadaşım içini çekiyor. "Bunun neden olduğunu bilmiyorum. Bebek neden gitti, düşük neden olmadı, vücudun neden onu içinde tutuyor bilmiyorum ama bazen oluyor işte. Nadir rastlanan bir şey. Nedenini hiçbir zaman öğrenemeyebilirsin. Ama şu an kendi güvenliğini ön planda tutmak zorundasın."

Terliğimin ucuyla ittiğim kapı geri geliyor, itiyorum, tekrar geliyor. Cevap vermeden raftaki deterjanları düzenliyorum, makinenin içinde tekrar oğlumun gömleğini görmeye çalışıyorum.

Arkadaşım o sakinleştirici ses tonuyla bir kez daha konuşuyor: "İki gün içinde aldırmazsan, ameliyat gününü ben alıyorum."

*

Kumsala gidiyoruz. Lacivert gökyüzünün altında gümüş rengi dümdüz bir deniz. Ufka yakın tek bir bulut, bembeyaz bir tüy gibi duruyor. Oğlum bir elinde kova, ötekinde bir tahta parçasıyla kumların üstünde dönüp duruyor. Kışın erken alçalan güneş yüzünden elimi gözlerime siper ediyorum.

Parıltıya sırtımı dönüp diz çökerek oğlum için bir çukur kazmaya başlıyorum. Çukurları sever. Gemiye bağlanmış küçük bir römorkör gibi hep dibimde, etrafımda koşturup duruyor.

Kazıyorum. Sular pantolonumdan geçip dizlerimi ıslatıyor. Plastik kürek bükülmeye başlayınca parmaklarımla destek yapıyorum. Arkamda bir yerlerden Will'in cep telefonunun tiz sesi ve "Efendim? Nasılsın?" deyişi, kendi kendine bir şeyler mırıldanan oğlumun sesi geliyor. Kazmaya devam edip su seviyesine ulaştığımda, kürekle çıkardığım kumlar artık yeni karılmış çimento kıvamında. Kumları yığının üstüne eklemeye devam ederken aklımdaki, düşündüğüm şey: tüy.

Her şeyden çok tüye benziyordu. Kıvrık, gri-beyaz, süzülen bir şey. Aklımdan o tek heceli, kısacık "tüy" sözcüğü geçerken, oğlum dibimde beliriyor ve elinde bir tüy var.

Kürek elimde, öylece kalakalıyorum. Oğluma bakıyorum.

"Mu ne?" diyor.

Bakıyorum. Başparmağı ile işaretparmağı arasında tuttuğu şey bembeyaz, dibe yakın yumuşacık kısmı rüzgârda titreşen bir tüy. Boğazımı temizliyorum.

"Tüy," diyor ve Will'e bakınıyorum. Buraya gel, demek istiyorum ona. Ne oldu, biliyor musun? Ama kocam telefonunu kulağına yapıştırmış, gezinti yolunun orada duruyor; bir parça yosunu tekmeleyerek bağıra çağıra bir şeyler söylüyor.

"Tüğ," diye tekrarlıyor oğlum, yeni bir sözcük öğrendiğinde hep yaptığı gibi, "tüğ, tüğ."

"Evet," diyorum, "tüy. Kuş tüyü. Biliyor musun, kuşlar uçarken—"

Ama bunlar ilgisini çekmiyor. "Sana getirdim," deyince, tüyü alıp avuçlarımda tutuyorum.

Ağzımdan tek bir sözcük çıkartmayı becerebiliyorum: "Teşekkürler."

Oğlumun yüzünde kararlı, hedefe yönelik bir ifade beliriyor. Denizi gösteriyor. "Deniz," diyerek elimden çekiştiriyor.

Dalgaların yükselerek parıltılı kumlara çarptığı yere doğru yürüyoruz. Oğlumun gözleri lastik çizmelerinin bıraktığı izlerde. Tüyü avuçlarımın arasında tutuyorum. Ağlamak üzere olduğumu zannediyor ama ağlamıyorum.

Tüyü havaya, başımın üstüne kaldırınca, oğlum görmek için yüzünü kaldırıyor. Tüyü bırakıyorum. Döne döne düşeceğini, oğlumun bundan hoşlanıp tüyü yerden alarak bir daha, bir daha diyeceğini düşünüyorum. Ama öyle olmuyor. Tüy sanki görünmeyen bir şey tarafından taşınarak gitgide yükseliyor. Birlikte izliyoruz. Tepemizden dosdoğru havaya yükseliyor, yükseliyor ve gözden kayboluyor.

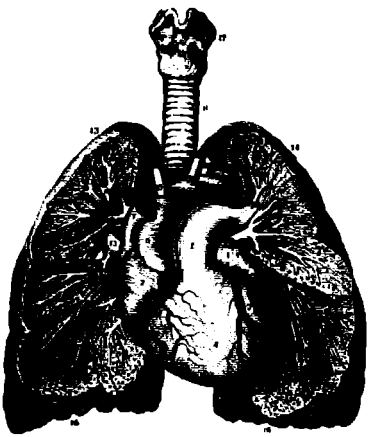
Tekrar oğluma, yan eğilmiş göğe bakan yüzüne, kırmızı paltonun içindeki tombik vücuduna bakıyorum.

"Gitti," diyor.

Başımı sallıyorum. Elinden tutuyorum. Kumsala doğru yürümeye başlıyoruz ve Will'in de bize doğru geldiğini, onu göremiyormuşum, karanlık ve kalabalık bir düzlükte, çok uzaklardaymışım gibi el sallayıp durduğunu fark ediyorum.

AKCİĞERLER

2000

Hint Okyanusu'nun sığlık bir yerinde, dalgaların kırıldığı yerin ötesindeyim, omuzlarım ve başım suyun üstünde. Denizde en sevdiğim yer burası; kırılma noktasının, kırılan dalgaların yarattığı kaotik gök gürültüsünün dibinde ama kıyıya, denizin içinden her şeyi görebilecek kadar yakınım.

Hayatımın büyük kısmı deniz kenarında geçti: Denizi düzenli aralıklarla görmez, deniz kenarında yürümez, denizle içli dışlı olmaz, havasını solumazsam beni kendine çağırdığını, yokluğunu hissederim. Londra yakınındaki sahillerde kısa tatiller yaparım: Suffolk'un çay rengi dalgaları, Essex'in alüvyonlu dümdüz kumları, Sussex'in çakıl taşlı bayırları. Çocukluğumdan bu yana her fırsatta, en soğuk sularda bile yüzmüşümdür.

Deniz benim için öteden beri büyük bir avuntu kaynağı olmuştur. Karen Blixen'ın *Yedi Harika Hikâye*'de yazdığı gibi: "Her derde deva olduğunu bildiğim bir şey var: tuzlu su... hangi formda olursa olsun. Ter, gözyaşı, deniz suyu."

Çocukken en sevdiğim resimli kitaplardan biri, Dış Hebridler'deki* bir balıkçı kulübesinde yaşayan çocuksuz karı kocanın öyküsüydü. Adam sahile vurmuş bir bebek bulup eve götürür. Karı koca, bebeğin hem insan hem de fok

* İskoçya'nın batı kıyılarının açıklarında, irili ufaklı birçok adadan oluşan ve "iç" ve "dış" olarak ikiye ayrılan takımada grubu. (*e.n.*)

balığı şekline girebilen, *selkie* denen yaratıklardan olduğunu anlayıp hep insan şeklinde kalsın diye denizden uzak tutabilmek için ellerinden geleni yaparlar. Bir işe yaramaz tabii.

Odamda yere yatıp saatler boyu o suluboya kayalıklara, dalgalara, fırtınalara ve özellikle çocuğun denize dalıp fok balığına dönüştüğü sayfadaki resme dalıp giderdim. *Selkie*'nin ikili yaşamında, şekil değiştirip iki varoluşu birden yaşayabilmesinde, girebildiği öbür formun özlemini çeken – hem İrlanda hem de İskoç mitolojisinde yer alan– bir çocuk oluşunda ilgimi çeken bir şey vardı. Her fırsatta denize atlar, başımı suyun içine sokar ve o metamorfozun gerçekleşmesini, kollarımla bacaklarımın küçülüp saçlarımın yok olmasını, vücudumun fok kürküyle kaplanmasını beklerdim. İnsan kalmakta inat eden vücudumla, üzgün, mahzun, tekrar suyun üstüne çıkardım.

Hint Okyanusu'nda suyun üzerinde dururken gözümün önünden o kitabın suluboya resimleri gelip geçiyor. Değişim, dönüşüm fikri hâlâ çekiciliğini yitirmiş değil. Deniz, beyaz damarlı yeşil mermer gibi. Ilık ve esnek, uzanıp gidiyor altımda. Kıyıya en yakın çakıllarda köpürüyor, homurdanıyor. Durduğum yerden kızıl renkli tırtıklı kayalıkları, bir dizi hasır kulübeyi, sarı tepeli yüksek ağaçları görüyorum. Bir patikadan mahzun tıngırtılarla inen keçileri, denize girip oturduklarında sarileri canlı renklerde yaldızlı paraşütler gibi etraflarında kabaran bir grup kadını görüyorum. Kahkahaları suyun üstünden sekerek bana doğru geliyor. Sahilin daha aşağısında, iki adam bir fili fırçalarla yıkıyor,

dev yaratık bu işleme hazla boyun eğmiş, gözlerini kapamış, bükük dizlerinin çevresinden minik dalgalar gelip geçiyor.

Denizin nabzıyla birlikte yükselip alçalıyorum. Okyanusla kıyıya çarpan dalgalar arasında suyun üstünde durarak yaklaşan bir dalganın kambur sırtıyla beni kaldırıp bırakmasına, geçip gitmesine izin veriyorum. Sırtüstü yatıp acımasız, bulutsuz gökyüzüne bakarak suya dalsam mı, buradan sonra nereye gitsem diye düşünüyor, önceki gün akşam karanlığında uçurum kenarında verilen yoga dersini, hepimiz iki büklüm olmuş ve kollarımızı arkadan kuyruksokumumuzun üstünde kavuşturmuş, ayak bileklerimizin kemiklerine bakarken "her şeyin normal olduğunu" söyleyen eğitmenin tatlı sesini hatırlıyorum.

İlk başta yataklı vagondaymışım gibi yanlara savrulduğumu fark ediyorum. Akıntı kararlı bir güçle kendi içine çekiliyor, toparlanıyor. Tam zamanında doğrulup kumsalın gözden kaybolan bir tiyatro dekoru gibi uzaklaştığını görüyorum. O an fazla kaygılanmıyorum. Denizin sağı solu belli olmaz, biliyorum. Nasılsa geçecek, değil mi? Girdap dalgası bu, diyorum içimden, kendini denize doğru fırlatan daracık bir kanal. Böyle bir akıntıya hiç kapılmadım ama duymuşluğum var. Hatta bir seferinde, geçmişteki bir coğrafya dersinde suyun aktığı farklı yönleri göstermek için farklı renklerdeki kalemler kullanarak işleyişinin bir şemasını çizmiştim.

Will'in, kitabını açıp göğsüne dayamış, havluda yattığını görüyorum. Sarili kadınları görüyorum. Bu kez ayağa

kalkmış hortumundan havaya, kırış kırış derisinin üstüne su yağdıran fili, bakıcıları, fırçaları görüyorum. Hepsi de hayal dahi edemeyeceğim bir hızla döner gibi benden uzaklaşıyor. Var gücümle yüzüyorum ama artık kıyıdan çok uzakta, hızla sürükleniyorum ve attığım kulaçlar bir işe yaramıyor. Biri ya da bir şey bikinimin askılarından tutmuş ilerlememi engelliyor, kaçma çabalarıma dudak büküyor sanki.

Girdap dalgasından kaçabilmek için sahile paralel yüzülmesi gerektiği geliyor aklıma. Haydi bakalım. Kendimi doksan derece döndürüyor ve o esnada teneke dama yağan yağmurun sesine benzer patır patır bir ses duyuyorum. Dönüyorum. Arkamda hayatımda görmediğim kadar büyük bir dalga, sudan bir duvar var; tepesi, yeni kıvrılmaya başlamış beyaz bir sorguç gibi. Haykıracak, bağıracak, yardım isteyecek zamanım olmuyor. Görüyorum ve bir saniyeden kısa bir sürede beni içine alıyor. Üstüme kapanıyor, beni tutuyor, dibe bastırıyor. Bir oyuncak bebek, kukla gibi, dalganın kas gücünün etkisinde, fırtına merkezinin ortasında kalıyorum. Ensemden aşağı itildiğimi hissediyor ve okuldaki yüzme öğretmeninin balıklama atlamam, havuzun kenarından sıçrayarak suyu başımın tepesiyle yarmam için baskı yapışını hatırlıyorum. Yapmayı çok istemiş ama başaramamıştım. Parmaklarımı birbirine geçirmiş, ayaklarım ıslak karolara yapışmış vaziyette bocalarken, öğretmen beni ensemden tutup ittirmişti. Elinin baskısı altında, yapamam, demiştim ve öğretmen kaşlarını çatarak, yapamam diye bir

kelime yok, dediğinde bu kadar salakça bir yanıt vermiş olması beni hayrete düşürmüş, ağzım beş karış açık kalmıştı. Öyle bir kelime yok mu? Tabii ki vardı.

Dalga beni bir akrobat gibi, çarkta dönen Aziz Katerina gibi ters çeviriyor. Ayaklarımın havaya kalktığını, vücudumun ters döndüğünü, başımın bir basınçla ısındığını hissediyorum. Yüzüme ve tuza karşı sımsıkı kapanmış, önünden çizgi çizgi neon renkler geçen gözlerime sert bir darbe alırken, dilimi ısırıyorum. Girdap dalgasının içindeki gürültü; suyun, havanın, basıncın ve kuvvetin kulaklarımı sağır etme gücüne sahip o ıslıklı uğultusu inanılmaz.

Yukarısı neresi, sağım neresi, sahilden ne kadar uzaktayım, kıyıya mı yoksa açıklara doğru mu gidiyorum, hiçbir fikrim yok. Bir şey hissedebilmek, neyin nerede olduğunu anlayabilmek, havaya ulaşmak umuduyla, uzaya düşmüş gibi iki kolumla iki bacağımı aynı anda kullanarak çırpınıyorum. Hâlâ dalganın pençesinde, ileri doğru savruluyorum. Derken yan tarafıma sürtünen taşları hissediyorum. Dip zımpara kâğıdı gibi vücuduma sürtünüyor. Ellerimi, ayaklarımı dibe bastırıp kendimi yukarı itiyor, suyun üstüne çıkıp öksüre öksüre, öğüre öğüre nefes almaya çabalıyorum.

Başımı kaldırıyorum. Yine o kumsalda, Hindistan'da, diz boyu suyun içinde, gökle deniz arasında, yitirdiğimi zannettiğim hayatın içindeyim; ve neredeyse hiç zaman geçmemiş. Periler tarafından kaçırılmış, bir yarıktan başka bir âleme geçip yıllar boyu orada kaldıktan sonra aynı ânın içine dönmüşüm gibi bir his. Kıyıya vuran dalgaların içinde

emeklerken su tükürüyor, gözlerimin önündeki ip ip ıslak saçları yana çekiyorum.

Manzara hiç değişmemiş. Brueghel'ın resminin bir köşesinde dalgaların içine düşen İkarus'a olduğu gibi, yaşadığım felaketi kimse fark etmemiş. Her şey az önceki gibi: denizdeki kadınlar, ateş rengi tepelerden aşağı inmeye devam eden keçiler, bakıcıların kumsalda yürütmeye başladığı fil.

Ayağa kalkmayı deniyor ama henüz kalkamadığımı görüp sığ suyun içinde diz çökerek zararsız küçük dalgaların ileri geri gelip geçmelerine izin veriyorum. Mayomu düzeltiyor ve suyun tenimin üzerindeki kanı kapıp ona ihtiyacı varmış, o kanla bir şey yapacakmış gibi döndürerek uzaklaştırmasını izliyorum. Etrafa bakınarak sarı tozlarını toprağa yağdıran mimoza ağaçlarını, saçakları ışıldayan sirüs bulutunu, kumsaldaki boş havluları, sarı kumların üzerinden göz kırpan o kırmızı dikdörtgenleri görüyorum.

Hayatım boyunca kim bilir kaç kez yaşadığım o anlardan birini daha yaşadığımı fark ediyorum. Dejavuların yaşattığı şok ve gerçeküstülük hissi mevcut ama sonradan ne olmuştu diye hatırlamaya çalışma telaşı yok. Sanki ansızın kat kat deriden yoksun kalıyorum ve dünya her zamankinden daha yakın, somut bir şeye dönüşüyor. Bir düğmeye basılmış gibi, her şey inanılmaz renklere, müthiş bir enerjiye ve parıltıya bürünüyor. Patikanın orada konuşanların sesi öyle yoğun geliyor ki kulaklarımı kapamak istiyorum.

Bunu ilk yaşadığımda beş yaşlarındaydım. Herhalde kıştı çünkü ellerimde açık pembe moher eldivenlerim,

üstümde yakası aşınmış ve rengi solmuş bir kadifeyle kaplı, bütün düğmeleri ilikli yün paltom vardı. Eldivenler, düşürüp kaybetme riskine karşı uzun bir lastikle paltonun arkasına tutturulmuştu (Bunları yazarken o eldivenleri büyükannemin ördüğünü hatırlar gibiyim; büyük ihtimalle o örmüştü). Bizim mahalledeki marketin önünde durmuş, tek elimle kapının ahşap kulpundan tutmuş ileri geri sallanıyor, boşta kalan eldivenli elimle ötekini tutup tutup bırakıyordum. Eldivenlerin arasındaki uzun lastik, her sallanışımda sırtımda geriliyordu.

İçeriden öteberi alan annemi bekliyordum herhalde; küçük çocukları dükkânların önünde, kaldırımda tek başına bırakmanın hiçbir şekilde garipsenmediği yetmişli yıllardı.

Orada ileri geri sallanırken bir şeylerin değiştiğini, görüşümün aşırı bir derinlik kazandığını hatırlıyorum. Duyularım aniden keskinleşmiş ya da çatallanmıştı. Kendimi hem yukarıdan hem de içeriden görebiliyordum. Muazzam bir resmin içindeki küçücük, önemsiz, robot benzeri minicik bir şey olduğum hissiyle birlikte canlı bir organizma, bir insan, mikrokozmos olduğumun da fazlasıyla farkındaydım. Kapıyı tutan elimdeki eldivenin birbirine geçmiş ilmeklerinin parmaklarıma yaptığı basıncı hissedebiliyordum. O sonsuz ilmeklerin altındaki ağaç parçasının damarlarını hissedebiliyordum. Şapkanın altındaki saçlarımın çıtırtısını duyabiliyor, soğuk havanın içime girip dolaştığını, görünmez bir akım halinde tekrar dışarı çıktığını hissedebiliyordum. Zamanın muazzam bir bütün olduğunu ilk kez o an

algılarken, zamanın içinde kapsayacağım yerin nokta misali minicik bir yer olacağını da gördüm. Bir gün öleceğimi, bir noktadan sonra benden, eldivenlerimden, nefeslerimden, kıvırcık saçlarımdan, şapkamdan geriye bir şey kalmayacağını o an belki de ilk kez gördüm. İlk kez tam olarak bildim. Ölümüm yanımda duran biri gibiydi.

Hindistan'daki o plajda denizin içinde otururken de benzeri bir şey oluyor ama her seferinde olduğu gibi, bu kez de biraz farklı. Ölümlü olmanın bilinci yerine içimde başka bir şey pekişip kökleniyor ve bulunduğum yerle tehlikeden, kontrolüm dışındaki bir şeyden kıl payı kurtulmanın verdiği his bütünleşiyor. Başımı darağacından bir kez daha kurtarmış olmanın verdiği his, mimoza ağaçlarıyla, keçilerle, beni alaşağı eden dalgayla, tarçın ağaçlarının yaydığı kızarmış reçine kokusuyla iç içe geçiyor, birbirinden ayırt edilemez oluyor.

Okyanustan zar zor çıkıp kumların üzerinde sendeliyorum. Will beni, alnımdaki kanı, yan tarafımdaki sıyrıkları görür görmez ayağa fırlıyor.

"Aman Tanrım," diyor. "Ne oldu sana böyle?"

Bir tek, "Deniz," demeyi becerip kendimi yere atıyorum. "Dalga vardı."

"İyi misin?"

"Evet." Havlunun ucunu kaldırıp kanayan yere bastırıyorum. "İyiyim."

DOLAŞIM SİSTEMİ

1991

Çöplerle kaplı bir festival alanında yürüyorum. Farklı farklı müzikler, bölük pörçük konuşmalar, üflenen dumanlardan bir hale etrafımı sarmış. Güneş epey alçalmış olsa da sıcağı omuzlarımdaki yuvarlak kemiklerde, burun kemiğimde, ensemde hissediyorum hâlâ. Uzaktaki bir sahneden gelen gümbür gümbür bas, botlarımın altındaki kavrulmuş, çatlamış topraklarda yankılanıyor.

Arkadaşlarımı arıyorum. Bugün burada, bu festival alanında buluşup yazı ucundan yakalamayı aylar önce kararlaştırmışız. Aramızda konuşurken uygulanabilir bir plan gibi gelmiş bu; sürüyle insanın, hazır yemek satılan minibüslerin, batik giysiler, işlemeli çantalar ve el örgüsü çoraplar satılan tezgâhların arasında birbirimizi bulmak gayet mümkün görünmüş.

Bu arkadaşlarımla hepimize çok uzun gelen bir zaman boyunca, uzun üniversite tatili boyunca ayrı kalmışız. Ben bir sanat merkezinde çalışmış, biletleri yırtmış, boş bira şişelerini toplamış, ayak işlerini yapmış, ortalığı toplamış, işe giderken cin cüce saçı renginde turuncu bir bluz giymek zorunda kalmıştım. İşten ayrılacağım gün, o bluzu düğümleyip kumaş parçalamaya bayıldığı halde yasaklar yüzünden bu zevkinden mahrum kalan bir köpeğin önüne fırlatmış ve basıp İspanya'ya gitmiştim.

Trenlerde uyumuş, kanyonlarda yüzmüş, o yaz çok uzakta, Amerika'da çalışan bir erkek arkadaşıma kartlar atmıştım. Şimdiyse dönmüş, sırtımda çantam, ayaklarımda tozlu botlarım, İngiltere'deki bu festivalde arkadaşlarımı arıyorum. Onları bulamazsam gece kalacak yerim yok: Çadır getireceklerine söz vermişler. Çadır işi olmazsa, gece yıldızların altında uyuyacağım.

Bir oraya, bir buraya yürüyorum. Bir tezgâhtan aldığım falafelli dürümü yerken gelip geçen herkese bakıyorum. Alandaki en yüksek yere, insanların kollarını havaya kaldırmış tepemizde bir yükselip bir alçalan rengârenk uçurtmaları uçurduğu yere çıkıyorum. Uçurtmalar olmasa, bu insanların kollarını huşu içinde gökyüzüne doğru kaldırmış yakaran batıl inançlı fanatikler olduğunu zannedebilirsiniz.

Birileri arkamdan bağırarak bana seslenince dönüyorum ve her şey bir anda değişiyor. Akşam olmak üzereyken bir festival alanında, sırtımda ağır çantamla tek başıma değilim artık: Beni kapıp götürüyorlar. Arkadaşlarımdan ikisi kollarımdan, ellerimden tutuyor. Her yerde beni aradıklarını, artık endişelenmeye başladıklarını söylüyorlar. Ama gelmişim işte. Beni çantamdan kurtarıp takımyıldız misali ışıklarla aydınlatılmış, müziğin bezini gerdiği, gergi iplerini titrettiği, hepsini tanıdığım bir grup insanın dönüp bana seslendiği, el salladığı dev bir çadırın içine çekiyorlar.

Çember şeklindeki bir alanı çevreleyen ahşap bariyere dayanmış, içeride yavaşça dönen, dizginleri tüylerle süslenmiş iki atı ve atların üstünde ayakta giden üstü çıplak adamı

izliyoruz. Talaşın tanıdık gelen, susuz ve boğucu kokusu. Adam hoplayıp atların parlak, yanardöner sağrıları üstünde amuda kalkıyor. Bir paket tuzlu kuruyemiş, bir şişe ılımış su elden ele dolaşıyor: Bunlardan ben de alıyorum; incecik kâğıda sarılmış cigaralıktan ve buz gibi biradan içmiyorum. Kızlardan biri kulağımın dibinde bağıra bağıra bir elbiseyle, evle, balıkla, Londra seyahatiyle ilgili bir şeyler anlatıyor. O gürültü sağanağı içinde ne dediğini anlamıyor, duyduklarımı bir araya getirip bir hikâye oluşturamıyorum. Spotların tepemizde yarattığı daracık koridorların içinde trapezciler belirip kayboluyor.

Deri pantolonlu, siyah fötr şapkalı, matador yeleği giymiş bir adam piste çıkınca alkışlayarak tezahürat yapıyoruz. Adam bir bıçak buketini tutan elini havaya kaldırıyor. Gönüllü var mı diye sorunca, yanımdaki çocuk –iyi tanıdığım biri, en yakın arkadaşlarımdan biriyle çıkıyor– omzuma yapışıp, "Burada!" diye bağırıyor. Sarhoş olduğunu, gözlerinin kızardığını, kaydığını görüyorum. Sevgilisi, yani arkadaşım kaşlarını çatıp kolundan çekiştirerek susmasını söylüyor. Reddedebileceğimi biliyorum. Başımı iki yana sallayıp itiraz edebilir, yürüyüp kalabalığın gerisine gidebilirim –yapacaksam, şimdi yapmalıyım bunu– ama spot ışığı kalabalığı yarıp bizi bulduğunda, başımı sallıyorum. Montumu çıkarıp çite tırmanıyor ve ışıkların magnezyum parıltısına atlıyorum.

Neden? Bunu şu an söyleyebilmem çok güç. Daha çocuk sayılacağım için mi? Yine arkadaşlarımla birlikte olduğum,

hiçbir şeyi uydurmadığımı ve cidden onlarla ortak bir hayatım olduğunu gördüğüm için mi? Grupta ayık kalan tek kişi olmaktan bazen çok sıkıldığım için mi? Orada, o sıcağın ve ışıkların içinde olmanın nasıl bir his olduğunu içten içe merak ettiğim için mi? Neden olmasın, dediğim için mi? Hiç tanımadığın, güvenmen için hiçbir neden olmayan bir adamın bir avuç bıçağı sana fırlatmasında ne sakınca olabilir ki?

Göz kamaştırıcı, titrek bir ışık çemberi eşliğinde ona doğru yürürken, adamın İspanyol olduğunu fark ediyorum ve İspanya'dan daha bu hafta döndüğüm düşünülürse, bu hem garip hem de duruma uygun bir rastlantı. Tabii ki İspanyol, diye düşünüyorum. Başka ne olacaktı ki? Aynı zamanda ilgi odağı olmaktan nasıl nefret ettiğimi, herkesin gözünü üstümde hissetmenin beni öteden beri nasıl rahatsız ettiğini, gözlerin değdiği yerler karıncalanıyormuş, dağlanıyormuş gibi hissettiğimi hatırlıyorum. Çocukken mumların isli alevi karşısında, bir sürü göz bana çevrilmiş halde "Mutlu Yıllar Sana"yı söylemelerinden nasıl da ürktüğümü hatırlıyorum; böyle anlarda yüzümü örtmek, masanın altına saklanmak, odadan kaçmak isterdim.

Allı pullu giyinmiş asistan beni yuvarlak bir panoya götürüyor. El ve ayak bileklerimden panoya bağlanırken Da Vinci'nin dört bacaklı, ciddi bakışlı, çıplak olduğundan habersiz görünen *Vitruvius Adamı* gelip geçiyor gözlerimin önünden. Uzaklardaki erkek arkadaşımla boylarımızı ve kulaç uzunluklarımızı ölçtüğümüz, bacaklarımın kollarımdan

iki santim uzun olduğunu keşfettiğimiz gün geliyor aklıma. Erkek arkadaşım kaşlarını çatarak, "İnsan geometrisine meydan okuyorsun," demiş ve bu defonun kendiliğinden ortadan kalkmasını bekler gibi ikinci kez ölçmeye girişmişti.

Başımı kaldırıp karşıya bakınca, fötr şapkalı adamın ellerini gerdiğini, duruş aldığını görüyorum. Bıçakları tek elinde. Öteki elinde tek bir bıçağı, ağırlığını, sıkletini tartar gibi keskin ucundan tutuyor.

Derken inanılmaz bir şey oluyor. Asistanı elinde uzun ve siyah bir kumaş parçasıyla adamın yanına gidiyor. Herhalde fular, diye düşünüyorum, ya da başına bağlayacak. Kadın o şeyi adamın boynuna ya da başına bağlayacak ki daha iyi konsantre olabilsin, bir tek yapacağı işe yoğunlaşabilsin.

Kadın usta bir hareketle çabucak adamın gözlerini bağlıyor.

Gözleri içinmiş demek.

O an bir hata yapmış, çok yanlış bir adım atmış olabileceğimi fark ediyorum.

Orada öylece dururken, bu noktaya nasıl geliverdiğime hayret ediyorum. Bir müzik festivalinde yapayalnız, bir tek gece nerede kalacağını dert eden biriyken şimdi bir panoya bağlıyım ve adamın teki hiçbir şey görmeden bana bıçak atmaya hazırlanıyor. Böyle bir şey nasıl olabildi?

Asistan yanıma dönüyor. Elinde bir çekiç var. Kostümünün ten rengi kısmının altında geniş omuzları var. Yüzü gergin, ciddi, üstdudağı dişlerinin arasında. Rujunu tereyağı kadar yoğun bir tabaka halinde, gerçek dudağının

çevresine çektiği konturun içine sürmüş. Bu sayede hırslı, hepçil bir görünüm kazanmış. Gözlerinin içine bakmaya, orada kaderimi okumaya çalışıyorum ama bakışlarıma karşılık vermiyor. Kolları, alnı terden parıl parıl. Ona bir şey, ne olursa olsun bir şeyler sormak istiyorum. Bir şey olmaz, değil mi? Hayatta kalacağıma garanti verebilir misin? Hedefi şaştığı oldu mu hiç?

Kadın çekiçle bir kez, ardından bir kez daha panoya, ayak bileğimin yan tarafına vurup tek hecelik anlaşılmaz bir şey haykırıyor ve hemen çekiliyor.

Bir böceğin yaklaştığını, minik kanatlarını çırpıp durduğunu duyar gibi oluyorum. Ayağımın dibinde, yoktan var olmuş gibi, bir bıçak beliriyor. Ucundan birkaç santim panoya gömülmüş.

Sanırım o âna kadar sirk numaralarının isimleriyle müsemma birer numara olduğunu düşünmüşüm hep. Doğaları gereği teatral, aldatıcı birer gözbağı. İzleyicinin gözünü boyamak için süslenip püslenmiş el çabuklukları.

Fakat bu bıçağın gerçekliği şüphe götürmez. Dizimin, kalçamın, öteki ayak bileğimin dibinde belirenlerin de. Bu işin bir formülü, ritmi olduğunu anlıyorum. Asistan çekicini indiren bir yargıç gibi hedef alınacak yere vurup bir kez bağırıyor ve adam da –inanılmaz, akıl almaz bir uzaklıktan– bıçağı fırlatıveriyor. İşitsel bir numara bu. Adam gözü bağlı halde, başını yana yatırarak dikkatle dinliyor, sonra da çekicin ses çıkardığı yeri kestirip bıçağı atıyor. Bir bıçağı

boşluktan bir ses kaynağına fırlatıp istenilen yere saplamak müthiş bir beceri ve yetenek.

Bıçaklardan biri elbiseme, belimin yanına teğet geçince, asistanın yüzü asılıyor. Adama normal ritimlerinin dışında, ikaz eder gibi bir sesle bağırarak bir şey söylüyor. Sonraki bıçak da göğsüme çok yakın geçince yine aynı tepkiyi veriyor ve bu kez asistanın ne dediğini anlıyorum: *Demasiado cerca.* Bu sözü biliyorum. "Çok yakın" demek. Kadın bir büyüğü, öğretmeni gibi adamı paylayarak hedefi şaşmasına ramak kaldığını, vücuduma tehlikeli şekilde yaklaştığını söylüyor.

Artık adamın hedef alışına bakamıyorum. Kafamın içi çok da uzak olmayan bir geçmişte biyoloji sınavlarında yapmak zorunda kaldığım anatomik çizimlerle doluyor. Toplardamarlar mavi, atardamar kırmızı; cildin muhafazasının hemen altında nehir deltaları gibi göğse, boyuna, kollarla bacaklara yayılıyorlar. Adam bana, atardamarıma *demasiado cerca* atıyor. Fazla yakına. Arkadaşlarımın durduğu yere bakıyor ama çevremi saran göz kamaştırıcı ışıkta hiçbirini göremiyorum; çok uzaktaymış gibi görünen ayaklarıma bakıyor ve talaşları görüyorum. Çocukken gittiğimiz kasabın yerlere talaş döktüğünü hatırlamamaya çalışıyorum. Islaklığı emmesi, yerlerin kuru kalması için. Kasaba gitmekten öyle nefret ederdim ki dışarıda kalmak için yalvarırdım. Kancalarda asılı duran ya da soğutuculu tezgâhın camı ardında sahile vurmuş gibi yatarak sularını akıtan o soğuk, katılaşmış şekiller. Tezgâhı çevreleyen sahte çimler. Demir

kokusuyla karışık o berbat koku. Arka taraftaki kapıda uçuşarak kapının ötesindeki şeyleri gizleyen plastik şeritler.

Asistan, çekici ruh çağırma seansındaki yaramaz bir ruh gibi başımın yanına vurunca, çıkan ses kulaklarımda yankılanıyor. Kulaklarım dehşetle çınlıyor. Bıçak boynumun yanına saplandığında oradan sağ çıkamayacağımı, bunun gayet mümkün olduğunu düşünüyor ve bir koleksiyoncunun kelebeği gibi panoya sabitlenmiş halde durmamın nasıl bir manzara olacağını hayal ediyorum: vücudum seğirirken koyu pembe, kırmızı, bordo renklerin fışkırması, akması, o çığlıklar. Sonraki bıçak başımın hemen tepesinden panoya saplanınca saçlarım çekiliyor.

Sonra bitiyor. Asistanın çözdüğü kollarımı, bacaklarımı hareket ettiriyor, panodan sökercesine çekiyor ve alkışlara aldırmaksızın koşarak o ışıktan, asistandan, adamdan, üstünde bıçakların ana hatlarımı çizdiği bir boşluk bıraktığım, kötü ikizimi, kendimi bıraktığım panodan kaçıyorum.

BAŞ

1975

Hatırlamadığım bir ölüme yakın deneyim sayılır mı? Bu seferki küçüklüğümden, hatırlayamadığım bir dönemden. Mutfağında birlikte dolanıp dururken, annem anlatıyor tabii.

Annem çay demlerken, ben de masadaki tabakları topluyorum. Mutfağın içinde içgüdüsel olarak köpeğin, masanın, birbirimizin etrafından dolanıp duruyoruz. Bir şekilde yapmam istense, bu mutfakta gözlerim kapalı dolaşabilirim. Koridorun ilerisinden annemin dolaplarda sakladığı envai çeşit oyuncakla oynayan çocuklarımın yükselip alçalan, bağırıp çağırarak pazarlık yapan sesleri geliyor.

Çay demlemek bu evde sınırları belirlenmiş, kutsal bir ritüel. Benim asla haddimi aşıp cesaret edemeyeceğim kadar hassas bir iş. Biri gizemli şekilde ötekine yol açan birçok aşaması var: ritüeli kendi mutfaklarında da olduğu gibi uygulayan ablamla kardeşimin aksine benim hiçbir zaman tam olarak hatırlayamadığım, sabredip öğrenemediğim bir sıralama.

Hem doğru demliği hem de ona en uygun kılıfı seçmek zorundasınız. Demliği önceden belirlenmiş bir süre boyunca ısıtmak ve bunun için kullandığınız sıcak suyu alay edercesine, çabucak yapılan bir el hareketiyle mutlaka lavaboya dökmelisiniz. Tanenle kararmış demliğe ancak ondan

sonra, önce özellikle bu iş için ayrılmış kaşığıyla ölçülen çay yaprakları, ardından sıcak su doldurulur. Kılıf takılır –çoğunlukla işlemeli, örgü ya da kapitone kılıflar– ve çay demlenmeye bırakılır. Fincanlar (mutlaka porselen olacak) ve süt, bulaşık damlalığının üzerinde hazır bekler.

Annem çay içmediğimi hesaba katarak musluktan doldurduğu bir bardak suyu çocukken benim olan yere koyuyor. Demlikteki çaydan içmeyeceğimi bildiği için içeceğimden emin olduğu tek sıvıyı hazır ediyor.

Ailede çay içmeyen tek ben varım. Buna anlaşılmaz bir sapkınlık gözüyle baktıklarını zannediyorum. Çayın tadı bana biçilip kurumuş çimen, sulandırılmış torf, içine sığırların vücut sıvılarından da bir parça katılıp suyla karıştırılmış gübre tadı falan gibi geliyor. Öteden beri tahammül edemediğim bir şey.

Annem demliği masaya taşırken bu aralar ne yazdığımı sorunca, ağzımdaki suyu yutup yalnızca ölüme yakın deneyimler yoluyla anlatılan bir yaşamöyküsü üstünde çalıştığımı söylüyorum.

Bir an susup çaydanlığın kılıfını, sütlüğü, fincan saplarını düzeltiyor. "Kendi hayatını mı?" diye soruyor.

"Evet," derken biraz tedirginim. Buna ne tepki vereceğini bilemiyorum. "Yani... yalnızca... bir hayattan kısa kısa parçalar. Bir dizi an. Bazı bölümler uzun olacak. Bazıları çok kısa olabilir."

Biraz kitapta yer alacak şeylerden söz ediyoruz. Çocukluğumda geçirdiğim hastalık, ezilmeme ramak kalışı, dizan-

teri yüzünden su kaybedişim. Kitapta ona anlattığım şeyler de olacak, henüz hiç söz etmediklerim de: Şimdilik bu konuyu es geçiyorum. Kan zehirlenmesini yazıp yazmayacağımı sorunca, yazmayacağımı söylüyorum. Hatırlamadığım bir şey. Çok küçükmüşüm. Ayrıca gerçek bir ölüm tehlikesi atlatmamışım, değil mi?

Annem cevap vermeden başını çevirip pencereden dışarı, ağaçlara astığı yemliklerin çevresinde uçuşan kuşlara bakıyor.

"Bir olay daha vardı," diyor, "arabada kalmanı söylediğim halde kalmamıştın. Hatırlıyor musun?"

"Hayır," diyorum.

"Üç yaşında falandın; kardeşin daha bebekti. Alışverişe çıkmıştık ve arabayı garaja park etmiştim. Yerinden kıpırdamamanı, oturduğun yerde kalmanı söylemiştim," diyerek bana bir bakış atıp belli belirsiz bir baş hareketi yapıyor, "ama..."

"Ama söz dinlemedim," diyerek cümleyi tamamlıyorum.

"Evet," diyor, "dinlemedin. Her şeyi bagaja koymuş, tam kapağı bütün gücümle kapamak üzereydim ki bir anda seni görüverdim. Her nasılsa arabadan inip yanıma gelmiştin. Tam dibimde durmuştun, başın kapağa sıkışabilirdi. Sıkışmasına ramak kaldı." Başparmağı ile işaretparmağını birbirine değdi değecek bir şekilde tutarak bana gösteriyor. "Ramak kalmıştı, ramak," diye tekrarlıyor. "Seni tam zamanında çektim. Olabilecekleri düşündükçe..." Cümleyi yarım bırakıp başını iki yana sallıyor.

Mutfakta kısa bir sessizlik oluyor. Hiç söz dinlemeyen, kendini sürekli tehlikeye sokan bir çocuk olduğum için belki de özür dilemem gerektiğini düşünüyorum. Beni kurtardığı için de teşekkür etmem gerektiğini.

Anne babalar için çocuklarını kaybetmekten daha büyük bir korku olamaz tabii. Bunu biliyorum; annem de biliyor. İkimizin de yaşadığı bir şey. O dehşet verici karanlık kayalara ikimiz de çok kereler fazlasıyla yaklaştık. Pek söz etmediğimiz ortak bir noktamız bu.

Ben hâlâ söyleyecek bir şeyler bulmaya çalışırken çocuklarım içeri dalıp mutfağı konuşmaları ve bağırışlarıyla, ahşap oyuncakları ve ihtiyaçlarıyla dolduruyorlar. İçeceklere, dilimlenmiş elmalara, minik ekmeklere, reçele ve tereyağına ihtiyaçları var.

Arabayla eve dönerken bu hikâyeyi düşünüyorum. Olayı hiç hatırlamamam tuhaf geliyor. Bu kadar çarpıcı bir şeyin iz bırakacağını sanırsınız. Belki de, diye karar veriyorum arabayı sürerken, her şeyi annem hallettiği için bir şey hatırlamıyorumdur. Yalnızca hızlı refleksleri sayesinde değil, olayı abartmaması, duygularını belli etmemesi sayesinde de o panik bana sirayet etmemiştir.

Fakat büyüleyici ve hafiften korkunç bir yer olan o garajı, beton zeminindeki parlak ve keskin kokulu, belli bir açıdan baktığımda içlerinde yanardöner ve kısa ömürlü gökkuşakları beliren yağ lekelerini hatırlıyorum. Koyu kırmızı kapıları, arka tarafta bir penceresi vardı ve bir seferinde o pencereye bir mavi baştankara sıkışmış, kanatlarını dehşet içinde

çırparken oradan çıkamayacağını anlayamadığı için siyah gagasını tekrar tekrar cama vurmuştu. Babam pencerenin mandalıyla cebelleşmiş, boya o şekilde kuruduğu için takılı kalan giyotin pencereyi sonunda açmayı becermiş ve kuş dışarı uçup çiçek tarhının üzerinde bir kez pike yaptıktan sonra çitin üstünden geçip uzaklaşmıştı. Garajı, bıçakları görünen çim biçme makinesinin, kürek başlarının, yüksekteki bir çiviye asılı bir baltanın durduğu örümcek ağlı, loş bir yer olarak hatırlıyorum. Bir seferinde içinde bir fare görülmüş, Fare Avcısı'ndan zehir şişesi, boş çuvalı ve ucunda kement ilmeği olan sopasıyla, kalın ve uzun botlar giymiş, uzun deri eldivenler takmış bir adamın gelmesine neden olmuştu. Adam garaja girip kapıyı kapamıştı; salondan dışarı bakarak beklemiştik. Dışarı çıktığında çuval artık boş değildi, içinde kıvrık, gevşek, yumuşak bir şey vardı.

Bir yaz o garajda müze kurmuş, sergilenen şeyleri iş tezgâhı ile derin dondurucunun üstüne dizmiştik. İçlerinde kaplumbağamızın mezarından çıkarılmış iskeleti, birkaç Malezya pulu, çok sayıda trilobit fosili ve Connemara bölgesinden gelmiş mercan parçaları vardı.

Bizim tekir kedinin doğum yapmak için garajı seçmesi beni heyecanlandırmıştı. Yeni ailesini ziyarete gider, karton kutunun kenarından kıpır kıpır hareket ederek annelerinin gri çizgili tüyleri arasında karınlarını doyurmaya çalışan o minicik şeyleri taparcasına, ayıla bayıla izlerdik.

Annem yavrulara dokunmamamızı, daha çok erken olduğunu söylediğinde, ciddi ciddi baş sallamıştık. Ama o

mutfağa döner dönmez kardeşime garajın kapısında gözcülük yapmasını söylemiştim. O yavrulara dokunmadan duramayacağımı söylemiştim. Ellerimi kutuya sokmak ve kıvranıp duran bir yumak halinde miyavlayan o capcanlı, yumuşacık dört yavruyu, minicik yüzlerini, üstlerinde hiç yürünmemiş patilerini yüzüne bastırmak nasıl da katıksız bir hazdı: Kendimi bundan nasıl mahrum bırakabilirdim ki?

Kedi başını kaldırıp yeşil gözlerinde temkinli ama günahımı affeden bakışlarla bana bakmıştı. Annemin buyruğuna boyun eğmemin mümkün olmadığını biliyordu; öyle bir şey olamazdı. Yavruları özenle kutuya geri koyarken mırlamış, patisini mest olmuş bir tavırla uzatıp bileğime dokunmuştu.

O kedi yirmi bir yaşına kadar yaşayarak hepimizi şaşırttı. On yaşında hantal, dizleri kabuklu, dişleri ağzına çok büyük ve fazla gelen bir çocukken onu kucağıma alıp çektirdiğim fotoğraflar da var, çok da hantal olmayan, yara beresiz bir yetişkin olarak kucağıma oturtup çektirdiğim fotoğraflar da.

Yıllar sonra, yurtdışında yaşarken ve ilk çocuğuma gebeyken, soğuk bir kışın ortasında kar yüzünden derin bir vadide mahsur kalacaktım. Sonradan veteriner olan kardeşim beni arayıp o karton kutuda doğum yaptığı yaşta ölmesi gereken kedinin çok hasta olduğunu söyleyecekti. Bu kez onu kurtarması mümkün değildi; kedinin ameliyata dayanacak gücü yoktu. Kardeşim çok üzgün olduğunu söyleyip

onu uyutmak için benden izin isteyecek, ben de onun daha iyi bildiğini söyleyecek, tabii ki, diyecektim.

Aramızda ülkeler, dağlar, denizler varken telefonlarımıza yapışıp kalacak, sonrasında ne olacağını bildiğimiz için konuşmayı bitirmeyi hiç istemeyecektik. Kardeşim sadık ve telaşlı bir nöbetçi gibi gözcülük yapar, bir bana bir eve bakarken eğilip yavruları kutudan çıkardığım, aramızda yalnızca bir garaj boyu mesafe olan o günü –içinde pisi pisine ölüp gitmeme ramak kaldığından hâlâ habersiz olduğum o yeri– hatırlayacaktım.

KAFATASI

1998

Nehir kenarında yürüyen bir adam ve kadın. Su o kadar yavaş akıyor ki adeta akıntısız, kıpırtısız. Bir köprüde durup yaprak desenli bir ayna gibi görünen nehirdeki yansımalarına bakıyorlar: adam kadınınkine, kadın adamınkine. Kadın ceplerine kadehli,* yeşil-kahverengi meşe palamutları doldurmuş ve yürürken parmak uçlarıyla hepsini inceleyip her palamudun sadece kendi kadehine sığdığına karar vermiş. Başka kadeh olmuyor.

Kadın benim. Adamsa... aman, boş verin.

İçine düştükleri durumdan, çıkmazdan söz ediyorlar. Birdenbire, beklenmedik, baş döndürücü bir aşka kapılmışlar ama sorunlar var. Engeller var. Yollarında duran insanlar, başka kalpler, başka beyinler, başka durumlar.

Kadın konuşur, bunu nasıl yapabileceklerine, nasıl yapabildiklerine, asla yapamayacaklarına dair bir şeyler söyler, yapıp yapamayacaklarını sorgularken uzanıp kurumuş bir sazın sapına dokunuyor. Adam da elini uzatıp bir arkadaşının elinin sazdan çok kötü kesildiğini, köy hastanesinde eline üç dikiş atıldığını söyleyerek kadını uyarıyor.

"Köy hastanesi mi?" diyor kadın. Böyle bir şeyi ilk defa duymuş. Gözünün önüne saz damlı, bacasında dumanı tü-

* Meşe palamudu meyvesinin içine yerleştiği doğal mahfazaya verilen ad. (*e.n.*)

ten, içinde resimli kitaplardaki gibi önlüklü sincaplar ile farelerin çalıştığı bir yerin geldiğini söylüyor.

Adam tek kaşını kaldırıyor. "Öyle yerler var. İnan bana." Kadın, adamın elini bırakmadığını fark ediyor.

Sazlardan, dikişlerden, nerelerinde dikiş olduğundan falan söz ediyorlar çünkü belki de kendilerinden, bu çözümsüz senaryodan, hepsi de kaçınılmaz fakat aynı zamanda vicdana sığmayacakmış gibi görünen seçeneklerden bir süre hiç söz etmemek daha iyi. Adam kadının elini bırakmadan gömleğini kaldırıp karnındaki çocukluğundan kalma bir yarayı gösteriyor; kadın bronzlaşmış karnın bir bölümünü, kot pantolondan çıkan külot lastiğini, güneye doğru uzanarak gözden kaybolan sık kılları görüyor. Hem başını çevirmek istiyor hem de bakmaya devam etmeyi; adamı şeftali gibi ısırmak istiyor. Yapamayız ki, diye düşünüyor. Yapmadan nasıl duracağız? Kötü bir fikir, çok iyi fikir, aklına başka fikir gelmiyor; içinde korunaklı, mahfuz, kaçıp sonsuza kadar kaçabileceği bir yer bulmaya çalışıyor. An, aralarında tahterevalli misali inip kalkıyor.

Ormandan ansızın çıkan bir köpek, kutudan fırlayan yaylı bir oyuncak gibi ağaçların arasından önlerine fırlıyor. Yüzünün yarısı beyaz, yarısı siyah. Bütün dünyada görmeyi en çok istediği iki kişiye rastlamış gibi, yüzünde geniş bir köpek tebessümüyle onlara doğru atılır, etraflarında koşar, hoplaya zıplaya kesik kesik havlarken, kuyruğu havayı kırbaçlıyor.

Adamla kadın küçük çığlıklar atarak eğilip köpeği seviyor, yumuşacık tüylerini okşuyorlar.

Yürümeye devam ettiklerinde köpek peşlerinden gelip önlerine fırlıyor, dönüp arkaya geçiyor, aralarından dalıyor, yerden bir sopa alıp atmaları, geri getirdiğinde tekrar atmaları için yalvarıyor. Konuşmayı sürdürürlerken ayak bileklerine değip geçiyor, uzun otların arasına dalıp çıkıyor, duydukları onu mest ediyormuş gibi, tamamen aynı fikirde olduğunu göstermek ister gibi hızlı hızlı soluyarak, hayran hayran onlara bakıyor.

Yürüyüş sırasında bir ara yola çıkmak zorunda kalıyorlar. Köpek burnunu yere indirip yavaşça aralarından yürüyor. Arkalarından büyük bir aracın geldiğini duyup kenara çekilerek sohbete devam ediyorlar. Kocaman, turuncu bir kamyon hızla gelirken ağaçlar irkiliyor, lastikler asfaltı eziyor.

Geçmesini beklerlerken, kadın köpekte trafik algısı olmayabileceğini hatırlıyor. Bazı köpeklerde olduğunu, bazılarında olmadığını biliyor. Kamyon tam yanlarından geçecekken eğilip aniden yola fırlamasını, aracın önüne atlamasını engellemek için köpeği tasmasından tutuyor: Yaptığı tamamen içgüdüsel bir hareket; aklında ormandan ansızın çıkıveren, dünyaya ve hayatın karşısına çıkardığı her şeye tam bir güvenle, katıksız bir hazla yaklaşan köpeği korumaktan başka bir şey yok. O mekanizmanın, güçlü çelik kamyonun yanından –çok yakınından– geçtiğini hissediyor.

Saçları kamyonun yan tarafına değiyor; çamurluk davlumbazının kafatasına tepeden çarpmasına ramak kaldığını seziyor: Müthiş bir hızla giden metal kafasının hemen dibinden geçiyor. Bir santim, yarım santim daha yakından geçse doğrudan kafasına vuracak. Başının vücudundan ayrılmasına ramak kalmasının dehşeti ayaklarından, bacaklarından yükselerek karşı konulmaz tek bir dalga halinde tüm vücudunu ele geçiriyor. Bir eliyle adamın elini, ötekiyle köpeği tutarken oracıkta, anında ölmüş olabilirdi. Yanlış yöne doğru minicik bir ölçü birimi sapma olsa, işi bitmişti. Perde kapanmıştı. Eşek cennetini boylamıştı. Nalları dikmişti. Yolun sonu gelmişti. Işıklar sönmüştü. Toprağa girmişti. Ruhunu teslim etmişti. Ebediyete intikal etmişti.

Kadın başka nesnelerle arasındaki mesafeyi kestirmekte, ne kadar yer kapladığını, ne kadar alana ihtiyacı olduğunu algılamakta öteden beri zorlanmış biri.

Kamyon tam gaz gelip geçiyor. Adam, kadın ve köpek, kamyonun arkada bıraktığı akımın içinde, bedenleri devinim ve hıza karşı yenik. Kadın doğruluyor. Köpeğin tasmasını bırakıyor. Bir şeyden kıl payı kurtulduğunun, yakayı bir kez daha son anda kurtardığının farkında.

Adama bir şey demiyor. O bilmese de olur. Zaten yeteri kadar sorun var. Adam kollarını omuzlarına sarıp onu kendine, göğsüne, kalbinin en yakınındaki kaslarla kemiğe bastırıyor. Kadın yanağını onun üstündeki montun tüylü yün kumaşına bastırıp bir nefes alarak adamın moleküllerinin, kokusunun, teninin, giysilerinin, kıllarının ciğerlerine

dolduğunu; bronşlarındaki, alveollerindeki yollardan ve akarsu kollarından akarak kanına karıştığını; döne döne çoğalarak içindeki en mahrem kavşaklara taşındığını hayal ediyor.

Yoldan yürümeye devam ederek tekrar ormana, o benek benek ve yeşil ışığa, kıvrılarak giden, arada ikiye ayrılan, gözden kaybolan patikaya dönüyorlar. Köpek de peşlerinde.

BAĞIRSAKLAR

1994

Gözlerimi açtığımda lokantadaki Fransız doktorun yumrukları belinde, dirseklerini dik tutarak yatağımın yanında durduğunu görüyorum. Hayret içinde kadına bakarak odamda ne halt ettiğini sormak istiyorum. Yolunu mu kaybetti acaba? Aklını mı? Anahtarını mı? Yanlış kapıyı mı açtı?

Onunla kahvaltıda ettiğimiz sohbetin üstünden ne kadar zaman geçtiğini, kaç zamandır hasta yattığımı hatırlayamıyorum. Hoşgörüsü olmayan yatağa serilmiş ya da daracık banyoda çömelmiş halde günler geçmiş olmalı ama artık zaman algısını, aslında bütün algılarımı tamamen yitirmiş durumdayım.

Doktor elini uzatıp alnıma, koluma koyuyor. Korku dolu, kaygılı yüzünü geri planda bir yerlerde görüp durduğum Anton'a şöyle diyor: "Hastaneye gitmesi lazım."

Buraya, Çin'deki bu küçük kasabaya geldiğimden beri, artık ne kadar zaman geçtiyse, iyi değilim; pek bir şey yiyemiyorum, tuvalete gidip durmaktan bezmiş durumdayım, kendimi bitkin ve halsiz hissediyor, uyuyamıyorum. Derken gecenin bir yarısında aniden sancılanıp kusmaya başlamışım; kusup durmuşum. Anton seslere uyanıp gelerek saçlarımı geride tutmuş. İçimden çıkan kanlı, sümüksü şeyin ete benzer bir dokusu var.

İçimde, midemin sarmal kanallarında pençeleri, keskin dişleri olan kötü niyetli bir şey var ve kıpırdanıp duruyor. Güç kazandığını, gücünü benden aldığını hissediyorum. Yerinde duramayan bir iblis yutmuşum da, o yaratık kıpır kıpır hareket ettikçe pulları bağırsaklarıma sürtünüyor sanki. Spazmlar geçinceye kadar tortop olup nefesler almak, ellerimi yumruk yapıp sıkmak zorunda kalıyorum.

Şimdi de bu yabancı, bu Fransız kadın gelmiş, hastaneye gitmem gerektiğini söylüyor. Artık bu kadarının çok fazla olduğuna karar veriyorum. Kadını, Anton'u ve yaptıkları planı yok saymak için gözlerimi kapıyorum. O an dünyada Çin'deki otel odasından, o renkli beton kutudan daha güzel, daha huzurlu bir yer olamazmış gibi geliyor. Hiçbir yere gitmek istemiyorum. Orada, o şeftali renkli naylon çarşafın üstünde, tepemde dönüp duran pervanenin altında, göz kırpıp duran güneş ışığına karşı örtülmüş perdelerle birlikte kalmak istiyorum. İblisle ancak orada hesaplaşabilirim; karşısına çıkacak gücü ancak orada toplayabilirim.

Su kaybından, ateşten, insanın artık pes ettiği ve olduğu yerde kalmaktan, yatağa kıvrılıp yatmaktan başka bir şey istemediği o kritik noktaya gelmişim.

"Hayır," derken sesimi ancak bir fısıltı gibi çıkarabiliyorum. "İyiyim ben."

Fransız doktor, "Gitmesi lazım," derken gayet net ama sakin. Konuştuğu ben değilim. "Hemen."

Beni aralarına alıp doğrultuyorlar –sonradan fark edeceğim gibi, hayatımda hiç olmadığım kadar, rejim yapıp

durduğum ergenlik dönemindekinden bile zayıfım; birkaç gün içinde eriyivermişim– ama ben şeftali rengi çarşaflara yapışıyorum.

İçimde o dikenli iblisle sayıklar gibi, öfkeyle karşı çıkıyor, "Hayır," diyerek tepiniyorum. "Gitmek istemiyorum. Burada kalmak istiyorum. Bırakın beni."

Anton beni yarı sürükleyip yarı taşıyarak lobiden geçirip cam kapılardan motorlu çekçeklerin beklediği kaldırıma çıkarıyor; Fransız kadın ortadan kaybolarak bir daha asla göremeyeceğim kurtarıcılarımdan birine dönüşüyor. Ben açık kapıdan sarkıp kuru kuru öğürürken Anton'un kolumdan tutması dışında, çekçek yolculuğunu pek hatırlamıyorum. O hasta ve sancılı halimle bile, içimde hiçbir şey kalmamış, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Ne sıvı, ne yiyecek var hatta safra bile yok; hiçbir şey kalmamış. İçim bomboş. Yüzüm alev alev, kupkuru. Kavrulan yuvaları içinde gözlerimi oynatmak acı veriyor. Yine de hastaneye gitmek istemiyorum. Beni rahat bırakmalarını istiyorum.

O an patlama noktasında olduğumu şimdi anlıyorum. Vücudum Budistlerin dağı Emei'de kaptığım amip parazite karşı üstünlük kazanmak için günler boyu savaşmıştı. Yediklerime dikkat etmiş, rehidratasyon tuzu almıştım. Seyahatte midesi bozulanların yapması gereken her şeyi yapmıştım ama bu farklı bir şeydi. Ateşim kırklarda dolaşıyordu; günler boyu gitgide artan sıklıkta alttan üstten çıkarmıştım. İçimde zerre bir şey kalmamıştı. Amip kazanmak üzereydi. Beni rahat bırakmalarını istediğimi sanırken aslında

pes ediyordum: Ölmeye, savaştan vazgeçmeye hazırdım. Bunu yapmak hayatta kalmaktan daha kolay olacaktı.

Bir Budist dağı: Üzerine sis çökmüş dik ve yosunlu bir yokuş, bambu ve gong tong ormanlarının içinden geçen bir patika, gökyüzünde kaybolan bir zirve hayal etmiştim. Cüppeli hacılar, titrek şıngırtılar çıkaran çanlar, kırmızı manastırlar hayal etmiştim. Çinli bir hattatın fırçasından çıkma bir manzara.

Kimileri insanların taşıdığı tahtırevanlarla, kimileri insanı hayrete düşüren rugan topuklularla gıdım gıdım ilerleyerek kesme taştan basamakları çıkan sürüyle hacının ve turistin görüntüsünü bu manzaranın üstüne bindirirseniz, gerçek bundan çok da farklı değil. Yol yer yer o kadar kalabalıklaşıyor ki durup trafiğin biraz azalmasını beklemek zorunda kalıyor insan. Herkese dikkat etmek, ayağımı sağlam basmak zorundayım.

Emei, Çin'deki dört kutsal Budist dağından biri ve en yükseği. Sırt çantamın cebinde taşıdığım yıpranmış rehbere göre, *bodhimanda* ya da aydınlanma yeri olarak görülüyor. Bir tanesi Çin'in ilk Budist tapınaklarından olan, tam yetmiş altı manastırdan oluşuyor.

Deniz seviyesinden üç kilometre yüksekteki zirveye de yine taş basamaklarla çıkılıyor. Otobüste, Kunming'in kireçtaşı yükseltilerinden geçerken, sarongunu gelişigüzel bağlamış, sarı rastaları olan bir adam parmaklarını parmaklarıma

geçirip gözlerini kapayarak Emei'nin zirvesine tırmanmanın bir *koan* –aydınlanmaya giden bir çelişki, zorlu yol– olduğunu söylemiş. Başımı sallamış ve kabalık etmemek için bir süre bekledikten sonra elimi geri çekmişim.

Anton da benimle birlikte dağa tırmanıyor. Hong Kong'dan ayrılmış, İngiltere'ye dönüyoruz. Ben Londra'ya gidip bir gazete ya da dergide iş bulmayı umuyorum. Artık hayata atılmam lazım: Kendime bir yol çizmeli, beni doğru yola ya da herhangi bir yola sokacak bir iş bulmalıyım. Kiramı, metro paramı çıkarabileceğim ve beni sıkıntıdan patlatmayacak bir işim olmalı ki akşamları eve gelip bir ihtimal, kim bilir, belki yazmama yetecek kadar bir kafa rahatlığına ve enerjiye sahip olabileyim. Fakat böyle bir şeyi nasıl ayarlayacağım, böyle hassas bir dengeyi nasıl kuracağım? Hiçbir fikrim yok.

Yani acele etmeden ve dolaşa dolaşa, seyahati paramın yettiği kadar uzatarak Britanya'ya dönüyorum.

Karayoluyla Çin'den, Moğolistan'dan, Sibirya'dan geçip oradan Doğu Avrupa'ya gideceğiz, bir iki ay içinde Prag'da olacağız ve oradan Londra'ya otobüsle yirmi dört saatte gidilebiliyor. Hayatımın geri kalanı orada başlayacak. Bir şekilde. Prag otobüsünden sonrası planımda yok. Londra'da bir işim, evim yok. Hong Kong gazetelerinde çıkan yazılarımın kupürleriyle silahlanmış halde, birkaç hafta içinde orada olacak, bir arkadaşımın evinde yer yatağında yatacağım. Emei'deki basamakları tırmanırken, her şeyin iyi olacağını umuyorum.

Acıkınca, yoldaki manastırlardan birinde duruyoruz. Keşişler bize erişte ve pilav, buharda pişmiş sebzeler, kare kare kesilmiş sade soya peyniri ikram ediyor. Saat geç olmuşsa yatakhanede yatak ayarlanıyor ya da şanslıysak kendimize ait, ahşap duvarlı bir odamız oluyor. Nem çok fazla geldiğinde ellerimizi, başımızı dağdan aşağı akan buz gibi derelere sokuyoruz. Arada bir makak maymunlarından sıkı fıkı bir gruba rastlıyoruz. Dağa tırmanmaya başlarken tanıştığımız Hollandalı bir kadın bizi bu hayvanlara karşı uyarmış. "Üzerinize atlarlar," demiş, "çünkü turistlerin sırt çantalarında yiyecek olduğunu bilirler ve istediklerini almak için engel tanımazlar." Bluzunun kolunu sıvayıp keskin, ısrarcı tırnakların bıraktığı bir dizi derin tırmığı göstermişti. "Gördünüz mü?" diye sorunca, ciddi ciddi baş sallamışız. Görmez olur muyuz hiç!

Maymunlar ağaçlarda, duvarların tepesinde oturup pusu kuruyor, yanlarına yaklaşırken cin gibi, hedefe yönelik gözlerle bizi izliyorlar. Kardeşlerimle birlikte okuldan eve dönerken sürekli yolda rastladığımız, gayet tehlikeli görünen siyah bir Labrador'a karşı geliştirdiğimiz tekniği hatırlıyorum: Anton'a tek çözümün kısasa kısas yapmak, maymunların bir şey yapmasına fırsat vermeden, onlardan daha iri ve güçlü olduğumuzu göstermek olduğunu söylüyorum. Anton ikna olmuş görünmüyor. Küçük bir su birikintisinin yanına diz çökmüş, temkinli gözlerle bizi süzen bir gruba rastladığımızda öne fırlayıp dişlerimi gösteriyor, ayaklarımı yere vurarak avazım çıktığı kadar bağırıyorum. Maymunlar misket gibi dağılıp

hızla suyun kenarından uzaklaşarak ağaçların içinde, büyük kayaların ve duvarların arkasında kayboluyorlar. Açıklık bomboş, sessiz, derenin şırıltısından başka ses duyulmuyor.

"Biraz abarttım mı?" diyorum.

Zirvedeyken, gecenin bir yarısında sırt çantamı kemirip içine girmiş, bir kraker paketinin içindekilere ulaşmaya çalışan farelerin çıkardığı hışırtıya uyanıyoruz. Çıkıp güneşin doğuşunu izlemek için çok erken olduğundan, Anton'la bu zamanı tartışarak değerlendirmeyi tercih ediyoruz. Birkaç konu üstünde gönülsüzce atıştıktan sonra –Anton'un şu hostelde kalmayı reddetmesi, o hafta bir göl kenarında tepemin atması, onunla konuşmayıp hep kitap okumam– onu kararsız olmakla suçluyorum. Kopuyoruz: Gemi azıya alıyoruz. O da hiç beklenmedik bir hamle yaparak beni arkadaşıma, verdiği pusulayı farelerin deldiği çantanın içinde taşıdığım adama âşık olmakla suçluyor.

Bir yığın yorganın altında bütün giysilerimizle yattığımız halde yine de yeterince ısınamadığımız ahşap duvarlı odanın içinde şaşkınlık dolu, uzun bir sessizlik oluyor.

"Bunu da," diyorum sert bir sesle, gecenin bir yarısında, Çin'deki en eski Budist manastırında, insanların aydınlanma yaşamak için geldikleri bir yerde, "nereden çıkardın?"

Anton'un cevabı buz gibi, gayet net. "Adama mektuplar döşenip duruyorsun," diyor. "Telefon etmek için sürekli kulübe aranıyorsun. Başka bir erkekle bu kadar yakın olman normal değil."

"Beni," diye gürleyerek yataktan bir hışımla fırlıyorum, "böyle bir şeyle nasıl suçlarsın?"

Güneşi avuçlarının arasında tutar gibi pozlar veren birkaç bin kişiyle birlikte gündoğumunu izliyoruz. Sonra dağdan aşağı inen otobüsü yakalıyoruz ve pek konuşmadan yan yana giderken, kendimi garip hissetmeye başlıyorum. Otobüsün egzozundan çıkan duman olduğu gibi boğazıma doluyor; direksiyonun gacırtısı, karşı taraftaki bir kasanın içinde kanat çırpıp duran tavukların kokusu, deri koltukların gıcırtısı başımı ağrıtmak, döndürmek, midemi bulandırmak için birlik olmuş gibi. Kutsal dağda hastalık mı kaptım acaba?

Çekçekten inip hastanenin merdivenini çıkıyoruz. Kolum Anton'un boynunda, ondan destek alıyorum. Kapıdan girer girmez Dickens'ın Londra'sından, Birinci Dünya Savaşı'nda geçen filmlerden çıkma bir manzarayla, bir kâbusla karşılaşıyoruz. Hastanenin giriş salonu insan kaynıyor: mahşer yeri gibi. Ne oturacak bir sandalye ne ayak basacak bir yer var; duvarlarda insanların kaplamadığı ufacık bir boşluk bile yok. Bekleme salonuna yüz, iki yüz kişi doluşmuş olmalı. Resepsiyon boyunca sıraya girmiş oturanlar; matların ya da düzleştirilmiş karton kutuların üstünde yerde yatan, uyuyan ya da kendi kendilerine hafifçe inleyen insanlar. Yetişkinlerin kucağında avaz avaz ağlayan çocuklar. Adamın teki şiş bacağını bir kuş kafesine uzatmış, ayçekirdeği çitliyor, kabukları yere tükürüyor.

Anton'un yanımda usulca bir küfür savurduğunu duyuyorum.

Birkaç dakika boyunca ne yapacağımızı bilemeden kapıda duruyoruz. Kalsak mı? Doğrudan otele mi dönsek? Oturacak bir yer mi bulsak yoksa resepsiyonun kapalı penceresini ısrarla tıklatıp dursak mı?

Beyaz önlüklü bir adam kalabalığın içinden geçip karşımızda duruyor. Elini yorgun bir tavırla alnıma koyuyor, atmışım gibi dudaklarımı açıp dişlerimi inceliyor.

"Midesi mi?" diye soruyor Anton'a, İngilizce.

Anton başını sallıyor.

"Para var mı?" diye soruyor adam.

"Evet."

"Dolar mı?"

Anton belime taktığım cüzdanı karıştırıp Hong Kong'dan ayrılmadan önce bankaya havaleyle gelen, yalnızca acil durumlar için sakladığım bir tomar Amerikan dolarını doktora gösteriyor. O paraya ihtiyacım olacağını zannetmemiş, hatta çekmemeyi bile düşünmüştüm ama yanında çalıştığım kadın, Çin'e dolarsız gidilmeyeceğini söylemişti.

"Tamam?" diye soruyor Anton.

Doktor başını sallayıp koluma girerek beni insan labirentinin içinden geçiriyor.

Koluma serum takmak için Kowloon'dan aldığım kitin içindeki iğneyi kullanıyorlar: Bu konuda hemşirelerle aramda ufak bir çekişme yaşanıyor. Parazitten kurtulmam için verdikleri antibiyotiği, o hardal rengi koca tabletleri bol bol

suyla yutmak zorunda kalıyorum. Amiple birlikte bağırsak floramın çoğunu da yıkayıp atıyorlar. Birkaç ay sonra Londra'ya yerleşmişken, hâlâ solgun ve halsiz olduğum, kilo kaybettiğim için Tropik Hastalıklar Hastanesi'ne gönderileceğim. Oradaki doktor verilen ilacın adını soracak ve söylediğimde yüzü bembeyaz olacak.

"Ne oldu ki?" diyeceğim. "Bir şey mi var?"

"O ilacı burada yalnızca..." Gerisini getirmeyecek.

"Yalnızca ne?" diye soracağım.

"Şey..." diyerek kaşlarını çatıp monitörüne bakacak kadın, "...atlar için kullanıyorlar."

Kadına bakakalacağım. Sonra gülmeye başlayacağım.

Doktor omzunu silkecek. "Sonuçta işe yaramış sanırım. Yani, hâlâ hayattasınız işte."

Çok yıllar sonra, Will'le birlikte Güney Amerika'ya seyahat edeceğim. La Paz'daki bir otel odasında mide bulantısı, ateş, çok tanıdık gelen bir kazınma, kasılma hissiyle, içimde bir yılan varmış gibi uyanacağım. Yediğim muz sindirim sistemimden yarım saatte geçiverecek; saat tutacağım. Will'i sarsarak uyandıracağım.

"Galiba yine amip kaptım," diyeceğim sıkılı dişlerimin arasından.

"Ha?"

"Amip. Amipli dizanteri."

Will sabahın köründe, elinde atlar için kullanılan bir antibiyotiğin ismi yazılı kâğıtla La Paz sokaklarına çıkıp eczane arayacak.

KAN DOLAŞIMI

1997

Çok sık olmasa da arada bir yirmi beş yaşlarındaki halimi düşünürüm. Anlamaya çalışırım. O yaşta olmanın nasıl bir his olduğunu hatırlamaya çalışırım. O kız günlerini nasıl planlardı, düşünce şekli nasıldı? Şu an o halim çocukluğuma ne kadar uzaksa ben de ona o kadar uzağım. O kız, çocukluğumla aramdaki orta çizgisi.

Kimi zaman onu tam olarak anlayabilmekte, onca değişikliğin ve istikrarsızlığın içinde hayatı zorlamaya devam etmenin nasıl bir his olduğunu hatırlamakta zorlanıyorum. Bazense, mesela birinin elinden tutmuş ötekine yetişmeye, bu arada üçüncünün İskoç referandumu hakkında neler dediğini duymaya çalışarak çocuklarımla birlikte sokakta yürürken (çocuklarımın farklı yürüyüş ritimleri var; biri sürekli geride kalırken öteki önden hızla gider, biri yanımdan, o kadar dibimden yürür ki sık sık ayağına takılıp tökezlerim). Herkes kendi ritminde giderken, bir şey –yavaşlayan bir metronun bildik tınısı, bodrum kattaki bir kafenin penceresinden dışarı süzülen bir gitar melodisi, kıvrılıp ceplere sokulmuş soğuk parmakların verdiği his– beni alıp götürür ve onun da kaldırımda bizimle birlikte yürüdüğünü hissederim.

Havaya uygun olmayan taytı, kısa eteği ve masmavi spor ayakkabılarıyla, o da yanımızdan yürür. Saçlarını kestirmiş –ona pek gitmemiş– ve asimetrik kâkülünü sarıya boyatmış.

Kemerinde çağrı cihazı, çantasında bir kitap ve mürekkebini astara akıtan kapaksız bir tükenmezkalem var. Hızlı hızlı yürüyor; yine geç kalmış herhalde. Vitamine, iyi bir yemeğe, kalacak bir yere ihtiyacı var. Londra'ya geldiğinden beri tam dokuz kez taşınmış. Bütün eşyasını bir sırt çantasına sığdırabiliyor. Boğazı ağrıyor, bademcikleri şişiyor. Gece geç dönüyor, iyi uyumuyor, en temel besin ihtiyaçlarını bile almakta zorlanıyor. Parası her ay maaş gününden önce bitiyor.

Birlikte yaşadığı adamı yeni terk etmiş, çantasını omzuna takıp çıkmış. Gayet basmakalıp, pembe dizilere yaraşır, insanı dehşete düşürecek kadar sıradan koşullar altında: Bir ayakkabısını ararken yatağın yanında diz çöküp ayakkabı yerine bir sutyenin askısı ve kopçalarıyla karşılaşmış. Daha dokunmadan anlamış. Bedeni onunkinden farklı, hiç tarzı olmayan, hiç hazzetmediği bir mağazadan alınmış ten rengi bir sutyen. Koşullar düşünülürse, fazlasıyla kullanışlı ve sade –telsiz, süssüz– ve yumuşatıcının steril kokusu içine sinmiş. Sportif, derli toplu, mantığı ön planda tutan kızların şık bluzlar altına giyeceği türden. Çamaşırını düzenli aralıklarla yıkayan, dayanıklı giysiler satın alan ve doğada sağlıklı yürüyüşler yapan kızların. Kısacası, her açıdan tam zıddı olan kızların.

Olayı erkek arkadaşının yüzüne vururken ev arkadaşlarını duruma uyandırmamak için sesini alçaltarak konuşmuş. Çocuk ilk başta şiddetle reddetmiş. Sutyeni hiç görmediğini, onunla bir alakası olmadığını söylemiş. Nereden çıktığını bilmiyormuş. Belki de onunmuş. Aldığını unutmuş

olamaz mıymış? Belki de evde kalanlardan biri unutmuşmuş. Oraya yanlışlıkla atılmışmış. O zaman kız kardeşinin olmalıymış.

Kız bluzlarıyla elbiselerini ve kitaplarını çantaya tıkmaya ara verip gülmeye başlamış. Öteki odalarda insanlar olduğunu bir an için unutarak, saçmalama, diye bağırmış. O şey, diyerek erkek arkadaşının çalışma masasında boylu boyunca serilmiş duran sutyeni göstermiş, senin kardeşine hayatta olmaz.

Çocuk sutyeni inkâr etmekten vazgeçmiş. Ayağa kalkmış. Öfkelenerek savunmaya geçmiş. Peki, tamam, diyerek başka bir kadın olduğunu söylemiş. Hatta birçok kadın olduğunu söylemiş. Onu durmadan çalışıp okumakla ya da masasında oturup yazmakla (kendi deyimiyle, "daktilo etmekle") suçlamış. Ona hiç zaman ayırmamakla suçlamış. Evdeyken bile mutlaka başka bir şeylerle uğraştığını söylemiş. Benliğini, değer duygusunu yitirmek üzere olduğunu ve kendi merkezini yeniden bulması gerektiğini söylemiş. Konuşmasını şu sözle bitirmiş: "Bunu bizim için yaptım."

Bu kapanış cümlesi arkadaşı Eric'le arasında, işlerinin en sıkıcı anlarında (ki bunlar çok sık yaşanan anlar) biraz gevşemelerini sağlayan bir espriye dönüşmüş durumda. Cümleyi kalıp olarak en çok kendi çıkarlarına hizmet eden eylemler için kullanmaya bayılıyorlar; bahane ne kadar bencilce olursa o kadar iyi. Kendilerinden kıdemli birinin önünde kullandıklarında ekstra puan kazanılıyor ki hemen herkes onlardan kıdemli olduğu için bu pek de zor olmuyor.

Eric ofisin bir ucundan telefonuna, "Sandviç yedim," diye mırıldanıyor, "ve bunu bizim için yaptım."

Kız Eric'e, "Öğle tatilinde yeni ayakkabı aldım," diye mesaj atıyor, "yalnızca bizim için tabii."

Eric yüksek sesle, "Dün gece spor salonuna gittim," diyor, "ve bunu ikimiz için yaptığımı bilmen gerekir."

Kızın Prag'dan otobüse binip yirmi dört saat sonra Londra'daki o nemli istasyona inişinin üstünden iki yıl geçmiş. Sonu çıkmaz sokak gibi görünmeyen bir iş bulması bu kadar sürmüş. Bir gazetede editör yardımcısı olarak çalışıyor. Telefonlara bakıyor, mektupları açıyor, eleştirmenleri arayıp teslim tarihlerini hatırlatıyor, bilgisayarlar başkaldırdığında bilgisayarcıları buluyor, prova baskılarını getirip götürüyor, başlıkları kontrol ediyor, fotoğraf bulmak için resim bölümüne gidip geliyor, etrafı –dolapları, rafları, evrak tepsilerini, sandalyeleri, masaları, çekmeceleri– topluyor. Ne denirse onu yapıyor ve karşılığında insanları tatlı tatlı, kibarca gazetede bir yazısını yayımlamaya ikna etmeye çalışıyor. Telefonda, sigara odasında, fotokopi makinesinin yanındaki girintide editörlerin, editör yardımcılarının, eleştirmenlerin, yazı işlerinde çalışanların derdini dinleyip her şeyin güzel olacağını söylüyor. Uzun çalışma saatleri, diva şahsiyetleri, dik öğrenme eğrileri, ateşli dedikoduları olan, zamanın hiç yetmediği, panik içinde oradan oraya koşturduğunuz, sınırları belirsiz bir iş; bazı günler öğle yemeği yenmiyor, bazı günler yaşça büyük bir meslektaşı onu saatler süren bir öğle yemeğine çıkarıp pahalı yiyeceklerle gözünü boyayarak

kendi bölümündeki bir konuyla ilgili ağzını arıyor. Günleri kimsenin muaf olmadığı yönetim değişiklikleriyle, kuru sandviçlerle, işten çıkarılma paranoyasıyla, kahve makineleriyle, geçiş kartlarıyla, binilip inilen asansörlerle, bol miktarda kitap taslağıyla, mesai bitiminde gece geç saatte yapılan metro yolculuklarıyla, garip eşantiyonlarla dolu. (Geceleri parlayan bir çanta, içlerinde yazarların büstleri olan kâğıt ağırlıkları, ayağıma tam olmayan lastik çizmeler ve bir seferinde, hiç beklemiyorken, fiyatıyla dudak uçuklatan Alman malı bir dolmakalem; o kalem hâlâ durur.)

Yani eski sevgilisi bir bakıma haklı sayılır. Zamanının çoğu işte geçiyor. Hep meşgul. Nadiren evde olduğu zamanlarda yazıyor ("daktilo ediyor"). Kendine öykü olduğunu söyleyip durduğu bir şeye başlamış. Yalnızca kısa bir öykü. Son baktığında yirmi bin sözcük olan ve uzadıkça uzayan bir şey. Kahve içmek için arkadaşı Will'le buluştuğunda –o sırada yalnızca arkadaşlar, iyi arkadaşlar, çok iyi arkadaşlar; her gün arayan, haftada bir iki kez görüşen, belki de birbirlerinin aşk hayatlarındaki iniş çıkışlarla biraz fazla ilgilenen iki arkadaş– ve Will ne yazdığını sorduğunda öyküden, o uzun kısa öyküden söz ediyor. Will gözlerini kısıp içine nüfuz eder gibi ona bakıyor ve şöyle diyor: Sen roman yazıyorsun.

Hayır, diyerek kafasını sallıyor, tabii ki yazmıyorum, onu asla yapamam, mümkün değil, nereden çıkardın ki?

Gece geç vakit, yakında eski olacak sevgilisi ona seslenip Tanrı aşkına yatağa gelmesini söylediğinde, dalgın dalgın, birazdan, diye mırıldanıyor. Bütün ev arkadaşları uykuda,

ev o kadar sessiz, hikâyenin örgüsü öyle sürükleyici, öylesine hiç tatmadığı bir tatmin hissiyle dolu ki sözcükler belirip kaybolan imlecin ardından belirmeye, paragraflar matruşka bebekler gibi birbirinin içinden çıkmaya devam ediyor. Derken ansızın sabahın üçü oluyor ve yorgunluğa, bitkinliğe hazırlıksız yakalanıp yatağa süzülerek uykuya giden yolu bulmakta zorlanır, şehrin uyanırken çıkardığı sesleri dinlerken yine öyküyü düşünüyor.

Gerekli zaman geçmiş: Virüsün kanda belirmesi için aylar geçmesi gerektiğini biliyor. (Çocuk oyunlarındaki kötü adamlar gibi bir yerde, kapı arkasında, bacanın içinde, bir ağacın yaprakları arasında saklanıyor olabilir mi acaba?) Kuralları, riskleri, nedenleri, seksenlerde büyümüş herkes gibi o da biliyor. Devletin televizyonlardan yayınlattığı o kasvetli kamu spotlarındaki devrilen mezar taşı, taşı yontan keski hâlâ aklında.

Yani bir kliniğe gidip kan testi yaptıracak. Dört gözle beklenecek bir olay değil bu ama yaşanması gerek. Eski erkek arkadaşının o şeyi ona geçirmediğinden, kan dolaşımına uğursuz bir şey sokmadığından emin olmak zorunda.

Onunla birlikte gitmesi, kendine de test yaptırması için Eric'i ikna etmiş. Eric metro istasyonundan kliniğin kapısına kadar paso konuşuyor, el kol hareketleri yapıyor, atkısının ucundan çekip duruyor.

Klinikte bir yönetim krizi yaşanıyor. Resepsiyondaki kadın Eric'in randevusuz gelmesini uygun bulmuyor. "Aslın-

da," diyor Eric güneş gözlüğünü çekip çıkararak, "benim ondan daha çok ihtiyacım var."

Kız resepsiyonistin karşı çıkmaya, ısrar etmeye, kuralı mutlaka uygulayıp testi yaptırmamaya hazırlanışını izliyor ama sonra kadın Eric'e alıcı gözle ilk kez şöyle bir bakıyor.

Kısa bir sessizlik oluyor.

Resepsiyonist sonunda başıyla formların yığılı olduğu masayı gösteriyor ve bekleme salonuna birlikte giriyorlar.

"Son beş yılda cinsel ilişki kurduğunuz insanları listeleyin," diye yüksek sesle formu okuyor Eric; biraz fazla yüksek bir sesle. "Fazladan kâğıt verirler mi dersin? Sınavlarda isterdik ya hani?"

Kızın, "Hişşt," demesi üstüne hakarete uğramış gibi, "Ne var?" diye sorunca, kız gülmemek için kendini zor tutuyor çünkü böyle bir şeyi burada, insanların oturup başlarını öne eğmiş, kimseyle göz göze gelmeden karmaşık formları çözmek için uğraştığı bir cinsel sağlık kliniğinde yaparak kutsala saygısızlık ediyorlarmış gibi geliyor.

Eric iç çekiyor, kıpırdanıyor, sonradan kutlama yapmaları gerektiğini söylüyor. "İsimlerini bilmiyorsak ne olacak?" diye sorarak kalemiyle tık tık kâğıt altlığına vuruyor. "Adam Bir, Adam İki diye mi yazacağız? Ya da aşırı dürüst olmaya takmışsam, Adam Doksan Dokuz, Adam Yüz'e kadar gidecek miyim?"

O sırada biri kıza sesleniyor, o da formlarını alıp kalkarak yeşil tulumlu bir kadına doğru yürüyor. Eric de peşinde, tıslayarak bu işi başına onun sardığını, iğneden ne kadar

nefret ettiğini bildiği halde bunu ona yaşattığını unutmasına asla izin vermeyeceğini söyleyip duruyor. Kız mavi spor ayakkabılarıyla halının üzerinde ilerlerken, bir yandan olası sonucun ne kadar vahim etkileri olacağını düşünüyor. Eski sevgilisinden yıkıcı, sinsi, onu yiyip bitirecek bir şey kapmış olabilir mi acaba? Çocuğun vücudu o ten rengi sutyeni giyen kızdan –ya da öteki kızların birinden– aldığı bir şeyi onunkine aktarmış olabilir mi? O âna kadar kızların kimler olduğunu, onları tanıyıp tanımadığını, sandalyenin üstüne atılmış giysilerine, yatağın yanına yığılı kitaplarına, banyodaki makyaj malzemeleri ile diş fırçasına, ablasıyla kardeşinin ve kuzenlerinin duvarlara asılı fotoğraflarına, kapının yanına asılı montuna bakıp kim bu kız acaba, diye merak edip etmediklerini bir kez olsun uzun uzadıya düşünmemiş. O kızları, nasıl tipler olduklarını, eski sevgilisinin onlarla nasıl seviştiğini, birlikteyken neler konuştuklarını, çocuğun ilk seferinden sonra nasıl olup da bir şey söylemediğini, hayatında o kızlar varken ilişkiye bir şey olmamış gibi nasıl devam edebildiğini düşünmemeye çalışıyor. Sadakatsizlik insanlık kadar eski: Hakkında şimdiye kadar düşünülüp söylenmemiş hiçbir şey yok. O günlere dönüp duruyor, sohbetlerinizi, birlikte yaptığınız yürüyüşleri, anlamış olman gerektiğini düşünüyor, nasıl olup da göremediğine, nasıl anlayamadığına şaşıyorsun. İçsel, aşağılayıcı, insanı bitkin düşüren bir acı yaşıyorsun.

Kız bunu biliyor; Eric de biliyor. Büyük ihtimalle işitme mesafesindeki herkesi rahatsız eden şen şakrak bir hafife

alışla gün boyu bunun esprisini yapmalarının nedeni bu zaten. Devam edebilmenin, atlatabilmenin tek yolu bazen dalga geçmek.

Test sonuçlarının pozitif çıkma olasılığını aklına getirmemiş olması belki de bu tavır yüzünden. Bunu hemşireye doğru yürürken fark ediyor. Bu randevuyu daha çok gösteriş olsun, numarayı tuşlarken Eric'e de söyleyebilsin, randevu aldığını o da duyabilsin, iş çıkışında ona birlikte gitmeyi teklif edebilsin diye almış. Neden sen de gelmiyorsun? Bana eşlik etmiş olursun. Testi birlikte yaptırırız.

Peşinde Eric, karşısında hemşire, muayenehaneye doğru giderken sanki ip üstünde yürüyor. Ya gösteriş için aldığı randevunun cidden gerekli olduğu anlaşılırsa? Eski erkek arkadaşını görmeye gittiği senaryoyu hayal ediyor. Metroya binip o tanıdık yoldan yürüyerek kriket sahasını, otobüs terminalini geçtiğini, bir daha eşiğinden adım atmamaya yemin ettiği kapıya giden merdiveni indiğini hayal ediyor ve... sonra ne diyecek? Seninle konuşmam lazım? Sana bir haberim var? İnsan böyle bir durumda ne der ki? Böyle bir konuya nasıl girilir ki?

Ama kolunu sıyırır, elini yumruk yapar, başını çevirirken –iğnenin girdiğini, ucuyla teni deldiğini görmeyi öteden beri hiç sevmemiş çünkü– aklında ne eski sevgilisi ne öteki kızlar ne de birlikte yaşadıkları ev var. Orada bırakmak zorunda kaldığı, eski sevgilisinin sulamadığından emin olduğu bitkileri, portatif merdivenin üstünde sallana sallana boyadığı duvarları, taktığı perdeleri düşünmüyor. Aklında

bir tek Eric, Eric'in kızılımsı ten rengi, yüzündeki bir türlü geçmeyen mısır gevreği büyüklüğündeki kızartı, karşı ofiste klavyede yazarken gördüğü tırnaklarının dibindeki opal yarım aylar var. Hemşireye, lütfen iyi çıksın demek gibi mantıksız bir isteği bastırmaya çalışıyor. Lütfen. Onun için. İyi çıksın.

BİLİNMEYEN NEDEN

2003

Bu işten kurtuluş yok. Bebeğin durumu ciddi, hıçkırıkları gitgide daha da derinleşip sıklaşıyor. Araba koltuğunun içinde kıvranıp duruyor ve yüzü açlıkla, duyduğu ihtiyaçla büzüşmüş halde, kıpkırmızı.

"Kenara çeker misin?" diye mırıldanıyorum.

Fransa'da, uzun ve ıssız bir yoldayız. Bir yanda durgun ve sıcak havada hiç kıpırdamayan mısırlarla dolu bir tarla, öbür yanda göz alabildiğine uzanan deniz, bodur ve gür otlarla kaplı birkaç kumul var.

Will arabayı yol kenarına çekip duruyor. Ben arkadan bebeği almak için koltukların arasından zar zor uzanırken, "Ben bir denize kadara yürüyeyim," diyor.

Bilmediğim bir bebek koltuğunun klipsleriyle uğraşıyor, o ufacık ve öfkeli kollarla bacakları siyah kayışlardan çıkarıyor, bebeğimin hassas başını avucuma dayayıp onu düşürmemeye özen göstererek kendi koltuğumu arkaya yatırırken, Will'in son dediğini tam anlamadan, "Tamam," diyorum.

Bebeğin gözü dönmüş, kurt gibi aç, yumrukları ile bacakları öfke içinde çırpınıyor. Gömleğimin düğmeleriyle, emzirme sutyenimin klipsleriyle, göğüs pediyle, tülbente benzeyen o kare bezle cebelleşiyor, aslında bir çeşit hokkabazlık yapmayı deniyorum. Hava sıcak ve bebek de ben de

terliyiz, yapış yapışız. Büyük bir beceri gerektiriyor bu iş: iki vücut organının boşluksuz dizilimi, ağzın memeyle kenetlenmesi. Nasıl yapılacağını hâlâ tam çözebilmiş değilim. Kafelerde, otobüslerde, mağazaların deneme kabinlerinde yapanları izlemişliğim var. Yukarı doğru yapılan o seri hareket, telaşsızlıkları, o rahatlıkları, neredeyse bütün bebeklerin kıpırdanıp tepinmeden, mutlu mesut sütlerini emişi, bu işi nasıl yaptıklarını, o şeyi nasıl çıkardıklarını, bir gün onlar kadar iyi olup olamayacağımı merak ederek kıskançlık dolu gözlerle sezdirmeden bakıp kalmama neden oluyor. Ben bu işi hiçbir zaman tam beceremiyor, sakarlık ediyor, panik yapıyorum ve acemi ellerimle tuttuğum oğlum bana bir yılanbalığı kadar kayganmış gibi geliyor.

Bir deneme yapıyoruz ve bebeğin o kadar gözü dönmüş ki ansızın ısırıveriyor. Acıdan parmaklarım kıvrılıyor. Haykırdığımı duyacak kimse yok. Parmaklarımı alnıma bastırıp genizden bir ses çıkararak acının geçmesini bekliyorum.

İki haftalığına Fransa'dayız. Bebeğim henüz dokuz haftalık olacakken böyle bir tatili ayarlamaya beni iten şey neydi bilemiyorum ama zaten çok önceden, gebeyken, yaz sıcağında üfüren esintileri, kucağımda bebeğimle yapacağım dost ziyaretlerini, gideceğim galerileri, okuyacağım kitapları ve belki de çalışacağımı, hayatıma mutlu mesut devam edeceğimi hayal ettiğim günlerde yaptığım bir şeydi bu.

Gerçekteyse hayatım hiç öyle değil. Gerçekte pek iyi değilim. Başımı suyun üstünde tutmakta zorlanıyorum. He-

pimizin hayal ettiği, evdeki sessiz ve karanlık bir odada gerçekleşen, sancıların hepsini hissettiğiniz, bir tek sprey bitki özlerinden ve usulca konuşan ebelerden medet umabileceğiniz o doğal doğumlardan biri gerçekleşmiş değil. Az personelle çalışan, gereğinden fazla aydınlatılmış bir hastanenin koğuşunda bir dizi müdahale yapıldı; sancıların sürdüğü günler ve geceler çok uzun, çok korkutucuydu ve acilen yapılan sezaryende her şey ters gitti: Bebek sıkıştı, kalp atışları yavaşladı, çok kan kaybettim. Sonra oramda buramda bandajlarla eve gönderildim. Gerçekte bebekle birlikte ölümle burun buruna gelişimizin üstünden iki aydan biraz fazla zaman geçmiş bulunuyor. Karnımda kalan yara izi, kardeşime sorarsanız, "köpekbalığı ısırmış gibi" duruyor.

Gerçekte bebeği emzirmediğim zamanlarda bile pek uyuyamıyorum. Uyumayı becerebildiğim zamanlarda –divanda, bir koltuğun üstünde– birilerinin bana, bebeğime şiddet uyguladığı ya da onu kollarımdan koparark aldığı, hasır beşiğe ya da bebek arabasına bakıp boş olduklarını gördüğüm kısa kısa, delirtici rüyalar bana rahat vermiyor. Merdivenden üst kata çıkmayı deneyip onu da beceremiyor, altıncı ya da yedinci basamakta başımın döndüğünü, kulaklarımın çınladığını hissediyorum. Parka gidemiyorum. Kendimi evden söküp yolun aşağısındaki markete kadar gidemiyorum. Dışarıdan bir sıcak dalgası geçerken, oğlumla ikimiz evin alt katındaki iki loş odadan birinde bakışıp duruyoruz. Arkadaşlarım geldiğinde onları duymuyorum, bir camın ardında

ya da suyun içinde konuşuyorlar sanki; karşımda otururken sanki çok uzaktalar. İnsanlar bir hevesle doğumun nasıl geçtiğini sorduklarında ne diyeceğimi bilemiyorum.

Emzirme faslı gece gündüz sürüyor; bebek acıkmış görünüyor ama yarıya gelmişken kendini çekiyor, bacakları geri çekiliyor, yüzü sıkıntıyla, acıyla kasılıyor ve sonra da saatler boyu, emzirme zamanı bir kez daha gelinceye kadar uluyup haykırıyor.

Ters giden bir şeyler olduğunu biliyorum. Belki bende bir şey var. Belki sütüm iyi değil, çok fazla ya da az geliyor. Belki de bu işte çok kötüyüm. Ama doktorlardan, formlardan ve hastanelerden o kadar bezmiş haldeyim, insanı içlerine çekip çiğnemeye başladıktan sonra uzun zaman geri tükürmediklerini o kadar iyi biliyorum ki sağlık memuru bize uğradığında yüzüme derhal bir tebessüm oturtup iyi olduğumu söylüyorum. Evet, her şey yolunda. Hayır, olağandışı ağlamalarım yok. Evet, harika bir bebek; tabii ki uyuyor, tabii. Çok iyiyim ben.

Birkaç ay sonra doğduğum kasabadaki bir muayenehanenin bekleme odasında annemin çıkmasını beklerken bebeği emzirmeyi deneyeceğim. Başlayıp başlayıp durmaya, kendini çekmeye, çığlıklar atarak debelenmeye, havayı tekmelemeye başlayacak; ben de pat pat sırtına vurarak hareket edeceğim, bir tek hareket halindeyken meme emdiği için onu dik pozisyonda tutarak ileri geri yürüyeceğim. Artık altı aylık ve oldukça ağır olan bebeğimi kucağımda tutarak, uzun

mesafe yüzücüleri gibi, bir duvara rastladığımda döne döne ileri geri yürüyeceğim. Yanımızdan geçen bir kadın bizi göz ucuyla izleyecek. Kadını görmezden gelip bebeğimi sakinleştirmeye çalışmaya, bir duvardan ötekine yürütmeye, yeniden emmesi için dil dökmeye devam edeceğim.

"Merhaba," diyecek kadın. "Ben emzirme danışmanıyım. Bebeğiniz meme emerken hep böyle mi?"

Yanıtım gözyaşlarına boğulmak olacak.

Birkaç saniye sonra kadının ofisindeyim ve bebek onun kucağında. Ona hastası olmadığımı, Londra'da yaşadığımı, oraya sadece annemi yalnız bırakmamak için gittiğimi izah etmeye çalışıyorum ama kadın omuz silkip gülümseyerek fark etmeyeceğini söylüyor. Oğlumu soruyor, emmeye başlarken sorun olmadığını ama sonra kendini geri çektiğini anlatıyorum. Yarıya gelmişken ansızın sancılanır gibi olduğunu söylüyorum. Onu yalnızca evde emzirebildiğimi, dışarıda yapamadığımızı, evdeyken de telefonu fişten çekip kapı zilini devre dışı bırakmak zorunda kaldığımı çünkü en ufak bir sesten rahatsız olup saatlerce çığlık çığlığa ağladığını anlatıyorum. Bana gayet normal gelen şeyleri anlatma eylemi, aslında durumun hiç de normal olmadığını fark etmemi sağlıyor.

"Yani evde hep onunla mısınız?"

"Evet."

"Yalnızca emzirme için mi yoksa aradaki zamanlarda da mı?"

Biraz düşünüyorum. "Aradaki zamanlarda çoğunlukla..."

"Ağlıyor mu?"

Başımı sallıyorum.

"Demek onu emziriyor ya da emzirmeye çalışıyorsunuz ve ağlıyor. Sonra ne oluyor?"

"Sonra tekrar emzirmeyi deniyorum."

Kadın bebeği bacağında hoplatıp güldürüyor, kolyesini çekmesine izin veriyor. "Sütü çıkartıyor mu?"

Başımı iki yana sallıyorum.

Kadın onunla konuşarak, "Bence sende gastroözofageal reflü var," derken bebek mest olmuş vaziyette onu dinliyor. "Sessiz reflü de derler ama neden öyle dendiğini bilmiyorum çünkü hiç de sessiz değildir. Maalesef bu konuda yapabileceğin hiçbir şey yok ama iyi haberi de vereyim: Yaklaşık altı ay içinde kendiliğinden geçer ve bana sorarsan," diyerek bebeği havaya kaldırıyor, "senin iyileşmene çok az kalmış." Kadın başını bir sağa bir sola yatırıyor. "Düzeleceksin. Bir şeyciğin kalmayacak. Şimdi esas sorun," diyerek bebekle konuşmaya devam ediyor, "annen için ne yapacağımız. Çünkü anne harika bir iş başarıp sana çok iyi bakmış ama artık onun da biraz yardıma ihtiyacı var, değil mi?"

Ama bunlar henüz olmadı. Şu an oğlum dokuz haftalık ve hata yapa yapa yolumu bulmaya, bu yeni işe, yeni hayata uyum sağlamaya çalışıyorum. Şu an artık benim de hatırlayamadığım nedenlerle Fransa'dayım ve güneşin altında, yol kenarındaki bir arabada bebeğimi emzirmek için uğraşıyorum. Şu an Will denize bakmak için kumulların ardında

kaybolmuş durumda ve iki adam haşır huşur yolun karşısındaki mısır tarlasından çıkmakla meşgul.

Adamları çok uzaktan görüyorum. Oğlum sonunda emmeye başlıyor ve onu rahatsız etmemek, acıyla avaz avaz ağlamasına neden olmamak için olabildiğince kıpırtısız duruyorum.

Adamların sırtlarında uyku tulumları var. Giysileri yırtık pırtık, güneşten solmuş, ciltleri iyice bronzlaşmış. Birinin saçı peroksit beyazı, ötekinin dağınık bir atkuyruğu var. Arabaya bakıp bir şeyler konuşuyor, bir karar alıyorlar. Sağa sola bakmadan karşıdan karşıya geçiyorlar çünkü bunu yapabileceğiniz bir yerdeyiz: etraf bomboş, sessiz, ıssız.

Tozlu asfaltta yaklaşmalarını izliyorum. Şimdi tam önümdeler, ufuk çizgisini gizliyorlar. Kumsala doğru bir bakış atıyorum. Will nerede acaba? Geldiklerini görebiliyor mu? Seslensem duyar mı?

Will görünürlerde yok. Adamlar yaklaşıyor. Gözleriyle beni, arabayı delip geçerek hızlanıyorlar. Birinin parmak arası terlikleri var; öteki sıcak yolda yalınayak yürüyor.

Çaktırmadan kontağa bakıyorum. Basıp gitsem olmaz mı? Bebeği koltuğa yatırıp gaza basarım, sonra dönüp Will'i de alırım. Kontak boş: Will anahtarı yanına almış. Kilide basmak için uzanıyorum ama öyle bir şey yok. Tanımadığım kiralık arabanın gösterge paneline göz gezdiriyorum. Bütün kapıları kilitleyen bir düğme olmalı ama bulamıyorum. Klima için kontroller, arabayı ısıtıp soğutmak için, pencereleri açıp kapamak için düğmeler var. Ses sistemi için

sayısız kontrol, CD ve kaset ayarları, ses açıp kapama düğmeleri var.

Artık oraya buraya saldırıyorum; oğlumun başı düşmüş, bu kesintiye karşı tiz perdeden, üzgün, ürkek bir sesle avaz avaz ağlıyor ve adamlar paniğimi, zorda olduğumu görüp koşmaya başladıklarında ne istediklerini bilmiyor –para, araba, bebek, kadın– ama bilmek, bu sorunun cevabını öğrenmek de istemiyorum çünkü belki kendileri bile bilmiyor. Belki de sadece duruma göre davranacak, ellerine ne geçerse alacaklar. Ben düğmeleri kurcalarken oğlum avaz avaz ağlamaya, adamlar üstümüze doğru gelmeye devam ediyor.

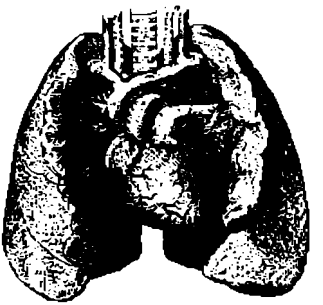
Tam arabanın en uzak noktasına ulaştıklarında –ellerini uzatıp bombeli kaputa dokunabilecek kadar yaklaştıklarında– el yordamıyla, şoför kapısındaki kulpun yan tarafında, üstünde asma kilit sembolü olan bir düğme buluyorum. Derinden gelen ahenkli bir sesle beş kapı birden tak diye kilitleniyor.

Adamlar arabaya ulaşıyor. Tek göğsüm dışarıda, kucağımda tepinen bir bebekle öylece otururken ön ve arka kapıları çekiyor, avuçlarını cama dayayıp bana bakıyorlar. Araba fena sarsılıyor ama soğukkanlılığımı yitirmeden, etrafımı çevreleyen metal ve camların güvenliği içinde oturmaya devam ediyorum. Adamların gözlerine –soğuk denizler kadar mavi görünen o vahşi gözlere– ve camlara dayadıkları avuçlarındaki çizgilere bakıyorum. Nefes nefeseyim; onlar da öyle.

Biri hayal kırıklığı içinde, öfkeyle arabanın tepesine vuruyor. Fagot sesine benzer, alçak notadan bir ses çıkıyor. Sonra yürüyüp arabanın önünde birleşerek uzaklaşıyor, yeniden tarladaki mısırların arasına karışıyorlar.

AKCİĞERLER

2010

Su boyunu aşar aşmaz oğlumu sırtıma alıyorum ve minik elleri omuzlarımda, yarı yüzerek, yarı yürüyerek koordinasyon içinde ilerliyoruz.

Kıyıya oldukça uzak bir dubaya doğru gidiyoruz; otelde kalanlardan biri oraya kadar "kolayca yürünebileceğini" söylemiş. Oğlumla bütün sabah Afrika'daki bu plajda, bir palmiye ağacının gölgesinde oturmuşuz ve şimdi bebek havlunun üstünde, babasının gözetiminde uyuyor, biz de birlikte bu deniz macerasına atılıyoruz.

Doğu Afrika'da sürdürülebilir turizm üstüne bir seyahat yazısı yazmak üzere buradayım. Tanzanya'ya uçmuş, pofuduk bulutları delen Klimanjaro'nun beyaz zirvesini görmüşüz. Zangır zangır titreyen ufak bir uçak tutup Zanzibar'daki bir yola, muz ağaçlarının arasına iniş yapmışız. Sülük kovan çoraplar giyip baharat ormanlarında yürümüş, saz kulübelerde uyumuş, ıssız bir adadaki fenerin zikzaklı merdivenini tırmanmış, geceleri gezen ve nadir görülen bir geyik türünü görebilmek için sık otların arasında dolanmışız.

Bu iş yolculuğu kıyıdaki bir otelde, hayatımda gördüğüm bütün otellerden daha lüks, daha pahalı bir yerde geçirilen, ötekilerden çok farklı iki günle sona erecek. Burada sürdürülebilirlikten eser yok. Beyaz ceketli adamlar şafakla birlikte uyanıp kumsaldaki yosunları tırmıklarla temizliyor.

Ağaçlardaki kuru yapraklar elektrikli süpürgeye benzeyen bir şeyle alınıyor. Bir sandalyeye oturmayagörün, garson elinde soğuk içeceklerle dolu bir tepsiyle derhal yanınızda bitiyor. Gözünüz havuzun masmavi suyuna takılsın, derhal havlu ikram ediliyor. İyi kalpli ve evi seven hayaletler iş başındaymış gibi, etrafınızda siz görmeden sürekli bir şeyler oluyor: Yatağınıza çiçekler saçılıyor, el havlularınız kuğu şeklini alıyor, giysileriniz askılarına asılıyor, katlanıyor, yerleştiriliyor. Olanlara ne oğlum inanabiliyor ne de ben. Bırakın benim için yapılmasını, insanın kendisi için bile yapmayacağı işler için birilerine teşekkür edip duruyorum.

Denizde olmak büyük bir rahatlık. Burada birinin elinde buz kovası, el yıkama kâsesi, bir tepsi el yapımı ikram çikolatayla üzerime çullanma ihtimali yok. Denizi temizlemeye çalışan yok. Su turkuaz rengi ve berrak, kumlar beyaz; minik balıklar bacaklarımın etrafında sürüler halinde bir o yana bir bu yana ok gibi giderek zikzaklar çiziyor. İleride yükselip alçalarak bizi baştan çıkaran duba havada uçar gibi.

Uçağa ilk kez lise sonda, Latince öğretmenleriyle birlikte bir okul gezisine katıldığımda binmiştim. On yedi yaşında Roma'ya inmek, kan nakli yaptırmak gibi bir şeydi. Havaalanından binilen otobüste şehrin renkleri üstüme hücum ederek beni afallatmıştı; arada kızıla çalan açık toprak rengi binalar, masmavi bir gökyüzü, yeşil mopetler, mat altın rengi bozuk paralar, biz otobüsün camından dışarı bakarken

el kol hareketleri yapan, ağız şaplatan adamların simsiyah saçları. Üstü fesleğenli spagetti tabakları, sepetle gelen tuzsuz ekmekler, içleri topak topak olmuş garip yastıklar, pencerelerdeki kepenkler, araba kornaları, kavşaklardaki hengâme ve sesli harf bolluğu yaşanan o dil, o inişli çıkışlı arpej benim için büyüleyiciydi. İspanyol Merdivenleri, gemi şeklindeki çeşme, şairin öldüğü o pembe ev, şekli dişçilerin çıkardığı ağız kalıplarına benzeyen Colosseum. Böyle şey görmemiştim. Acı çeken bir âşık gibiydim. Bir hafta bittikten sonra eve döneceğim ve bu yerlerin, meydanların, bu yaşamların var olmaya bensiz devam edeceği fikriyle perişan, dilim tutulmuş, sürekli ağlamaklı halde dolaşıyordum. Her şeyi görmek, her yere gitmek, eve hiç dönmemek istiyordum.

Roma'yı dolaştıktan sonra Pompei'ye gitmiştik; orada iki bin yıllık bir çeşmenin, susuzluklarını dindirmek için uzun zaman önce akan suya doğru eğilmiş insanlar tarafından düzleştirilmiş deliğine dokunmuştum. Capri'nin dolambaçlı yollarında koşturmuştuk; için için yanan Vezüv'ün zirvesine tırmanırken çoğumuzda tırmanışa uygun olmayan ayakkabılar vardı ve benimkilerin kauçuk kenarlarının altında volkanik kül parçaları birikmişti. Sonradan odamdaki halının üzerine saçıldıklarını görecektim. Hepsini özenle, saplantılı bir şekilde toplayıp cam kavanoza koyacaktım: İtalya'dan bana ait bir parçaydılar.

Okul gezisi hayat boyu hissettiğim huzursuzluğu beslemiş ama aynı zamanda ona bir odak noktası kazandırmıştı.

Sonunda huzursuzluğu gidermenin, onunla yüzleşmenin bir yolunu bulmuştum; sonunda anlamıştım. O tatminsizlik hissi, gündelik yaşamın baskısı, rutin şeylerin sıkıcılığı ve yıpratıcılığı, tekdüzeliğin yünlü bir kumaş gibi sürekli kaşındırması yıllar boyu beni şaşkına çevirmiş, ne yapacağımı bilememiştim.

Alice Harikalar Diyarında bana okunurken, Alice'in, "Ah, normal günlerden kaçıp kurtulmayı öyle çok isterdim ki! Hayal gücüme kapılıp gitmeyi nasıl da isterdim," dediği yerde başımı yastıktan kaldırıp evet, evet, işte bu, dediğimi hatırlıyorum. Okul gezisi bana bu özlemi hafifletmenin, dindirmenin mümkün olduğunu göstermişti. Tek yapmam gereken, seyahat etmekti.

Mark Twain 1869'da Akdeniz'i gezdikten sonra seyahat etmenin "önyargı, yobazlık ve bağnazlık için ölümcül bir şey" olduğunu söylemiş. Sinirbilimciler yıllardır seyahat etmenin bizi ne şekilde değiştirdiğini, beyinde nasıl bir değişim yarattığını anlamaya çalışıyor.

Nöral yollar yalnızca alışkanlıklara bağlı olarak kurulduğunda kemikleşiyor, otomatik hale geliyorlar. Değişimlere, yeniliklere karşıysa fazlasıyla duyarlılar. Yeni manzaralar, sesler, diller, tatlar ve kokular beyindeki farklı sinapsları uyarıp yeni mesaj yolları, bağlantı ağları kurarak nöral esnekliğimizi artırıyor. Beyinlerimiz çevremizdeki değişimleri fark edecek şekilde evrimleşmiş: Yırtıcı hayvanlara, olası tehlikelere karşı bu sayede alarma geçiyoruz. Öyleyse değişime duyarlı olmak, hayatta kalmanın şartı.

Yurtdışı seyahat ile yaratıcılık arasındaki bağlantıyı incelemiş olan Amerikalı sosyal psikolog Adam Galinsky şöyle diyor: "Yurtdışı deneyimler hem bilişsel esnekliği hem de bütünlüklü ve derin düşünme, farklı formlar arasında derin bağlantılar kurabilme becerisini artırıyor."*

On yedi yaşındayken içgüdüsel olarak hissettiğim şey buydu. Yeniliğin tartışmasız saldırısı, keşfedilmemiş bölgelerin aşırı uyaranlığı, aşırı bir bilinmeyen yükü; sinapsların gaza basıp gitmesi, birleşmesi, sinyaller göndermesi, yeni yolları ışıklandırması. Havaalanından Roma'ya yapılan o otobüs yolculuğunu, şehri ilk görüşümü hiç unutmadım. Seyahat etmenin bana verdiği heyecan hiç bitmedi. Yeni bir yerde olmanın, uçağın basamaklarından farklı bir iklime, yüzlere, farklı dillere inmenin zihinsel ve fiziksel patlamasını hâlâ dört gözle beklerim.

Yazmak dışında, içten içe sürekli köpüren, hiç yok olmayan huzursuzluğumla boy ölçüşüp onu giderebilen tek şey bu. Çok uzun zaman evde kalmış, okula gidip gelme, evden yemek hazırlama, yüzme dersleri, çamaşır, temizlik rutinine takılmışsam, geceleri evde dört dönmeye başlarım. Gecenin bir yarısında çok karmaşık bir yemeği pişirmeye girişebilirim. İskandinav cam objeler koleksiyonumla ilgilenebilirim. Kitap raflarına göz gezdirip iç çekerek hâlâ okumadığım bir şey bulmaya çalışabilirim. Giysilerimi ayırır, ansızın kucaklar dolusunu bir hayır kurumunun mağazasına götürmeye karar verebilirim. Değişime açım ve her

* Brent Crane, "For a morecreativebrain, travel", *The Atlantic*, 31 Mart 2015.

daim yenilik arayışındayım. Kocam bir gece eve geç gelip salondaki bütün mobilyaların yerlerini değiştirdiğimi görebilir. Böyle zamanlarda benimle yaşamak pek kolay değildir. Ben nasıl görüneceğine bakmak için divanı tek başıma karşı duvara kadar iterken, kocamın kaşları havaya kalkar. "Belki de," der ayakkabı bağlarını çözerken, "bir tatile gitsek iyi olacak."

O okul gezisinden sonra zaman ve para bulduğum her seferinde bol bol seyahat ettim. Anne olduktan sonra da değişmemeye kararlıydım. Çocuklarımı dünyayı merak eden, başka kültürleri, yerleri, manzaraları deneyimleyen birer gezgin olarak yetiştirmek istiyordum. Onları sırtıma bağlayıp istediğim gibi gezeceğimden emindim.

Oğlum ilk uçağa bindiğinde ufacık bebekti; onunla İtalya'ya taşındığımızda bir buçuk yaşındaydı ve kırmızı paltosu, sarı kıvırcıkları yüzünden orada onu herkes kız zannederdi. Yedi yaşındayken yaptığımız bu yolculukta ilk kez Avrupa dışına çıkıyor.

Hâlâ hiç yakınlaşmıyormuş gibi görünen dubaya doğru gidiyor ve uzaktan gördüğümüz dalgaların kırılma noktasından söz ediyoruz. Oğluma, adayı çevreleyen mercan kayalıkları olduğunu, denizin oraya gidene kadar gayet sığ olduğunu söylerken artık kuma basmadığımı fark ediyorum.

Ayaklarımı çırparak suyun üstünde duruyorum. Oğlum artık yürümediğimizden habersiz, omuzlarımdan tutmaya, kulağımın dibinde konuşmaya devam ediyor.

Varış yerimize, dubaya bakıyorum. Gözüm kesiyor gibi. Tanıştığımız adam oraya kadar yürüdüğünü söylemişti sonuçta, değil mi? Belki de yalnızca derin bir yere, bir çukura falan rastladım ve az sonra tekrar yere basabileceğim.

Bu yüzden, oğlum sırtımda, yüzerek devam ediyorum. O da bizim orada, Londra'daki bir havuzda, bonesini takıp öteki çocuklarla birlikte kenara dizilerek yüzme dersleri aldı. Başını klorlu sudan her çıkarışında boyun şeklinden, kavisli kaşlarından, yüzündeki sabırlı ve kaygılı ifadeden tanırdım onu. Havuzu enlemesine geçebiliyor, suda sırtüstü durabiliyor, havuzun dibindeki plastik köpekbalıklarını çıkarabiliyor. Yapamadığı şey, burada, açık denizde bu şekilde yüzmek.

Kollarımı çalıştırarak, arkadan ayaklarımla iterek yüzüp duruyorum. Oğlum her şeyden habersiz omuzlarıma yapışmış konuşuyor, ona buna hayret ediyor. Bana yardım etmek için ayaklarıyla yüzme öğretmeninin gösterdiği gibi itmesini sürekli hatırlatmak zorundayım.

Yüzmeyi tam bilmediği aklımdan çıkmıyor. Yüzmeyi bilmiyor. Yüzmeyi bilmediği halde birinin sözüne uyup onu buraya getirdim. Yüzmeyi bilmediği halde bir salağın sözüne inanıp onu açığa getirdim.

Aslında salak olan benim. Sahile yakın bir yerde yaşayıp hayat boyu denizde yüzmüş, biz İrlanda Denizi'nin sığlıklarında oynar ya da serbest stil yüzmeye çalışırken seslenerek hep aynı cümleyi söylemiş bir babanın kızıyım: "Boyunuzu aşan yerlere gitmeyin!" *Boyunuzu aşan yerlere gitmeyin* sözü

hep kulaklarımda çınlar ama yine de kendimi tutamaz, sınırları bir parça zorlamaktan, Donegal'ın plajlarında denize girip beni çağıran babamın sesini duyuncaya kadar taşlarla kumların ayak parmaklarıma değmediğini hissetmekten büyük bir zevk alırdım.

Akılsızlık ettim. Gelgitleri, su derinliğinin değişebileceğini, denize güven olmayacağını, sığlıkların ardından bir anda dik eğimler olabileceğini hiç mi duymamıştım? Bu lüks oteldeki hiç bitmeyen, her daim hazır hizmet beni özgür irademden, muhakeme gücümden yoksun bırakacak kadar miskinleştirmiş, çocuklaştırmış mıydı yani? Ne biçim anneydim, hem kendimi hem de çocuğumu böyle bir tehlikeye atabiliyordum? Yüzerken, artık resmen çırpınırken, etkisiz kulaçlarla yalnızca suyun üstünde durmayı becerebilirken kendime demediğimi bırakmıyor, lanetler yağdırıyorum. Omzumdan bastıran oğlumun ağırlığıyla suya batıyor, zar zor başımı çıkarıp konuşmaya devam ettiğini duyuyorum.

Durumu ona sezdirmemem, başımızın dertte olduğunu, belki de kurtulamayacağımızı ona söylememem gerektiğini hissediyorum. Kocamın yardım edemeyecek kadar uzakta olduğunu bilmek için dönüp bakmama gerek yok. Hem zaten uyuyan bebeği nasıl yalnız bırakacak? Kocam bizi kurtarmak için denize koşsa, bebek uyanabilir, ağlayabilir ve –Tanrı korusun– denize doğru emeklemeye başlayabilir.

Sonuçta her şey tuzak gibi ve ben dünyanın en salak kadınıyım. Şu an kumsalda, evde, sapasağlam iki çocuğumla

birlikte Londra'da olmayı, burayı, bu plajı, açıktaki dubayı hiç görmemiş, oraya yürüyerek gidilebildiğini söyleyen adamla hiç tanışmamış, açık büfe kahvaltıda onunla sohbet etmemiş olmayı öyle çok isterdim ki.

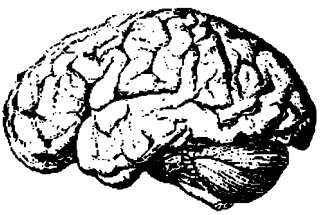
Bir kez daha batarken, kollarım artık öyle güçsüz ki suya karşı hiçbir etkileri yok. Kas gücüm, dayanma gücüm sıfır; kuadrisepslerim hasarlı, reflekslerimde sorun var, biseps ve trisepslerim çok zayıf. Aklım neredeydi acaba? Oluyor işte, batıyoruz, tuz gözlerimi yakıyor, boğucu ve köpüklü deniz başımın etrafını sarıyor. Oğlum suyun üstünde mi yoksa benimle birlikte o da mı battı? Anlayamıyorum. Fakat tuzlu suyun yeşilimsi, güneşin vurduğu derinliğinde bir merdivenin alt kısmını görüyorum birden. Gümüş rengi iki basamak beliriyor; sonra kayboluyor. Belirip kayboluyor.

Ayaklarımla bir kez, sonra bir kez daha itip elimi uzatıyorum. Olmuyor. Tekrar bir hamle yapıp uzanıyor ve bu kez yakalıyorum. En alttaki basamağı tutuyorum. Kendimi ona doğru çekiyorum. Oğlumla birlikte suyun üstüne çıkıyorum.

Güneş, dalgaların gürültüsü, her nasılsa hâlâ konuşmaya devam eden oğlumun sesi üstüme hücum ediyor. Oğlum omzuma basıp merdivenden dubaya çıkıyor, sevinç çığlıklarıyla bir ucundan ötekine koşuyor. Kollarımı merdivene sarıyor ve nefes alıp veriyor, alıp veriyorum.

BEYİNCİK

1980

Yaz tatili bitmek üzereyken bir sabah erkenden uyandığımda dünya çok farklı görünüyordu. Halının, perdelerin, lamba başlığının renkleri daha canlıydı: Kalp gibi, denizşakayıkları gibi atıyorlardı. Yatak odam birdenbire yan yatmış, zemin eğimli, pencereler dışarı doğru uzanmıştı sanki. Tavan tepemdeki incecik bir sıvı katmanı, uzaktan bulanık görünen bir hilaldi; bense çok aşağılarda, gizemli bir derinlikteydim. Hiçbir şey durağan değildi. Her şey parıldayarak hareket ediyordu. Ranzada altımda yatan kardeşimin kilometrelerce uzakta olduğu hissi vardı.

Kollarım yanlarımda, bir süre öylece uzanıp keyfini çıkardım. Işığın, renklerin, devinimin. Cesur yeni dünyanın.

Odamın çözünerek yeniden şekillenmesini izledikten sonra kalkmaya çalıştım ama başım yastıktan kalkar kalkmaz içinde bir patlama oldu. Öyle şiddetli, öyle saf bir acıydı ki gözlerimin arkasında bir yerde en tizinden soprano bir ses haykırmıştı sanki. Kafatasım suyla dolan bir balonmuş gibi, başımı patlama noktasına kadar geren bir acıydı. Renkleri –beyaz, sarı, çizgi çizgi ve pütürlü kırmızılar– ve kişiliği olan bir acıydı. Her şeyi benden isteyen huysuz biri bana sımsıkı sarılmış, kulağımın dibinde carcar konuşuyor, beni bir an yalnız bırakmıyor, hayatımı ele geçirmiş, benim adıma konuşuyordu sanki.

Ne öncesinde ne de sonrasında böyle bir acı yaşadım. Ucu bucağı olmayan, yumurta kabuğu kadar kusursuz bir şeydi. İşgalci, asimile ediciydi: Beni ele geçirmek, kötü bir ruh, bir iblis gibi yerime geçmek istediğini anlamıştım.

Bir gün sonra falan, acı yoğunlaştı, güçlenip odaklandı ve bana sorarsanız, ellerim kendi başlarına hareket etmeye başladı. Odanın tavanına asılı sırma saçlı, köylü güzeli kukla gibi titreşip sallanıyorlardı. Lavabonun başında durup diş fırçama uzanıyor ama elim her nedense duvara, havaya, tekrar duvara gidiyordu. Bir kalemi almayı denedim ama parmaklarım kıvrılmayı reddetti. Beynimden, o zamanlar ruhum olduğunu düşündüğüm yerden gelen mesajlar gitmesi gereken yerlere gitmiyordu. Bağlantı kopmuştu.

"Bak," dedim anneme, "baksana."

Doktor geldiğinde –pek âdeti olmasa da, bu kez acilen eve gelmişti– bacaklarımı, boynumu, başımı ve kollarımı kontrolsüz bir titreme sarmıştı.

Doktora görünmek için aşağı çağrıldığımı gayet net hatırlıyorum. Basamakları birer birer inmiştim. Beni çocukluğumdan beri tanıyan doktor ayağa kalkmış, çantası elinde, hiç kıpırdamadan dikkatle beni izliyor, annem yanında duruyordu. Bacaklarım büküle büküle, titreyen elimle tırabzanı bulmaya çalışarak merdivenden inerken ikisi de hiç konuşmadı. Yüzleri, holdeki turuncu-kahverengi sarmal desenli halı, ön kapının buzlu camından geçen ışık, doktorun bej pardösüsü, yeleğinin önünden sarkan altın rengi ince saat zinciri görüş alanımda dalgalanıp duruyordu.

Son basamağa geldiğimde, doktor anneme dönüp, "Hastaneye götürmelisiniz!" dedi.

Çok geçmeden, çocuk bölümündeki bir uzman doktorun muayene masasında yatıyordum. Adam işaretparmağını bütün gücümle sıkmamı, küçük bir fenerin ışığını takip etmemi, başparmağımla burnuma dokunmamı, sol elimi sağ omzuma koymamı söyledi. Ayaklarımı birer birer tutup, "Sağ mı, sol mu?" diye sordu. Her şeyi yanlış yapmama rağmen bana gülümsedi ve annemle babama beni Cardiff'teki hastanenin nöroloji bölümüne götürmelerini söyledi.

Örgü battaniyeye sarınmış, arabanın arkasında oturmuş, büyük hastaneye doğru gider, camlardan gelip geçen şehri izlerken durumumun ne kadar ciddi olduğunu biliyor muydum acaba? Kendi çocuklarım olduktan sonra bu tabloya farklı gözlerle bakmaya başladım. Annemle babamın o araba yolculuğunda, ardından beni hastanenin otomatik kapılarından geçirirken, nöroloğun muayenehanesinde otururken, kaydımın yapılmasını ve tekerlekli sandalyeyle götürülmemi izlerken nasıl bir panik yaşadıklarını artık biliyorum, iliklerimde hissediyorum.

Annemle babamın nasıl davrandığını, duygularını belli edip etmediklerini hatırlamıyorum. Acıdan, ateşten yapılmış bir tabutun içinde kilitliydim. Nöroloji uzmanının o tatlı doktorunkinden daha büyük olan odasını, sepetlerdeki oyuncakları, tüylü bir kumaştan yapılmış gibi görünen mor sabahlığı, hemşirelerin göğüslerinde ters duran broş saatleri, damarların çıkması için kolumun içine vurmalarını,

kan almak için koluma iğneyi batırışlarını, şırıngada beliren kırmızılığın yaşattığı şoku hatırlıyorum. Akrabalar beni görmek, yatağımın yanında durup bana tepeden bakmak için uzun yollar kat ettiğinde durumun ciddiyetini anlamış mıydım? Ya da beni muayene etmeleri için Londra'daki Great Ormond Hastanesi'nden iki doktor çağrıldığında? Ben yan yatıp öylece dururken omuriliğimden sıvı aldıkları, zorlanarak alıp verdiğim nefesler yüzünden kâğıt çarşafların yüzüme yapıştığı lomber ponksiyon yapıldığında? Ya da artık hareket bile edemediğim; susadığımı, başımın ağrıdığını, tuvalete gitmem gerektiğini işaretle bile anlatamadığım evrede?

Bizim evle hastanenin arası otuz kilometreydi ve annemle babamın beslenmesi, bakılması, okula götürülüp getirilmesi gereken iki çocukları daha vardı haliyle: Okul devam ediyordu ve babam işe gitmek zorundaydı. Birinden biri her gün yanıma geliyordu ama uzun zamanlar boyunca yalnız kalmaya alışmam gerekti. Yine de tuhaf, tedirgin bir yalnızlıktı bu çünkü annem ya da babam yokken yatağımın yanında yirmi dört saat duran bir hemşire vardı. Hemşire monitörleri kurcalar, ateşime bakar, arada bir de yerinden fırlayıp nabzımı ölçerdi. Öteki hasta çocukların koridorun ilerisindeki koğuşta yattığını biliyordum. Bir yanı yaz sonu güneşiyle kaplı otoparka bakan, öbür yanındaki pencerelerde hatalı çizilmiş çizgi film karakterleri olan bu bir dizi odaysa apayrı bir hikâyeydi.

Çocuksanız, kimse size öleceğinizi söylemiyor. Kendiniz anlamak zorunda kalıyorsunuz.

Şu gibi ipuçları olabiliyor: annenizin ağlayıp ağlamamış gibi yapması; ablanızla kardeşinizin sizden uzak tutulması; doktorların size ilgi dolu ve ciddi bir ifadeyle, biraz da büyülenmiş gibi bakması; hemşirelerin gözlerini kaçırmaları; akrabaların sizi görmek için uzun yollar kat etmesi. Hastanelerdeki izolasyon odaları, invaziv girişimler ve tıp öğrencilerinin gruplar halinde sizi görmeye gelmesi de güvenilir işaretler.

Ayrıca *bkz*: süper hediyeler.

Beynin motor kontrolü yöneten bölümü beyincik, kafatasının ve beyin yarım kürelerinin altında yer alır.

Hareketi o başlatmaz ama koordinasyonda, zamanlama ve netlikte, omurilikten ve beynin başka bölümlerinden gelen mesajların alınıp işlenmesinde önemli rol oynar. Dil ve dikkat gibi bilişsel işlevlerle, ayrıca korku ve haz tepkilerinin düzenlenmesiyle de ilgilidir.

Görünüm olarak beynin geri kalanından farklıdır: Üzerindeki ince, paralel oyukların dokusu mavi balinanın boğazını andırır. Beyincik zarı, akordeon gibi sıkışık katları olan tek bir doku katmanıdır. Beyinciğe güçlü sinyal işleme yetisini kazandıran, bu katların derinliklerinde düzenli biçimde dizilmiş olan sayısız nörondur.

Beynimiz iletişim sayesinde yılbaşı ışıkları gibi aydınlanan, birbiriyle bağlantılı hücrelerden oluşan bir kütle,

bir ağdır. Yani esasen devrelerle, bilginin iletilmesiyle can buluyoruz.

İnsan beyninde 100 milyardan fazla beyin hücresi, yani nöron var. Güçlü bir mikroskopla bakıldığında, bunlar aynı gövdesi (akson) ve sayısız dalı olan (dendritler) ağaçlara benzerler. Bir nöronun akson gövdesi, komşusunun dendrit dalları arasına girer; aradaki boşluğa sinaps denir. Nöronlar mesajları birbirlerine minik elektrik akımları yoluyla ve şimşek hızıyla, bu boşluklardan ya da sinapslardan aktarır. Söyleyip yaptığımız her şey, verdiğimiz her tepki nöronlar arasındaki elektrik akışı sayesindedir. Nöron hücreleri iletişim kurmayı başaramaz, akson ve dendritler arasındaki elektrik akışı durur, sinapslar herhangi bir nedenle –yaralanma, hastalık, yaşlanma, felç, bir virüs– iletimi keserse, vücut hiçbir şey yapmaz. Kurmalı bir oyuncak gibi sesi kesilir, durur.

Beyincikteki nöron, akson, dendrit ve sinapsların hasar görmesi durumunda hassas ve kaba hareketlerde, motor öğrenmede, göz hareketlerinde, dengede, duruşta, konuşmada, reflekslerde düzensizlik görülebilir, mesafeleri algılamada ve ne zaman duracağını bilmede sorunlar yaşanabilir. Beyincik hasarının uzun vadedeki etkileri arasında aşırı duyarlılık, düşünmeden hareket etme, gerginlik, kuruntulu ve saplantılı davranış, korkuya karşı denetimsiz tepki, duyularda eksiklik ya da aşırı keskinlik, aşırı serbest davranma, disfori (derin bir huzursuzluk ve tatminsizlik hali), uyku bozukluğu, migren, vizyospasyal bozukluk, temas savunmacılığı, duyusal aşırı yük ve mantıksız düşünme vardır.

"Beyincik"in Latinceden Batı dillerine geçmiş karşılığı "cerebellum", "küçük beyin" anlamına gelir.

Daha sekiz yaşında olduğumdan ve doktorlar benimle –Hissediyor musun? Şöyle yapabilir misin? Fenerin ışığını takip edebilir misin? gibi sözler dışında– pek konuşmadıklarından, yorumlamak için yeni yöntemler geliştirmek zorundayım. Koridorda, telefonda, kapalı kapılar ardında, yatağımın ayakucunda karalanan notlarda çok şey söylendiğinin farkındayım. Anlamak için bir dinleyiciye, gözlemciye dönüşüyorum. Yatağın bir ucunda duran annemle babamın yüzlerine, ardından öteki ucunda duran doktorlarınkilere bakıyorum. Nüanslara, alınların ne şekilde kırıştırıldığına, yüz ifadelerindeki ufacık değişimlere, dişlerin ve yumrukların sıkılmasına, annemle babamın zoraki ve donuk tebessümlerine karşı duyarlılık geliştiriyorum. Sözcüklerden, sorular arasındaki boşluklardan, doktorların tereddütlü yanıtlarından, yanımdan ayrılmadan önce bana şöyle bir bakıp pencerenin önünde konuşmalarından anlam çıkarmaya çalışıyorum.

Bütün bu dinlemelerden CAT taraması diye bir şey yapılacağını anlıyorum. Bu ismin tüyleri, patileri, bıyıkları, uzun ve kıvrık kuyrukları çağrıştırması biraz avuntu oluyor.* Duyduklarımdan çıkardığım kadarıyla, o şey beynimin fotoğraflarını çekecek ve doktorlar bu fotoğraflardan beni

* Cat (*İng.*) Kedi. (*ç.n.*)

nasıl iyileştireceklerini anlayacaklar. CAT taraması kulağa hoş geliyor: fotoğraflar, işin içinde kediciklerin de olması, iyileştirilmek.

O gün nihayet geldiğinde, hastanede uzun bir yolculuğa çıkarılıyorum. Tekerlekli sandalyemi dalgalı sarı saçları olan ve muhabbetkuşlarıyla ilgili hikâyeler anlatan, sevdiğim bir hademe itiyor. Koridorlardan ve kapılardan geçiyor, asansörlerle inip çıkıyor, pediyatri bölümünü çok geride bırakıyoruz. Büyüklerin sandalyelerde oturduğu, otomatik kapıların açılıp kapanarak dışarıdaki havayı içeri aldığı, insanların bana bakıp hemen gözlerini kaçırdığı ana binaya giriyoruz. Kendimi ne zamandır aynada görmedim ama tekerlekli sandalyede giderken artık eskisi gibi görünmediğimi seziyorum.

Derken koltuktan alınıp sedyeye yatırılıyorum ve herkes odadan çıkıyor; radyolog, hademe, hasta bakıcılar: herkes.

Galiba bu arada, neredesiniz gibisinden bir şey söylüyorum ama sedye hareket ettiği için sesim arada kaynıyor. Ben de hareket ediyorum. Elektronik bir ses duyuluyor ve kocaman gri bir makinenin karanlık ağzına sokuluyorum.

Başım, omuzlarım, göğsüm içeride. Daracık gri bir tüpün içinde kapalı kalıyorum. Kalçam, bacaklarım. Canavar beni yutuyor; kapana kısılıyorum; canavarın ağzından asla kurtulamayacağım.

Derken feci bir ses, kulakları sağır eden mekanik bir uğultu duyuluyor. Parlak gri plastiğin içinde hapis kalmış, uğultunun merkezindeyim.

Tabii ki çığlık atıyorum. Kim atmaz ki? Ama CAT tarayıcının öyle bir gürültüsü var ki çığlığım duyulmuyor.

Karşı koyma, savaşma, hareket etme, o tünelden kurtulup sedyeden kalkarak odadan kaçma, koridordan koşup o otomatik kapılardan geçme dürtüsünü –o an her zamankinden daha güçlü olan bu dürtüyü– çok iyi hatırlıyorum. Ama hiçbirini yapamıyorum. Hareket edemiyorum. Kollarımla bacaklarım beynime, sinapslarıma, nöromüsküler sinyallere itaat etmiyor. Beynim kaslarıma ulaşamıyor. Araları bozuk. Birbirlerini görmezden geliyor, yok sayıyorlar; birbirlerine sırt çeviriyorlar.

Fakat o panikle biraz olsun kıpırdamış olmalıyım ki herkes içeri giriyor. Beni makineden çıkarıyorlar. Tepemde ne yapacaklarını tartışırlarken, hademe elimden tutuyor.

Sabitlemede karar kılınıyor. Sekiz yaşındayım ve sabitlemenin ne demek olduğundan haberim yok ama bacaklarım, karnım, omuzlarım ve alnım birkaç saniye içinde sedyeye bağlanıyor.

Bu kez daha başım tünele girmeden bağırmaya başlıyorum.

Sarı saçlı hademe tekrar geliyor. Beyin resimlerimin çekilebilmesi için hareketsiz durmam gerektiğini söylüyor. Burnumu çekerek kadının eline yapışıyorum. Anladım, diyorum. Tamam, anladım.

Ama yine olmuyor. Tünelin yaklaştığını hisseder etmez, kendime hâkim olamıyorum. O daracık, gri, havasız yerde kapalı kalacağımı düşünmeye tahammül edemiyorum.

Yine gelip makineden çıkarıyorlar. Yine tartışılıyor. Radyolog saatine bakıyor. Hademe birini getirmeye gidiyor. Hastabakıcılar etrafımda dolanıyor ama bağlar çözülmüyor.

Lütfen, diyorum hıçkırarak, lütfen çıkarın şunları. Bağların başımdaki, göğsümdeki baskısı dayanılmaz. Şu an bunu yazarken hâlâ hissedebiliyorum. Tanımadığım insanlarla dolu bu tuhaf odada, annemin deyimiyle "kendimden geçiyorum". Bana ait olmayan, hırıltılı bir sesle inliyorum; panik, rıhtım duvarını döven deniz gibi. Kalbim küt küt atıp tekliyor, sonra yine gümlemeye başlıyor. Odadakiler huzursuzca kıpırdanıyor, tablolarla, panjurlarla oynuyor. Çocuklarla, özellikle sorunlu çocuklarla ilgilenmeye alışık değiller. İşleri radyologluk, operatörlük, grafikleri çıkarmak, sonuçları analiz etmek. Ne yapacaklarını bilemiyorlar. Odanın kenarlarına çekilip etrafımı boş bırakıyorlar. Gözlerimden akan yaşlar saçlarımda birikiyor.

Hademe telaşla içeri giriyor. Yanında bir hemşire var. Kadın sevgi sözcükleri söylüyor, yatıştırıcı sesler çıkarıyor, pat pat omzuma vuruyor. Her şeyin yolunda gideceğini söylerken gözlerime bakmadığı için ona inanmıyorum. Zaten sonunda inanmamakta haklı olduğum ortaya çıkıyor.

Yaşlı hemşire bir şırıngayı havaya tutup içine berrak bir sıvı çekiyor. Korkmakta haksız mıymışım?

"Hayır!" diye bağırırken içim yepyeni, tarifsiz bir dehşetle dolu. "Hayır, hayır, hayır!"

Uslu duracağıma, hiç kıpırdamayacağıma yeminler ediyorum.

Yatıştırıcı ilacın yalnızca yüzeysel bir etkisi olduğunu keşfediyorum. Kalın bir battaniyeyle sımsıkı sarılmışsınız gibi sıcak, boğucu bir titreşimle sarıyor sizi. Konuşamıyor, bir şey diyemiyor, iletişim kuramıyorsunuz. Diliniz dişlerinize dayanıp kalıyor, gözleriniz kafatasınızın derinliklerinden dışarı bakıyor. Kollarınızla bacaklarınızda, vücudunuzun dışta kalan birkaç santiminde his kalmıyor.

Ama içerisi? İçeride panik ve korku hâlâ hüküm sürüyor ama daha küçük bir alanda.

CAT tarayıcının içine sokuluyorum. Vücudum bütünüyle gri tabutun içinde, tepesi hareketsiz yüzümden birkaç santim uzaklıkta. Makine dört bir yanımda gıcırdayarak dönüyor. Bir ileri bir geri itiliyorum.

Çıktığımda, hemşirenin beni beklediğini görüyorum. Beni tekerlekli sandalyeye taşıyor; vücudum tamamen kendini bıraktığı için hemşire de yardım ediyor. Vücudum ağır, taşınması zor bir ceset gibi. Hademe beni oturtur, battaniyeye sararken kadıncağızın ağladığını, yüzünün ıslak çizgilerle kaplı olduğunu görüyorum.

CAT taramasından bir şey çıkmıyor. Sonraki hafta bir tane daha yapılıyor. Bu kez annem de yanımda. Radyasyondan koruyan kocaman hantal bir giysiyle yanımda durmasına izin veriliyor. Ben makinenin içindeyken ayaklarımdan tutuyor. Sonuçlardan yine bir şey çıkmıyor.

Annem birkaç yıl önce bana başka şeylerle birlikte üstünde "M'nin belgeleri" yazan şişkin bir de zarf verdi. Ne

yapacağını bilemediği unutulmuş eşyaların durduğu bir kutuda, tavan arasında bulduğu bir şeydi ve o zarfı açmak bir süre aklıma bile gelmedi: Aşınmış kenarları ve kupkuru yapıştırma bandıyla en ufak bir aciliyet hissi yaratmıyordu. Açıp baktığımda, içinden ilk ve ortaokul karnelerim, piyano sınavlarından aldığım sertifikalar, ilgili kişiyi daktilo kursunda ikinci modülü tamamladığım konusunda bilgilendiren bir kâğıt, okuldaki *eisteddfod*'da şiir ikincisi olduğum için verilen belge çıktı. Başardığım şeyleri, saatler boyu piyano alıştırması yaptığımı belgeleyen bu kâğıtların arasında hiç görmediğim bir de mektup buldum. Galler'deki bir hastanenin ejderha kırmızısı antetli kâğıdına, "İlgili kişiye" hitaben, ilk hastaneye yatışımı ve ardından yavaş yavaş, ağır ağır iyileşmemi takip eden doktor tarafından yazılmıştı.

Sert saçları, kuru ama dikkatli bir dokunuşu, cebinde birkaç kalemi ve zeki bakışları olan bir adam olarak hatırlıyorum onu. Annemle babama, bana karşı çok sabırlıydı. Arada bir Galceye geçiş yapar ve bana *"cariad"* –"aşkım"– derdi. On üç yaşında Galler'e taşınıncaya kadar ayda bir o doktora gitmiştim. Muayene masasının kenarına otururdum ve laflardık, reflekslerimin düzelip düzelmediğine, ayaklarımın ileri geri gitmek yerine hâlâ sağa sola gidip gitmediklerine bakmak için dizime çekiçle vururdu (sağa sola giderlerdi, hâlâ öyleler). Okulun nasıl gittiğini sorduğunda omuz silkerdim, bir şey demeden öylece bana bakardı. Bir grup tıp öğrencisi getirip sıraya dizer, en iyi yaptığım şeyleri sergiletir (pendüler refleks numaram, parmağımı burnuma

değdiremeyişim, okunaksız el yazım, dengede duramayışım), sonra da öğrencilere neyim olduğunu sorardı. Bir bana bir ona bakan, parlak stetoskoplarıyla oynayan o tedirgin gençlerin haline üzülür, yardım etmek için bir tek ağzımı oynatarak "beyincikte hasar" ya da "ataksi" dememek için kendimi zor tutardım.

Yaşadığım şeyi ana hatlarıyla anlatan sarı kâğıdın altında o doktorun imzası var. Mektubu gözden geçirirken kime yazılmış olabileceğini merak ediyorum. Bu gibi detaylar, hastalığımla ilgili tarihler ve safhalar kimin ilgisini çeker ki? İlgili kişiler kimdi? Yaşadığım şeyi en süssüz, yalın haliyle yetişkinliğimde okuyabilmem için geçmişten geleceğe yazılmış bir mektup muydu yoksa? Hayatta sonradan rastlayacağım tıp insanlarına neden düz çizgide yürüyemediğimi, tek ayak üstünde duramadığımı ya da nesneler içindeki konumumu algılayamadığımı açıklamak için mi yazılmıştı?

Tıp dünyasından birine –bir fizyoterapiste, ebeye, doğum uzmanına, hemşireye, osteopati uzmanına, göz doktoruna, anestezi uzmanına– göründüğüm ve bir yerimin muayene edildiği her seferinde yüzlerinden şaşkınlığın geçtiği bir an olur. Kolumu kaldırıp merakla ileri geri hareket ettirirler; yazdıkları gözlük yüzünden neden sendeleyip dengemi yitirmeye başladığımı bir türlü anlayamazlar; haftada sıfır alkol tükettiğime inanamazlar. Onlara göre alışılmadık, çizgi dışı, açıklanamaz bir yanım vardır ve bir notlarıma, bir bana bakıp dururlar.

Boğazımı temizleyip derin bir nefes almak zorunda kalırım.

"Şöyle ki..." diye söze başlar ve onlara kısaca, özet olarak bu mektupta yazanları anlatırım.

Bu konuyu yazmak zor ama o günleri hatırlamak zor geldiği için değil. Cümlelere ve paragraflara dökmek bana ağır geldiği, acı verdiği için değil. Daha çok, hastanede geçirdiğim dönemin çocukluğumu taşıyan menteşe olması yüzünden. Baş ağrısıyla uyandığım o sabaha kadar başka biriydim, sonrasındaysa bambaşka biri oldum. Artık evden kaçamayacak, fırlayıp yollarda koşturamayacak, hatta hiç koşamayacaktım. Hiçbir zaman eski halime dönemeyecektim ve çocukluğumda ansefalit geçirmesem nasıl biri olurdum, hiç bilemiyorum.

Ciddi bir hastalık geçirirken yaşananların adeta mistik bir özelliği var. Ateş, ağrı sızı, ilaçlar, hareketsizlik: Hangisinin yükselişte olduğuna bağlı olarak, bütün bunlar insana hem bir netlik hem de dışarıdan bakabilme kabiliyeti kazandırıyor.

Ansefalitimin en ağır dönemlerini kesik kesik, kare kare, tek tek resimler halinde hatırlıyorum. Bazı şeylerse yaşandıkları andaki kadar gerçek ve yakın; bunları birinci tekil şahıstan, kendim olarak, şimdiki zamanda yeniden yaşar gibi olduğumu söyleyebilirim. Bazı şeyleri hatırlamak içinse neredeyse kendimi zorluyor ve bunları film izler gibi izliyorum: hastane yatağında, ameliyat masasında yatan,

tekerlekli sandalyede oturan bir çocuk; hareket edemeyen. O çocuk ben miyim yani?

Sonrasını, iyileşme sürecini daha iyi hatırlıyorum. Hastaneden eve gelişim, haftalar ve aylar boyu evde, yatakta yatarak uyku dalgalarının üzerinde yükselip alçalışım, konuşmalara kulak kabartışım, yemekler, duygular, aşağıda geliş gidişlerle yaşanan bir aile hayatı. Ziyarete gelenlerin getirdiği kitaplar ve pelüş oyuncaklar, hatta bir seferinde yolun karşısında oturan bir adamın küçük kobay yavruları getirip yatağın üstüne koyması ve panik içindeki yavruların minicik pençeleriyle hissiz bacaklarıma tırmanmaya çalışması.

Nekahet dönemi tuhaf, yalnız bir dönem. Sizin bir katılımınız olmadan saatler, günler, haftalar gelip geçebiliyor. Hastalık geçirmiş kişi sessizlik ve devinimsizlikle sarılıp sarmalanıyor. Kehribar içindeki sinek gibi, evdeki hareket etmeyen, durağan tek şey siz oluyorsunuz. Lahit kapaklarındaki taş heykeller gibi yatıp duruyorsunuz. Bir tek kendi vücudunuzun seslerini duyduğunuz için en ufak detaylar bile dev gibi büyüyerek büyük önem kazanıyor: nabız atışlarınız, saç diplerinin pamuklu yastık kılıfına sürtünüşü, bacaklarınızla kollarınızın battaniyenin ağırlığı altında kıpırdanışı, gözkapakları birbirine değdiğinde hissedilen o ıslaklık, ağzınızdan girip çıkan havanın ağaçlar arasından geçen rüzgârlar gibi hışırdaması. Yatak alttan basınç yaparak sizi havada tutar. Sedefli minik baloncuklar yatağın yanında duran su bardağına yüzlerini yapıştırıp size bakar. Eskiden önemsemediğiniz mesafeler –yataktan kapıya, sahanlıktan

tuvalete, tuvalet masasından pencereye– inanılmaz derecede uzak gelmeye başlar. Duvarların dışında, sabah öğlene, akşamüstüne, akşama dönüşür ve bu, böyle devam eder.

Sonraları beni aşağı taşıyıp divana yatırmaya başladılar ve orada, battaniyenin altında yatıp yapraksız ağaçtan yemliğe dalış yapan kuşları izledim. O kış ısınabilmek zordu: Vücut ısısı harekete bağımlı bir şey ve ben ikisini de üretemeden öylece yatıyordum, kendi içlerine kıvrılan cansız parmaklarım masmavi görünüyordu.

Kaslarımla tendonlarımın körelmesini önlemek için yapmam gereken egzersizler ve gerinme hareketleri vardı. Babam cam bir şişeyi battaniyeye sarar, ayaklarımı üstüne yerleştirip bileklerimi kaldırmamı söyler, bir milim bile kıpırdatmayı becersem yumruğunu sevinçle yere vururdu. İstatistiklere ve araştırmalara düşkün biri olduğundan, ilerlememi grafiklere dökerdi. Bu kayıtlar ile sonuçlar, rengi solmuş yeşil mürekkeple ayak bileği, diz, kol ve uyluk için milimetre olarak yazılmış rakamlar, gram olarak yazılmış ağırlıklar hâlâ durur. El yazısını yeniden öğrenmek için yaptığım, kargacık burgacık ve okunaksız şifrelerden titrek olsalar da okunabilen harflere doğru giden alıştırmalardan babamda bir tomar var.

Ama ablamla kardeşim çoğu zaman okulda, babam işte olduğu için bomboş evde bir tek annemle ikimiz oluyorduk. Bir havuzda hidroterapiye gidiyordum ve orada suyun güçsüz bacağıma gerekli desteği sağlayacağı umuduyla tekrar tekrar ayağımı kaldırıp suyun altındaki bir basamağa

basmam isteniyordu. Yakındaki bir hastanede fizyoterapi seanslarına gidip duruyordum. 1981 yılında, fizyoterapiye dışarıdan devam edenler arasındaki tek çocuk bendim ve bu durum çok hoşuma gidiyordu: Fizyoterapistler, kireçlenmiş parmaklarını parafine daldıran yaşlı hanımlar, inme inmiş güçsüz ellerinde lastik topları sıkan, kiloluk ağırlıklar bağlanmış ayak bileklerini kaldırıp duran yaşlı adamlar beni gördüklerine çok sevinirlerdi. Annem beni marley kaplı zeminde iterken, bir tek beni görmeyi beklermiş gibi, geldin mi, derlerdi.

Bir gün fizyoterapistim telefonla konuşmak için yanımdan uzaklaşmışken, siyah sakalı kısacık kesilmiş, fermuarlı mont giymiş genç bir adam tekerlekli sandalyesiyle yanıma geldi.

"İster misin?" diyerek altın rengi kâğıtla kaplı bir şekeri elinde salladı. İnişli çıkışlı, sesli harflerin yağ gibi aktığı bir Valleys aksanıyla konuşuyordu.

İsterim, dedim. Kâğıdı açamayacağımı bildiği için öylesine bir şey yapar gibi açıp şekeri bana verirken ellerimin nasıl titrediğini görmemiş gibi davrandı.

Bir tane de kendisi için açtı. Ben yerde, o tekerlekli sandalyesinde, bir süre iki eski arkadaş gibi şekerlerimizi emip çiğnedik.

"Hep böyle miydin sen?" diye sordu damdan düşer gibi, başıyla bana işaret ederek.

"Hayır," diyerek şekeri bir yanağımdan ötekine geçirdim. "Virüs kaptım."

İncecik kalıp yamulmuş, koltuğunun ayak konan yerlerine sabitlenmiş bacaklarına şöyle bir baktım. Benimkilere benziyorlardı: bir deri bir kemik kalmış, kassız, güçsüz iki bacak. Bacaklarıyla uyumsuz kocaman bir gövdesi, güçlü bir göğsü ve omuzları vardı. Vücut şeklinin deniz erkeği gibi olduğunu düşündüm: Üst tarafı insandı, pullu bacaklarıysa uçtaki balık kuyruğuna kadar gitgide inceliyordu.

"Sana ne oldu?" diye sordum.

"Motosiklet kazası," diyerek şekerinin kâğıdını elinde buruşturdu. "Belde kırık var. Omurgam hasar gördü. Sen sakın," diyerek parmağını salladı, "motora bineyim deme. Bir gün binmek istersen, beni hatırla."

Karşılıklı bakışırken ikimizin de eski hallerimizi, artık var olmayan o hayaletleri, bağımsız hareket mucizesini cepte keklik sayan o iki ayaklı yaratıkların, dönüştüğümüz o sabit, kasları erimiş varlıklar tarafından yutulmadan önceki hallerini görmeye çalıştığımızı hissettim. Ben baktığım adamda deri motorcu kıyafetleri giymiş, sakalıyla siyah saçları kaskın altında gizli, Valleys'deki bir köyden tam gaz çıkan, bir virajı yan yatarak alıp havayı yararak uzaklaşan birini gördüm. Onun gözünün önüne, hareket ederken, koşarken, fırlayıp giderken, ağaçlara tırmanırken ya da denize atlarken bulanık görünen bir kız mı gelmişti acaba?

Sonunda her nasılsa onun tavsiyesine uydum. Motor hastası bir erkek arkadaşımın bütün ısrarlarına rağmen şimdiye kadar hiç motora binmedim.

Valleys'den gelen o sakallı adamın adını hatırlamıyorum. O zamanlar biliyordum: Neredeyse her hafta görüşürdük. Ne hâlâ yerde yatıp duruyorsun öyle? Kalk artık, tembel teneke, derdi. Fizyoterapistlerle cilveleşir, "sevgilim" dediği yaşlı kadınlar yüzleri kızararak gülüşürdü. İlk adımı hangimizin atacağına dair iddiaya girmiştik. Artık bunun numara olduğunu, aslında hiç yürüyemeyeceğini, ayağa kalkamayacağını bildiği halde, hatta belki bildiği için benim yürümemi istediğini anlayabiliyorum.

Şu an bir yerlerde, büyük ihtimalle Güney Galler'deki bir hastanenin arşivinde, dokuz-on yaşlarında, normalde emekli olup Florida'ya yerleşenlerin üniforması olan velur eşofman takım giymiş, koğuşlardan birindeki yürüme, basamak çıkma, kalem tutma çabalarımı, kimi zaman başarıp kimi zaman başaramayışımı gösteren siyah-beyaz bir film var. Tıbbi amaçlı değil de tatil anısı olarak çekilen bir filmmiş gibi kameraya bakarak gülümsüyorum. Birkaç yıl sonra çekilmiş başka bir filmde daha ince uzun, asık suratlı, isteksizim ve üstümde boru paça kot pantolon, ellerimin üstüne kadar çektiğim biçimsiz bir kazak var. Doktorlar, çocuk doktorları, nörologlar ve fizyoterapistler eğitim görürken büyük ihtimalle bu filmleri de izleyip beyincik hasarı konusunda bilgi ediniyorlar.

Bugün ayakta olmamın nedeni o fizyoterapi bölümü, oradaki personel ve hastalar. Doktorlar buna inanmazken, onların benden vazgeçmemesi, hareket edebileceğime, iyile-

şebileceğime inanmaları sayesinde bugün yürüyebiliyorum. Bir şeyi yapabileceğiniz söyleniyorken, söyleyen kişinin buna cidden inandığını gördüğünüzde, başarabilme olasılığınız artıyor. Dizlerimi mattan kaldırmaya uğraşırken o sakallı adamın, "Haydi," deyişini hatırlıyorum.

Parafin makinesinin başındaki yaşlı kadınlar da, "Yapabilirsin," diyerek başlarını sallardı.

"Elini bana ver," derdi fizyoterapist. "Düşmezsin."

Bu durum aynı zamanda yürüyemeyen, kalem tutamayan, koşma, bisiklet sürme, top tutma, kendi yemeğini yeme, yüzme, merdiven çıkma, hoplama, sıçrama becerisini yitirmiş, her yere utanç verici dev motorlu koltuğuyla giden bir çocuk olarak fazlasıyla kabullenilmiş, istenen biri olduğum yanılsamasını yaratmıştı. Orada sevilen, özel, kabul edilmiş, cesaretlendirilen biriydim: Oradaki herkes benim için en iyi olanı istiyordu. Nihayet okula döndüğümde maruz kalacağım muameleye, bana *salak, gerzek, et beyinli* denmesine, neyim olduğunun ve hastalığımın bulaşıcı olup olmadığının sorgulanmasına hiç hazırlıklı değildim. Milletin sırf gülmek için bana çelme takmasına, üstüme tükürüp saçımı çekmesine, bana *hasta, geri zekâlı* demesine. Okuldaki yetkililerin sınıfımı zemin kata alıp yemekhaneyi almadığı, günü öğle yemeği yemeden geçirmek ya da merdiveni bütün okulun önünde, ancak yapabildiğim gibi, ayılar, bebekler gibi dört ayak üstünde çıkmak arasında seçim yapmam gereken bir yerde olmaya.

Ayakta kalmak için ne gerekiyorsa yapıyoruz; zorluklar karşısında çok yaratıcı olabilen bir türüz. Robert Frost, "Çıkışa en çabuk dümdüz giderek ulaşırız," demiş; bence de öyle ama dümdüz yürüyemiyorsak, etraftan dolaşmak da her zaman mümkün.

Çoğu zaman aşağıdaki tuvaletlerde, kapıyı kilitleyip kimsenin görmemesi için ayaklarımı yukarı çekerek evden getirdiğim yemekleri yerdim. Çamaşır suyunun, belli bir tuvalet kâğıdının kokusu bana hep bunu hatırlatır: klozetin üstünde bağdaş kurup tek başına yenen, fıstık ezmeli eciş bücüş sandviçleri.

Yetişkinliğe ulaştıktan sonra hastalık ilgi odağıma girip girip çıkmaya başladı. Bazen günler boyu aklıma gelmiyor; bazen de hayatımı tanımlayan bir olaya dönüşüyor. Hiçbir önemi yokken, her şeyin merkezine kayıveriyor.

Formlarda "Başka hastalık geçirdiniz mi?" diye sorulan yerdeki küçücük boşluklara kısa kısa sayısız cümle yazmamı gerektiriyor. Birlikte zaman geçirdiğim insanlara bazı şeyleri açıklamamı gerektiriyor: neden sık sık düştüğümü, çatal bıçakları düşürdüğümü, fincanları devirdiğimi, neden uzun mesafe yürüyemediğimi ve bisiklet süremediğimi, o egzersizler ile gerinme hareketlerini neden günde birkaç kez yaptığımı.

Dünyayı farklı, değişken şekillerde algılıyorum. Olmayan şeyleri görüyorum: ışıklar, flaşlar, lekeler, çatlaklar. Bazı

günler baktığım yerde cos diye delikler açılıyor, metinler ben bakar bakmaz ortadan kayboluyor. Zemin bir geminin güvertesi gibi yan yatıyor. Bir ses duyup başımı çevirdiğimde beynim kendinden emin bir şekilde ansızın ayakta durmadığım, uzandığım, odanın o şekilde görünmemesi gerektiği, hiçbir şeyin göründüğü gibi olmadığı bilgisini veriyor. Yatakta döndüğüm bazı zamanlarda beyinciğim uyum sağlayamayıp arkayı göstermeye devam ediyor; gözlerimi kapatıp yumruklarımı yüzüme bastırarak beynim bana yetişmeye karar verinceye kadar derin derin nefes almak zorunda kalıyorum. İki yaşındaki çocuğum beni çok az çabayla yere devirebilir.

"Bende mi bir şey var," diye sorarım kocama, "yoksa divan yan mı yatmış?"

"Sende bir şey var," diye cevap verir sabırla.

"Tavan da mı titremiyor?"

"Evet," diyerek kitabının sayfasını çevirir, "titremiyor."

Hastalık hayatımın öteden beri bir dizi örtbas etmeyle, sis perdesiyle, hokkabazlıkla dolu olmasını gerektirdi. Gece yataktan kalkarsam düşmeyeyim diye bir ışığı açık bırakıyorum. Alkolü ve uyuşturucuları bir kez olsun denemedim ve denemeyeceğim çünkü zaten arızalı olan motor kontrolümü etkileyebilecek bir şeye elimi bile süremem. Çocukluğumun ve ergenliğimin çoğu fena halde kekeleyerek geçti; saldırgan bir sesle, şüpheci bir bakışla ya da bir radyo mikrofonunun kel başıyla karşılaştığımda, zaman zaman hâlâ kekelerim.

Tam yoğunlaşamazsam düşüyor ya da sendeliyorum. Merdiven inip çıkarken ayaklarıma bakmak, adımları atma görevine kendimi tamamen vermek zorundayım. Merdiven çıkarken ya da bir kapıdan girmeye çalışırken sakın bana bir şey söylemeyin: Bütün dikkatimi bu eylemlere vermem gerekir.

Körebe oynamak, sörf yapmak, topuklu giymek ya da trampolinde sıçramak asla yapamayacağım şeyler. Çatal bıçak, su bardakları, sürahiler, vazolar, peçetelerle dolu sofralar benim için büyük sorun. Böyle masalara dehşet hissiyle, üzerindekilere bir sınav kâğıdına bakar gibi bakarak, korkuyla, endişeyle ve eli kulağında bir küçük düşmeden çekinerek otururum. Bu duyusal, algısal aşırı yükleme sonucunda sular dökülebilir, çatallar düşürülebilir, camlar kırılabilir ve ardından vestibüler duyu sistemime karşı tuhaf, akıl karıştırıcı saldırılar gerçekleşir: Çok fazla nesne, hasarlı duyularımı zorlayan, algılanması gereken çok fazla şey vardır.

Kitaplıklara, kapılara, masaların köşelerine, sandalyelerin ayaklarına çarpmaktan, bacaklarımla yan taraflarımda sürekli bereler, morumsu siyah leopar benekleri vardır. Kitap fuarlarındaki basamaklı sahneler –izleyicinin karşısında düşmek!– beni çok ürkütse de yardım tekliflerini külliyen geri çeviririm. Kucağımda bebek varken, özellikle küçük bir bebek varken merdiven çıktığımda, ilk atalarımız gibi yapar, boşta kalan elimi dengeyi sağlamak için kullanırım.

Sol kolum pek işe yaramıyor: Alışveriş poşetlerini, bir çocuğun elini, bisiklet gidonunu ve araba direksiyonunu

tutabilirim ama o kadar. Geçenlerde bir arkadaşımla Çin lokantasına gitmiştik: Bardağını doldurmak için demliği sol elimle tuttum ve arkadaşımın bardağını on santimle ıskaladım. Koyu renkli kaynar sıvı masanın, yemeklerin, çubukların, peçetelerin üstüne dökülünce, iki münasebetsiz, kahkahaları koyuverdik.

"Özür dilerim," diyerek ayağa kalktım. "Sol elim pek işe yaramıyor da."

"Orasını anladık," dedi arkadaşım üstünü başını silerek. "Sat gitsin, o zaman."

"Belki de satarım," dedim. "İşe yaramaz bir el. Var mı alan?"

Ayrıca kapalı, küçük yerler de beni fazlasıyla geriyor.

İlk çocuğum yürümeye başladığında, onu Londra'daki eve yakın bir oyun merkezine götürmüştüm. Öyle bir yere ilk gidişimdi. Yumuşak kaplamaları olan düzlem ve basamaklardan, spiral kaydıraklardan, rengârenk toplarla dolu havuzlardan oluşan birkaç katlı, çok büyük bir yapıydı. Sarhoş denizci adımlarıyla o koridorlarda yürümek, merdivenleri tırmanmak, kendini yüzüstü topların içine bırakmak oğlumun çok hoşuna gitti.

En üst katta, neon rengi zeminde birlikte koşarken, daracık mavi bir tünelin içinde kayboldu, hızla emekleyerek parlak plastikten yapılmış tünel ağzının içine dalıverdi. Ancak çoraplı ayağının gözden kaybolduğunu görebildim.

Tünelin girişinde çömeldim; adını seslendim. "Geri gel," dedim.

Yanıt olarak sadece güldü.

Doğruldum. Yapıyı inceledim. Gittiği yere tüneli kullanmadan geçmenin bir yolu var mıydı acaba?

Yoktu.

Tekrar çömeldim. Tünelin genişliği üç karış falandı; içine zar zor sığışmak, belki de yılan gibi kıvrılarak ilerlemek zorundaydım. Üstelik uzundu, benden uzun bir tüneldi. Öteki tarafa geçmem birkaç saniye sürecekti.

Oğlum tünelin çıkışıyla çerçevelenmiş, tersten bakılan bir teleskopun öteki ucundaymış gibi görünüyor ve gel, gel, diyerek beni çağırıyordu.

Buna rağmen duraksadığımı söylesem, beni ayıplar mısınız? Plastikten yapılmış o daracık yere girmek, o şeyin içinde kapalı kalmak o an yapmak isteyeceğim son şeydi.

Yine de yaptım tabii. Anne sevgisi çok büyük bir güç; belki de dünyadaki en büyük güç.

Tüneli geçtiğimde titriyordum, sarsılmıştım. Oğlum yanağımı okşayarak onu sakinleştirmek için söylediğim sözü tekrarladı: "Yok bişi. Yok bişi." Yok bir şey.

Küçük bir çocukken ölüme bu kadar yaklaşmak ve yeniden hayata dönmek bende uzun zaman boyunca bir kaygısızlık, riske karşı şövalyece, hatta çılgınca bir tavır yarattı. Bunun tam aksinin de olabileceğinin, korkudan bir şey yapamayan, evhamlı ve temkinli birine dönüşmüş olabileceğimin farkındayım. Ama ben rıhtımlardan denize atladım. Issız dağlarda tek başına yürüdüm. Tek başına gece trenlerine binip

Avrupa'yı gezdim, gecenin bir yarısında kalacak yerim olmayan başkentlere indim. "Güney Amerika'nın En Tehlikeli Yolu" adıyla nam salmış, insanın başını döndüren, dik bir zirvede açılmış, yer yer erozyona uğramış, kenarında düşüp ölenlerin anısına bırakılmış bol bol mum ve çiçek olan toprak bir yolda mutlu mesut bisiklet sürdüm. Donmuş göllerde yürüdüm. Hem mecazi hem de gerçek anlamda, tehlikeli sularda yüzdüm.

Hayatıma değer vermediğimden değil, daha çok hayatın sunduklarına sonuna kadar kucak açmak için doymak bilmez bir arzu duyduğumdan. Sekiz yaşında ölümle burun buruna gelmek bende ölüme karşı –belki de aşırı– iyimser bir tavır yarattı. Bir gün olacağını biliyordum ve bu fikir beni korkutmuyordu; ölümün bu kadar yakın olması benim için tanıdık bir histi. Şans eseri hayatta olduğumu, tam aksinin de kolayca olabileceğini bilmek düşünce şeklimi değiştirdi. Sonraki hayatımı fazladan bir şey, bir bonus, lütuf olarak algılamaya başladım: O hayatı istediğim gibi yaşayabilirdim. Üstelik ölümü atlatmakla kalmamış, sakatlıktan da kurtulmuştum. Bu bağımsızlıktan, hareket etme becerisinden sonuna kadar faydalanmayıp ne yapacaktım?

Öğretmenlerden biri sınıfa John Donne'ın "10. Sone"sini okutmuş ve şairin ölümü kibirli, beceriksiz, burnu havada bir despot olarak betimleyişi beni gülümsetmişti; Donne'a hak vermiştim:

Gururlanma ey ölüm, kimileri seni
kudretli ve korkunç bulabilir ama değilsin...
... daha beni öldüremedin.

Bu kaygısızlık anne olduğum anda geçti ve onca zamandır hareket çektiğim ölümün, yaptıklarımın acısını çıkarabileceğinden korkmaya başladım ansızın. Donne'un mağrur, kinci bir despot olarak betimlediği ölüm geri gelip yaptığım arsızlıkların intikamını almaya karar verirse ne olacaktı? Beni, bebeğimi almak isterse ne olacaktı? Dünyaya bir can daha getirdiğinizde, risklere, korkuya açık hale geliyorsunuz. Çocuğumu kucağıma aldığımda, ölüme karşı ne kadar savunmasız olduğumu fark ediverdim: Hayatımda ilk kez ölümden korktum. Öte âlemle aramızda ne kadar ince bir zar olduğunu ve o zarın ne kadar kolayca delinebileceğini gayet iyi biliyordum.

Erkek arkadaşlarımdan birine çocukken yaşadıklarımı –yalnızca bazı şeyleri açıklayabilmek için– özet olarak anlattığımda, çoğu insan gibi o da çok üzgün görünmüş, "Büyük *talihsizlik*," demişti.

Buna çok şaşırdığımı hatırlıyorum çünkü ben bunun tam aksini düşünürüm. Öleceğimi zannetmişlerdi; ölmedim. Bir daha yürüyemeyeceğimi, yüzemeyeceğimi, bir kalemi bile tutamayacağımı sanmışlardı; hepsini yaptım. Hayatımın sonuna kadar tekerlekli sandalyeye mahkûm

olacağımı sanmışlardı; o tekerlekli sandalye bir yıl kadar sonra geri verildi. Özel bir okula gitmek zorunda kalacağımı sanmışlardı; gitmedim. Aciz biri olarak sınırlarıma toslayıp durduğum, kurumlara bağımlı yaşayacağım bir hayat öngörmüşlerdi.

Doktorların biçtiği kaderden kurtulabildiğim için kendimi fazlasıyla talihli, fazlasıyla şanslı hissediyorum. Üzerime dört yapraklı yoncalar yağdı, ceplerim tavşan ayaklarıyla doldu, gördüğüm bütün gökkuşaklarının sonunda altın dolu bir küp buldum. Olası kaderimden kurtulmuşken, hayattan daha fazlasını isteyemezdim. O hastanede ölüp gidebilirdim ama ölmedim. Hareketsiz bir hayata mahkûm olabilirdim ama olmadım. Kurşundan –aslında çok fazla kurşundan– kıl payı kurtuldum.

Hastanede yatarken bir gün uyanıp adamın tekinin üzerime eğilmiş, bana baktığını görmüştüm. Ayrık, ilgiyle bakan gözleri, bizim komşulardan birinin Labrador'una taktığı zincirden pek de farklı olmayan altın bir kolyesi, yüzünü çerçeveleyen cılız ve beyaz saçları vardı. Hem tanıdık gelen hem de tuhaf bir tipti.

"Merhaba, merhaba," dedi, "bu da kimmiş böyle?"

Adam konuşur konuşmaz, onu televizyondan tanıdığımı anladım. Çocuklar ona en çılgın hayallerini –uçak kullanmak, hayvanat bahçesinde fillerin bakımını yapmak, sahnede step dans yapmak– yazar, o da lambadan çıkan cin gibi hepsini gerçekleştirirdi.

İşte o adam yatağımın yanında duruyordu. Hafiften kibirli bakan gözlerini dikmiş, ilgiyle beni inceliyordu; ben de hayretle, ne yapacağımı bilemeden ona baktım.

Yıllar sonra arka koltukta oturan çocuklarla birlikte trafiğe takılmış, yeşil ışığın yanmasını beklerken radyoda haberler başladı. En flaş haber bu adamın çocuk hastanelerine yaptığı sayısız ziyaretin altında başka nedenlerin yattığıydı. Ellerim direksiyonda öylece oturup yağmur damlalarıyla kaplı camdan dışarı bakmaya devam ettim. Hem şok olmuş hem de pek şaşırmamıştım. Adamın hemşireye, "Siz gidebilirsiniz. Ben onunla ilgilenirim," dediği ânı çok iyi hatırlıyordum. Hemşire yerinden kıpırdamadan başını iki yana sallamıştı.

Birkaç saniye haberi dinledikten sonra çat diye radyoyu kapadım. Çocuklarımın duymasını, her şeyden habersiz kulaklarında o sözcüklerin dönüp durmasını istemedim. O akşam annemi arayıp adamın hastanede benim yanıma da geldiğini hatırlattım.

Ani bir nefes alıp şöyle dedi: "Ben neredeydim?"

"Bilmem," dedim. "Sen yoktun. Ama merak etme. Bana elini bile sürmedi."

"Emin misin?

"Eminim. Hemşire gitmedi. Sonuna kadar hep yanımdaydı."

Beyaz üniforması ve kepiyle geri planda kalan, eşofman takımı içinde, kolunda bileklikleriyle başımda durmuş, gür

sesiyle nasıl olduğumu, ne zaman ayağa kalkacağımı soran, komodinin üstündeki bale kostümlü resmimin ne kadar tatlı olduğunu söyleyen adamın arkasında bir şeylerle meşgul olan o kadın.

Odadan hiç çıkmamıştı. Adam bir kez daha gitmesini, biraz ara vermesini önerdiğinde başını iki yana sallamıştı. Yirmi dört saat gözetim altında kalmam gerektiğini söylemişti. Genç, bebek yüzlü, kumral saçlarını topuz yapan, bana saatlerce masal okumaktan sıkılmayan bir kadın olduğunu hatırlıyorum. Odadan çıkmamış, adamın arkasında durmuş, işinin başından ayrılmayı reddetmişti: yine bir kurtarıcı, kılık değiştirmiş meleklerden biri.

Adam gitmeden önce bana kendi imzaladığı bir kitabı vermişti. Yatakla metal çubukların arasına sıkıştırıvermişti. Cadılar Bayramı için nasıl kostüm hazırlanacağını anlatan bir kitaptı. Kitabı bana ertesi gün hastaneye gelen annem okumuştu. Çizimlerle şemalara birlikte bakmış ve iyileştiğimde hangilerini yapabileceğimizi konuşmuştuk. O kitabı yıllarca sakladım; kâğıt hamurundan kesilmiş baş yapma bölümündeki açıklamaları uygulayıp gazeteden kesilmiş ıslak şeritlerle kapladığım balonu kurutma dolabında kurutmuştum.

Geçenlerde çocuklara okuyacak bir şeyler ararken eski kitaplarımın durduğu bir kutuda o kitabı buldum. Kutudan çıkarıp açarak adamın imzasına baktım. Sonra da gidip şöminenin içine atıverdim. Çabucak, harıl harıl yandı

ve geride bir tek pul pul uçuşan küllerden simsiyah hayaleti kaldı.

Hareket edememek çok garip bir his. Zannedebileceğiniz gibi ağır değil, hafif bir his. Bedeninizin içinde, evde oturur gibi oturuyorsunuz: Vücut, içinde bir duvardan ötekine süzülerek elinizden geldiğince yaşamak zorunda olduğunuz bir yapıya dönüşüyor. Yapı sabit ama siz –içerideki o görünmeyen siz– hiç öyle değilsiniz. Teniniz sıcağı, soğuğu, çarşaftaki kırışıklıkları, battaniyenin ağırlığını, gecelikteki etiketin sürtünüşünü hissediyor ama bunların sizinle hiçbir ilgisi yok. Artık yok.

Hareket edemeyen, yatağa bağlanmış insan ne yapar? Kendini neyle meşgul eder, eğlendirir, neyle uğraşır? Ben tavana, duvardaki saate, kapının etrafından geçen lastiğe bakarak çok zaman geçirdim; odadaki her bir detayı, karşı duvarın krem renginin daha açık bir tonunda oluşunu, ortada bembeyaz parlayan şerit ışıkların kenarlarda sararmasını, musluğun üst üste birkaç kez damlattıktan sonra saatler boyu hiç ses çıkarmayışını ezberledim. Pencereden dışarı bakarak araba camlarının fırlatıp tavanımda sektirdiği güneş ışıklarını izledim. Camların önünden birileri gelip geçtikçe sabun köpüğünden baloncuklar gibi odamın içine süzülen bölük pörçük konuşmaları dinledim. Yanıma gelenlere bana bir şeyler okumaları için yalvarmayı âdet edindim. Annem saatler boyu Grimm Kardeşler'in masallarını,

İncil'den hikâyeler içeren bir kitabı okuyordu; babam İrlanda halk masallarının kısaltılmış hallerini tercih ediyordu. Yatakta öylece yatarak Musa'nın nehirde süzülüp kıyıdaki sazlara takılışını, Davud'un sapanı için en iyi taşı seçişini, Finn McCool'un zeki karısı Oonagh'ın ekmeğin içine koyduğu demir tavayla rakip devin dişini nasıl kırdığını hayal ederdim.

Sonunda komşulardan biri kendi masal kasetlerini ödünç verdi: Böyle kasetler olduğunu hiç bilmezdim. Sonunda çözüm bulunmuştu. Yatağımın yanına konulan teyp sayesinde Felicity Kendal'ın sesinden *My Naughty Little Sister* serisini, tumturaklı bir erkek sesinden Beatrix Potter'ın hikâyelerini dinleme şansına kavuştum.

Marulun *uyutucu etkisi* vardır.

Galoşlarını giydi.

Jemima *budalanın* tekiydi.

İkisi de gık demedi.

Bu sözleri çakıl taşı gibi kafamda çevirip duruyordum; kendi kendime tekrarlıyordum. İstifliyordum.

Kasetleri daha çok geceleri, hastane o garip ve neredeyse sessizlik denebilecek uğultuyla doluyken, hemşirelerin ayakkabı gıcırtıları duyulurken, dışarıdaki karanlık panjurun aralıklarından içeri süzülürken, yatağın karşısındaki saatin kolları sıçrayıp durur, sıçrayıp dururken dinliyordum. Kaset bitip teybin düğmesi mekanik bir *tık* sesiyle atınca, arkasını çevirmesi için birinin gelmesini beklemek zorunda

kalmak en kötüsüydü. Aradaki o feci sessizlik, üzerime çullanan o ezici kıpırtısızlık.

Öyle bir gecede, uyanığım. Bana bakan hemşire kasetin arka tarafını dinleyemeyeceğimi söylemişti: Uyuyup dinlenmek zorunda olduğumu söylüyor.

Başım pasparlak, şeytan işi bir metronomun ritmiyle zonkluyor. Dünyaya her zamanki gibi onun göz kamaştırıcı beyaz maskesi ardından bakıyorum. Koğuştaki televizyonun sesi kesildiği için saatin çok geç olduğunu biliyorum; gecenin bir yarısı. Koridordan gelen gürültüyü duyduğumda uykuya dalmak üzereyim.

Ayak sesleri, tiz bir çocuk sesi, yerde sürüklenen bir oyuncağın çıkardığı ritmik sesler.

Çocuk yüksek sesle, soru sorar gibi bir şey söyleyince, bir hemşire ona sessiz olmasını söylüyor.

"Hişt," diyor çocuğa. "İçeride ölmek üzere olan bir kız var."

Üçüncü romanıma böyle bir sahne eklemiştim. Olayı değiştirmiş, yeniden hayal etmiş, farklı şekilde yazıya dökmüştüm. Ansefalitimden kendi yazdığım bir şeyde –bu kitaba kadar– ilk söz edişimdi. Yataktaki kızı ana karakterin kız kardeşi yapmıştım; koridordaki çocuk, oyuncak trenini çeken küçük bir oğlan olmuştu. Yanımdaki hemşire utanç ve şok içinde yerinden fırlayıp kapıyı kapatıyordu. Kitabın tanıtımı için düzenlenen etkinliklerde hep bu bölümü okumuş olmam şu an bana tuhaf bir seçim gibi geliyor. Neden

yaptım ki? İnsan hayatının en kötü anlarından birini ele alarak yazdığı bir şeyi –bir çocuğun öleceğini öğrenmesini– neden okur ki?

Kendimi romandaki Nina'yla özdeşleştirip bir an için ben de ölmek üzere olan kızı, o kızın kaç yaşında olabileceğini, ölmek için kaç yaşında olmak gerektiğini düşünürdüm. Onun için üzülür ve onun da üzgün olup olmadığını görmek için hemşireye bakardım.

Gerçekteyse koridorda gürültü yapan çocuğu ve patavatsızlık eden, sesini duyabileceğimi hesaba katmayan hemşireyi hiç görmedim. Başımı çevirip bakamadım.

Gerçekte yanımdaki hemşire yerinden fırlayıp kapıyı kapamadı. Bir an şaşkın göründükten sonra yalanı ortaya çıkmış gibi kızardı, yakasından yukarı kırmızı bir dalga yükseldi. Yüzünde fazla mesai yapacağını yeni öğrenmiş gibi sıkkın bir ifade belirdi. Ayaklarını sürüyerek kapıya kadar gidip topuğuyla şöyle bir itince, kapı kapanacak gibi oldu ama tam kapanmadı.

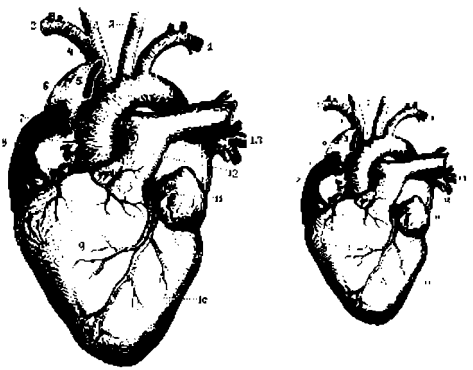
Romandaki bölüm burada, Nina'nın dışarıda bahsettikleri; ölmek üzere olan çocuğun kendisi olduğunu anlamasıyla sona eriyor ama gerçek hayat bundan daha farklı tabii. Devam ediyor. Gerçek hayatta kimse, "STOP!" diye bağırmıyor. Kimse noktayı koyup bölümü orada bitirmiyor.

Gerçek hayatta kapı tekrar açıldı ve göremediğim çocukla hemşirenin yaklaşan ölümümden söz edişlerini dinlemeye devam ettim. Ne zaman olacaktı? Çok yakında; yarın, sonraki gün, bir hafta içinde olabileceğini öğrendim.

Nedeni neydi? Çok hastaydım. Doktorlar neden beni iyileştiremiyordu? Hastalığım çok ciddiydi. Eve hiç dönemeyecek miydim yani? Hayır, dönemeyecektim. Cennete mi gidecektim? Evet, diye cevap verdi hemşire didaktik bir ses tonuyla; çünkü uslu bir kız olmuş ve bütün ilaçlarımı almıştım.

KIZIM

Bugün

Arabayla son sürat yemyeşil kırlardan, tarlaların sınırlarından kıvrılarak giden yollardan geçerken, kızımın hayatının tehlikede olduğunu fark ediyorum.

Camlardan görünen manzara Rönesans tabloları gibi: Dalgalanarak giden tepeler uzaklarda üst üste yığılarak mavi bir pusun içinde kayboluyor. Palmiye Pazarı bugün.* O gün bir kilisenin önünden geçerken ayinden çıkanların ellerinde zeytin dalları görmüştük. Güneş o kadar yükseklerde ki yol kenarındaki ağaçlar ve samanlıklar kendi gölgelerinden havuzların içinde yükseliyor.

Birkaç dakika önce elimde acil durum kitiyle aradan arka koltuğa geçmiştim ve kocam arabayı tam gaz sürerken kızımı kollarımda tutuyorum.

Kızım nefes almakta zorlanıyor, teninde yer yer morluklar var. Zarif yüzü çökmüş, yer yer şişmiş, çarpılmış. Elleri ellerime yapışmış ama gözleri kayıp duruyor. Yanağına dokunuyor, adını söylüyorum. Sakın uyuma, bizimle kal, diyorum.

Bu gibi anlarda insanın zihni küçülüyor, daralıyor, keskinleşiyor. Bir kepenk kapanıyor ve dünyayı bir iğne deliğinden, tek bir amaca yönelik görmeye başlıyorsun: çocuğunu

* Hz. İsa'nın Kudüs'e girişinin kutlandığı, Paskalya'dan bir önceki pazar günü. (*e.n.*)

hayatta tutmak, yaşamdan ayrılmamasını sağlamak, sımsıkı tutup bırakmamak.

Zihninizin ön planında mutfaktaki dolap kapaklarının içlerine bantlanmış acil durum planlarındaki talimatlar ve aşamalar var. Bunlar kaşlarınızı çatarak, bazen ağlayarak tekrar tekrar incelediğiniz şeyler. Korumak için PVC kaplattığım şeyler. Tepelerine kızımın daha küçükken, objektife keyif ve güvenle bakarken çekilmiş minik bir portresini yapıştırdığım şeyler.

Bu belgelerde yer alan sözler, maddeler ve ilaç isimleri gündelik hayatta aklımda dönüp duruyor. En küçük çocuğuma masal okurken, *Nefes sıklaşırsa* diye mırıldanıyor zihnim bana. Çocukların okula gideceği bir sabah yulaf lapasını karıştırırken, *Adrenalin oto enjektör* ya da *Yardım isteyin* diye fısıldadığını duyuyorum. Kırmızı ışıkta beklerken, *Alerjik reaksiyon hayati tehlike arz ettiğinde* diye mırıldanırken buluyorum kendimi. *Hastanın başından ayrılmayın.*

Şu an arabada onunla birlikteyken, o planlar olduğu gibi gözümün önünde. Basit anlatımlarla, telefon numaralarıyla dolu o yeşil kutucukları, akış şemalarını, acının bir safhasından, cehennemin bir katından ötekine kendinden emin giden okları olduğu gibi görebiliyorum. Hepsini yalayıp yutmuş, ezberlemiş, içselleştirmişim. Zihnimin fısıltılarını duyarak geçen zamanların prova olduğunu anlıyorum. Bu gibi zamanlar için gerekli bir özümseme süreci olduğunu. O yeşil kutular şimdi karşımda geçit töreni yapıyor.

Anaflaksi: Bu rahatsızlık 1901 yılında, denizanası zehrinin köpekler üzerindeki etkilerini inceleyen Fransız doktor Charles Richet tarafından keşfedilmiş. Richet ilk başta köpeklere küçük dozlar vermenin bu zehre karşı bağışıklık kazanmalarını sağlayacağını düşünmüş; fakat köpekler ikinci dozda nefes almakta zorlanmaya başlamış ve can çekişerek ölmüşler. Richet'nin *"C'est un phénomène nouveau, il faut le baptiser!"** diye haykırdığı söylenir.

İlk önce Yunancadan yararlanarak "aflaksi" adını vermiş: "A-" ön eki, "-sız" anlamına gelen bir olumsuzlama; "filaksi", "korunma" anlamına geliyor. Korunmasız. "Anaflaksi" sözcüğündeki harfleri sonradan, söylemini kolaylaştırmak amacıyla eklemiş. Bu buluşuyla Nobel kazanmış.

Tarihte kayda geçen ilk vakanın MÖ 2641'de eşekarısı sokmasından ölen Mısırlı firavun Menes olduğu söylenir. Yani o kadar da yeni bir fenomen sayılmaz. Olayı hiyerogliflе anlatan tablette ölümcül böceği de görebiliyorsunuz. O tableti incelerken sahneyi hayal etmeden duramadım: iğnenin verdiği ani acıyı, Menes'in boynundan yukarı doğru kızarışını, kollarıyla bacaklarının, elleriyle ayaklarının, boğazının şişmesini, nefesinin daralmasını, yere düşmesini. Menes'in ölmesi ne kadar sürmüştü acaba? Başına ne geldiğinin farkında mıydı? Daha önce de arı sokmuş muydu? Umarım fazla uzun sürmemiş, çabucak ölmüştür. Kendi bedeninizin içinde boğulmanın, kendi kanınızın size ihanet etmesinin dehşetini düşünsenize.

* "Bu yeni bir fenomen, isim bulmak lazım." (*ç.n.*)

Richet'nin köpekleri ve Menes gibi kızım da korunmasız bir hayat yaşıyor. Anafilaktik şokun ilk belirtisi genelde kurdeşen, ağız çevresinde ve kollarla bacaklarda beliren kaşıntılı kızarıklıklar. Şans sizden yanaysa, gezegenler uyum içindeyse atağı bu noktada ağız yoluyla antihistamin alarak geçiştirebiliyorsunuz. Ama dudaklar, eller ve gözler, ardından dil şişebiliyor. Zorlanarak, hırıltılı nefesler alıyorsunuz. O zaman tehlikeli sularda olduğunuzu, antihistaminin işe yaramadığını, tanrıları memnun etmediğini anlıyorsunuz: Sistemi şöyle bir sarsmanız, adrenalin iğnesi yapmanız ve bunu derhal yapmanız gerekiyor. Kurban bu aşamada panik ve korkudan boğuk çıkan bir sesle çığlıklar atarak boğazını tırmalamaya başlıyor. Sonra bembeyaz kesilip hareketsiz kalabiliyor. Bilincini yitirebiliyor. Menes'in durumunda olduğu gibi, bir şey yapılmadığı takdirde kalbinin durması hiç de uzak bir ihtimal değil.

Kızım her yıl farklı şiddetlerde, ortalama on ikiyle on beş arası alerjik reaksiyon yaşıyor: Bunların detaylı bir kaydını tutuyorum. Bağışıklık bozukluğuyla doğdu; bağışıklık sistemi bazı şeylere gereğinden az, bazılarına aşırı tepki veriyor. Öteki çocuklarımın soğuk algınlığıyla atlattığı durumlarda resmen sarsılıyor, hastaneye yatması, serum takılması, solunum cihazına bağlanması gerekiyor. Alerjik olduğu şeylerin uzun listesinde yer alan herhangi bir maddeyle temas ettiğinde, anafilaktik şok geçiriyor. İçinde nokta kadar fındık olan bir şey yediğinde olabiliyor bu. Ya da üstünde susamlı bir şey yenmiş bir masaya oturduğunda.

Yanında yumurta kırıldığında. Arı ya da eşekarısı soktuğunda. Fındık, yumurta ya da kabak çekirdeği yağlı salata yemiş birinin eline değdiğinde. Girdiği bir vestiyerdeki paltolardan birinin cebinde yerfıstığı varsa. Badem yağlı güneş kremi sürmüş biriyle aynı çocuk havuzuna girerse. Bir kafede ısmarladığım kurabiyenin içinde fındık ya da yumurta olmadığı söylendiği halde kurabiyeyi kakaolu kek için kullandıkları maşayla aldıklarında. Trende ya da uçakta, karşı koltukta oturanlardan biri fındık-fıstıklı bir çikolatanın paketini açarsa. Okulda yanında oturan çocuk kahvaltıda müsli yemişse.

Daha, çok şey var.

Yani sürekli tetikteyiz. Kızımın nerede kiminle birlikte olduğunu her an bilmem gerekiyor. Girdiğim yerleri SWAT timi gibi inceliyorum: Onun için tehlike yaratabilecek bir şey var mı? Masanın üstü, kapı kulpları, mobilyalar, kırıntıyla dolu tabaklar. Derslerine giren bütün öğretmenler alerjileri, ilaçları ve temel yaşam desteği konularında eğitilmek zorunda. Alerjileri ve içerik listelerini tekrar tekrar okurum. Gittiğimiz her yerde insanlara defalarca tembihlerim: Emin misiniz, kesin mi, o çorbada fındık fıstık ya da susam olmadığına hayatınız üstüne yemin eder misiniz? Fındık fıstığa değmiş bir aletle servis edilmiş olamaz değil mi? Sıcak çikolatanın içinde fındık tozu olmadığına emin misiniz? Paketini görebilir miyim, lütfen?

Evden çıkarken ilaçlarını, acil durum kitini mutlaka yanımıza alırız. İğne yapmayı, kalp masajı ve suni teneffüs

yapmayı; düşük tansiyon, solunumda zorlanma, ürtiker ve kalp yetmezliği belirtilerini hepimiz biliyoruz.

Beni çok iyi anladıklarını çünkü glüten alerjisi yüzünden ne zaman ekmek yeseler her yerlerinin şiştiğini söyleyen insanlara sakin sakin baş sallamayı öğrendim. Bize yemeğe gelirken humus getirmemelerini sabırla ve neşeli bir sesle söylemeyi öğrendim. Hayır, alışması için bir parça vermek de iyi fikir değil. Hayır, lütfen o şeyi onun yanında açmayın. Evet, öğle yemeğiniz onu öldürebilir.

Abisine altı yaşındayken 999'u arayıp, "Acil anaflaksi vakası var," demeyi öğrettim. *A-na-flak-si*: Oğlum bunu doğru söyleyebilmek için resmen alıştırma yapardı. Kızımla birlikte yaşamak, hastane koridorlarında bol bol depar atmamı gerektirdi. Bizim oradaki hastanenin acilinde çalışan hemşirelerin hepsi adını bilir. Gittiği alerji uzmanı, oturacağımız evlerin iyi bir hastaneye yakın olması gerektiğini söyler durur.

İtalya'da arabayla giderken, sorun nerede olduğumuzu bilmememiz. Kaybolmuşuz. O gün bir arkadaşımız bizi arkadaşının çiftliğine davet etmişti: Eşekler, yeni doğmuş keçiler, köpek yavruları, taze peynirler, atlar, domuzlar olacaktı. Her zamanki gibi çabucak, böyle bir gezinin risklerini hızla aklımdan geçirmiştim: Kesinlikle çok azdı. Bir şey yemeyecektik, açık havada, güneşin altında olacaktık, her ihtimale karşı ona düşük dozda antihistamin verebilirdim. Kızım hayvanları çok sever ve onu böyle bir geziden mahrum bırakmanın âlemi yoktu. Eşek sevmenin ve yeni doğmuş

keçileri elleriyle beslemenin zevkini bütün çocuklar tatmalıydı, değil mi?

Bizim arabaya binip haritaya hiç bakmadan, nereye gittiğimizi bilmeden, neşe içinde arkadaşımızın arabasını takip etmiştik. Sabahı o çiftlikte minicik boynuzları yeni çıkmaya başlamış keçileri severek, eşeği okşayarak geçirmiş, uzun otların içinde her şeyden habersiz kağnı hızıyla yürüyen bir kaplumbağayı izlemiştik. Kızım kendini kötü hissedip kaşınmaya başlayınca çiftlikten ayrılmış, kendimizi kırlara atmış, doğru yön olduğunu sandığımız tarafa doğru gitmeye başlamıştık.

Şimdiyse kızım kendini kötü hissetmenin ötesine geçmiş durumda. Artık hayatı tehlikede ve nerede olduğumuzu bile bilmiyoruz.

Lazio sınırında bir yerde olduğumuzu zannediyoruz ama telefon çekmiyor ve arabadaki navigasyon cihazı, uzay boşluğunda dönüp duruyor sanki. Geçen her saniye çocuğumun hayatı daha çok tehlikeye giriyor. Kas içi enjeksiyonla adrenalini verdikten sonra hemen ambulans çağırmak gerekiyor. Hastaneye gitmesi gerekiyor: Kalp monitörüne bağlanması, steroid verilmesi, kan basıncının ilaçlarla düzenlenmesi, temel yaşam desteği odasına alınması, bir doktorun –aslında birden çok doktorun– onunla ilgilenmesi gerekiyor.

Telefon çekmiyorken ve nerede olduğumuzu bile bilmiyorken nasıl yardım isteyeceğiz?

Aklımdan kızımın yaptıklarını geçiriyor, sorunun ne olabileceğini, nerede hata yaptığımı, fark etmediğim, güvenlik

ağımdan geçen şeyin ne olabileceğini düşünüyorum. Yakınlardaki bir fındık ağacının çiçeklerinden gelen polen, birinin elinde kalan ya da hayvan yemlerinin içindeki bir şey miydi acaba? Bir şekilde fındık fıstık ya da susam tozu mu soludu? Göremediğim, fark edemediğim, önleyemediğim şey neydi?

Dikiz aynasından kocamla göz göze geliyoruz. Kızımı ve öteki çocuklarımı korkutmak istemediğim için onunla konuşmadan iletişim kurmaya, şunu anlatmaya çalışıyorum: Kızımız aynı Menes gibi, kollarımda ölüp gidiyor.

Cildinde kabarcıklar oluşuyor, nefesi ıslık ve hırıltılardan bir senfoni. O kırmızı kabartıların, grotesk şişliklerin altında, yüzü hayalet gibi bembeyaz.

Ölemez, şimdi değil, burada değil, diye düşünüyorum. Bunun olmasına nasıl izin verebildim, diye düşünüyorum.

Kızın biri bir gün, bir avlunun ortasında bir çocukla ve onun arkadaşıyla tanışmış. Kız o gün bir şeye çok kızgınmış (ne olduğu önemli değil) ve çocuklarla konuşurken botlu ayaklarıyla duvarı tekmeleyip durmuş. O günlerde kocaman, bağcıklı siyah botlar ve oğlanın hayatında gördüğü en kısa şortları giyermiş.

Çocuk kızın hayatında gördüğü en korkunç kız olduğunu düşünerek çekip gitmiş. Kız da çocuğun çok çekingen olduğunu düşünerek ayrılmış avludan. Yıllar sonra âşık olup sonunda evleneceklerinden ikisi de bihabermiş.

Duvar/bot olayından on iki yıl sonra, çocukla kızın –daha doğrusu, kadınla adamın– çocuğu olur. Gözleri ka-

dına, ortada sivrilen saç çizgisi adama çekmiştir; bunu kimseye söylemeseler de, oğullarının şimdiye kadar doğmuş en güzel bebek olduğundan ikisi de kesinlikle emindir.

Çocuk yürüyüp konuşmaya başladığında, kadın sevgisini bir çocuğa daha verebileceğini düşünür. Hamile kalır ama bu bebek daha doğmadan ölür. Kadın çok ağlar, oğluna daha da sıkı sarılır ve yeniden hamile kalmayı dener. Deneyip bekler, bekleyip dener ama vücudu her nedense daha önce yaptığı şeyi yapmaz. Kendini kapar. Bu işi nasıl kıvıracağını, bu numarayı nasıl yapacağını unutmuş gibidir.

Kadın vitaminler alır, yoga yapar, vücuduna incecik iğneler batıran bir doktora gider; bekler durur. Her ay, her yirmi sekiz gün yeni bir başarısızlık, yeni bir bozgun ve kayıp gibi gelir.

Doktorlardan biri kan testleri yapar. "Bir bebeğiniz daha olmaması için hiçbir neden yok," der kadına.

Başka biri tarama yapıp iç organlarına bakar. "Bir bebeğiniz daha olmaması için hiçbir neden yok," der.

Öyleyse neden olmadığını sorar kadın.

Cevap veremezler. Omuz silkip sırtlarını döner, ellerini yıkarlar. "Saplantı haline getirmezseniz," derler, "kendiliğinden olur, büyük ihtimalle."

Kadın otoparkta hırsla yürür. Karşısına bir duvar çıksa, bir tane geçirmesi işten değildir. Anahtarı kontağa geçirirken, bunun İngilizcedeki en sevmediği cümle olduğuna karar verir.

"*Saplantı haline getirmezseniz*," diye hırlar kalkan otomatik bariyere, "*kendiliğinden olur, büyük ihtimalle*."

"*Saplantı haline getirmezseniz*," diye azarlar sessiz radyoyu.

Oğlunun gittiği okulun önüne park ederken, "*Kendiliğinden olur. Büyük ihtimalle*," diye mırıldanır. Kapının önüne toplanmış bekleyen annelere bakar. Hepsinin okula giden bir, belki de iki çocuğu, kucaklarında ya da bebek arabasında daha küçük çocukları vardır. Oğlu son zamanlarda ne zaman bir kız ya da erkek kardeşi olacağını sormaktan vazgeçmiş; kadın bunu fark etmemiş değil. Fakat daha geçen hafta tek başına ebelemece oynanıp oynanmayacağını sormuş.

Derin bir nefes alır, arabanın kapısını açar, saçlarını geriye atıp iner.

Sorun bundan başka bir şey düşünememesi elbette. Düşünmemesi mümkün değil. O istek, ihtiyaç, acı, hayal kırıklığı her daim mevcut. Yapıp ettiği her şeyi alttan alta etkiliyor. Kadın bir bebek istiyor; oğlunun bir kardeşi olsun istiyor; kaybettiği bebeği istiyor; hangi bebek olursa olsun, bir bebek istiyor. Gözünden çıkaramadığı bir gözlük takmış gibi.

Kadınla adam başka doktora gider. Bu kliniğin opak camları vardır; bekleme salonundakilerin yüzleri ifadesizdir; içerisi yoğun bir hasret, kayıp hissi, belli belirsiz bir umutla kaplıdır. Orada *elini çabuk tutmasını* söyleyecek hiç kimse yoktur. *Zaman geçiyor* diyecek hiç kimse yoktur.

Oraya yapılan ziyaretlerden birinde, kadın oğlunu da yanında götürür ve bekleme salonundakiler çocuğa –bantlı sandaletleriyle aşağı indirilmiş çoraplarına, gömleğinden

belli olan kürek kemiklerine, annesinin elini tutan parmaklarına– şöyle bir bakıp hemen gözlerini kaçırınca, kadın bu kadar çok şeye, oğluna sahipken duyduğu üzüntüden utanç duyar. Oraya yıllardır gidip sonuç elde edememiş kadınlar vardır. Hem de hiç.

Kadın kendine iğneler yapar, taramalar yaptırır, kan tahlilleri yaptırır, masalara yatıp metal aletlerle orasını burasını incelemelerine izin verir.

İşe yaramadığını, kan testlerinin negatif çıktığını, yetersiz kaldığını, her şeyin boşa olduğunu, embriyoların tutunamadığını bildiren telefon geldiğinde, kadın süpermarketteki peynir reyonundadır.

Çedarlara, yumuşak içli brie'lere, parmesan dilimlerine bakarak, peki, der. Peki, teşekkür ederim, anlıyorum. Telefonu iyi günler demeden kapatır.

"Kimdi o?" Oğlu başını kaldırmış, elinde en sevdiği üçgen peynirlerden bir paket tutarak ona bakmaktadır.

Hiç, der kadın. Kimse değildi. Yok bir şey.

Sihirli bir şeydi. Eminim bundan.

Mistik, batıl inançları olan biri değilim. Şansa, kadere, herhangi bir tanrıya, karmik etkilere ya da ilahi adalete inanmam. Büyü falan yapmam.

Fakat peynir reyonunda yaşanan o andan haftalar sonra bile kendimi sürekli halsiz, yorgun, hasta hissettim. Minibüs karavanla gittiğim Skye'da arada bir değil, her gün, hiç durmadan yağmur yağdı. Kanamam başladı ve o da hiç

durmadı. Bir eczaneye gittim ve kendimi alçak sesle mırıldanarak demir hapıyla birlikte "hijyen pedi" isterken bulunca söylediğim çocukça söze katıla katıla gülmeye başladım. Parayı öderken kasadaki kadının bana kaygıyla baktığını gördüm.

Yatay yağdı; dikey yağdı; döne döne yağdı. Dağlarda, kumsallarda, ormanlarda, denizde ağladım durdum: Oğluma fark ettirmeden ağlayabileceğim her yerde ağladım. Dalış giysimi giyip fermuarını çekerek Glenbrittle'daki perili göllerde yüzdüm, küçük şelalelerin dibine dalıp çıkarak tekrar soluduğum hava öyle soğuktu ki ciğerlerimi sızlattı. O berrak ve soğuk sularda kulaç atarken tedaviye son vermeye, bir deneme daha yapmamaya karar verdim; bizim evde başka bebek olmayacaktı.

Eve dönüp garajı boşalttım: Bütün bebek battaniyeleri, sepet beşikler, hamile giysileri kutulara konup hayır kurumlarının mağazalarına gönderildi. Bir çocuğum olmuştu ve başka çocuk olmayacaktı. Hayatımdaki bu sayfa kapanmıştı. Olmuş bitmişti ve bunu kabullenmek zorundaydım.

Ama bir terslik vardı. Tüpte döllenmenin ardından bir kez âdet görmüştüm ama sonra kesilmişti. Vücudum beklemeye geçmişti, bir şeyi bekliyordu sanki. On hafta, on bir, on iki hafta geçti ama âdet görmedim. Ben de artık nefret ettiğim kliniğe gidip bir kez daha doktoru gördüm ve doktor –"neler olduğunu görmek için"– tarama yaptırdığında, tarama cihazını karnımdan geçirdiklerinde gerçek anlaşıldı. Kollarıyla bacaklarını dikkat çekmeye çalışır gibi hızlı hızlı

oynatan, atik, aktif bir şekil, güm güm atan, belirip kararıktan sonra tekrar beliren bir kalp.

Doktorun ağzı açık kaldı. Hemşireler elleriyle ağızlarını örttükten sonra bir telaş dosyamı incelemeye başladılar. Bu nasıl olabilir, diye sordular. Gebelik belirtisi olmadığı, yoğun bir kanama olduğu, ikizini kaybettiğimiz, kan testi negatif çıktığı halde, embriyoların düştüğünü, vücudumdan ayrıldığını, çekip gittiğini gösteren bütün kanıtlara rağmen bu embriyo nasıl tutunabilmişti?

Ama oradaydı, her şeye rağmen on üç haftalık olmuştu ve var gücüyle bize el sallıyordu işte.

Kızım altı ay sonra, ilkbahar başlarında doğdu. Başında tüy gibi sarı beyaz saçları olan, susamuru gibi yumuşacık, ufacık, koca gözlü bir şeydi. Biri onu benden aldığında, kalbi yerinden çıkacakmış gibi ağlıyordu. İlk geceyi omzuma kıvrılıp sessizce ve hiç kıpırdamadan geçirdi. Ona her bakışımda, hâlâ orada olduğumdan, bir yere gitmediğimden emin olmak ister gibi, gözleri yarı açık bana baktığını görüyordum.

Masallarda isteğinizin gerçekleşmesinin bir bedeli vardır. İstek gerçekleşmeden önce bir söz verilir, yemin edilir. Gerçekleşen her isteğin bedeli ödenir. O gece onu omzumda tutar, ultrason ekranına bakar, hastaneden dışarı fırlayıp telefonumla uğraşır, kocamı, avludaki çocuğu arayıp az önce gördüğüm şeye inanamayacaksın demek için doğru tuşlara basmaya çalışırken bundan haberim bile yoktu.

Dilekte bulunan kişi olarak bu sihrin bedelini bizzat ödemeyi, ceremesini bizzat çekmeyi öyle çok isterdim ki... Laneti kızımın üstünden alabilmek, kendi omuzlarıma yükleyebilmek için neler vermezdim. Ama bunun acısını masum çocuğum, bebeğim çekerken, ben ancak onun yanında durabiliyorum.

Hem de nasıl bir acı.

İkinci çocuğum dünyaya geldikten bir gün sonra, koluma hâlâ serum takılıyken, anesteziden hâlâ sarhoş gibiyken, hemşirelerin giydirdiği tulumu üstünden çıkardım. Heyecandan ya da ilaçlardan, hangisinden bilmiyorum, ellerim titreyerek tulumu çıkardığımda kar yoğunluğunda bir şey yağdı üstüme. Kucağım bir anda bembeyaz oldu.

Çok garip, diye düşünerek tulumu bir kenara attım ve unuttum gitti.

İlk işaret buydu.

Doktorlar kızımın ne zaman egzama olduğunu sorduklarında, doğuştan, diyorum. Cildi bir hafta sonra kurumuş zamka benzeyen ince şeritler halinde soyulmaya başladı. Montların bilek kısımları çiçek yaprağı kadar hassas tenine fazla sert geliyordu; düğmelerin arkasındaki metal yuvarlaklar ve fermuarların alt kısımları teninde kıpkırmızı, açık yaralar yaratan zararlı şeylerdi.

Cildi hiçbir zaman normal görünmedi. Leke leke, al al, yangılar yüzünden kupkuru ve buruş buruştu hep. Bir aylık olduğunda, egzama pütür pütür, kızıl bir alçı gibi bütün

vücudunu kapladı. Bilekleri, kolları ve bacakları gerildiğinde hemen çatlaklar oluşuyordu; hastalık ayak parmaklarının eklemlerinden kulaklarının en içteki kıvrımlarına kadar bütün vücudunu istila etmişti.

O bahar birileri onu görmek için heveslenerek bebek arabasına yaklaştığında, kendimi tuttuğum yeri sıkarken, olacaklara hazırlanırken buluyordum. Lütfen, diyordum içimden, güzel bir şey söyleyin: Mavi gözlerine, sarı saçlarına iltifat edin. Dehşet içinde geri çekilmeyin. Hayret içinde, nesi var, diye sormayın.

O günleri düşündüğümde, o zamanki halimin yanına gidip elimi omzuna koyarak, daha bu hiçbir şey değil, demek geliyor içimden. O günlerde hâlâ bunun geçici bir durum olduğunu zannediyordum. Yalnızca egzama olmuştu işte. Ne kadar kötü olabilirdi ki?

Kırmızı bebek arabasını yokuş yukarı iterken bilmediğim şey buydu: Egzamanın tedavisi yok. Kızımın cildi zaten çok kötü göründüğü halde çok daha kötüye gidebilirdi. Egzamanın en şiddetli hali tehlikeli, hatta ölümcül olabilirdi. Cildi ona her an, her saniye işkence çektirecekti. Çok daha ciddi sağlık sorunlarına yol açabilecekti.

Dokuz aylık olmasına çok az kaldığında, eve gelen görevli onu pratisyen doktora, doktor dermatoloji hemşiresine, hemşire de abisiyle ikisinin doğduğu büyük hastanedeki bir danışman dermatoloğa yönlendirdi.

O randevudan çıkarken, arkadaşım Constance'a rastladım. Constance kaldırımda öylece durduğumu görür gör-

mez neyim olduğunu sordu. Debelenerek kaşınan, giysilerine kan bulaştıran kızım kucağımda, alçak bir duvara oturdum. Bebeği Constance aldı ve doktoru görmek için kırk beş dakika beklediğimizi, odasına girdiğimizde bir kâğıda bir şeyler yazmakla meşgul olduğunu anlattım. Bizden önceki hastayla ilgili notlar aldığını sanmıştım ama kadın reçete kâğıdını cart diye yırtıp oturmama fırsat vermeden bana uzatmıştı. "Buyurun!" demişti. "Neyse ki bu yaşta henüz kaşınmayı beceremiyorlar!" Kızımı muayene etmemişti; tek bir soru sormamıştı; bebek arabasının içine bakmamıştı bile. Bakmış olsa, minik bebeğimin bileklerini emniyet kemerine sürterek adeta zımparaladığını, tepeden tırnağa kadar açık ve sulu kızarıklıklarla kaplı olduğunu, kızımın gözlerindeki çaresiz, bitkin, azap dolu bakışları –dokuz aylık hiçbir bebekte olmaması gereken o bakışları– görecekti.

Asansörle zemin kata inerken reçeteye göz atmış ve kızım beş aylıkken eve gelen görevlinin verdiği parafin bazlı merhemi yazdığını görmüştüm. Merhem hiçbir işe yaramamıştı.

Yirmili yaşlarda, hâlâ kendi yolumu bulmaya çalışırken fazlasıyla gerçek gibi gelen, tekrar tekrar gördüğüm bir rüya vardı. Farklı farklı şekillerde gördüğüm bir rüyaydı ama aynı senaryoyu hep aynı ortamda ve genellikle bir değişim yaşadığım çalkantılı dönemlerde görüyordum. Sağlıksız ve rutubetli bir evden diğerine bir kez daha taşınmışsam, yeni bir işe girmişsem, birinden ayrılmışsam ya da biri benden

ayrılmışsa, kötü bir haber almışsam, sevdiğim birinin başına kötü bir şey gelmişse, rüya bilinçaltımdan çıkarak bir kez daha belirirdi. Genelde bu gibi zamanlarda, birkaç gece üst üste görürdüm.

Rüyamda bir patikada yürürdüm ve önümde kıvırcık sarı saçlı bir kız olurdu. Bu kız her seferinde ağlıyor olurdu. İncecik omuzlarının acıyla kamburlaştığını, elleriyle gözyaşlarını sildiğini, yürürken sendelediğini görürdüm.

Her seferinde ona yetişmeye çalışırdım. Bazen buna izin verilirdi; bazen de ben yetişmeye çalıştıkça aramızdaki mesafe büyürdü. Yetişmeyi başarırsam, kızı tutup kucağımda, bazen de sırtımda taşırdım. Rüyamda omuzlarımdan tutuşunu nasıl hissettiğimi hâlâ hatırlarım.

Acısı ikimizin de üzerine binerdi sanki; o kadar küçük bir çocuk için fazlasıyla ağırdı. Ona yetişmeyi başarıp kucağıma aldığımda ağlamayı keserdi: Bunu yapma gücüne sahip olduğumun her zaman farkındaydım. Bazen panik içinde, ona yardım edemediğimi bilerek, ansızın uyanırdım.

Bu rüyayı ilk kez yirmi bir yaşındayken, gecenin bir yarısında, Trans Sibirya treniyle Çin'den dönerken görmüştüm. İrkilerek uyandığımı, ranzamda oturup uyku tulumuma sarındığımı, çocuk orada duruyor, beni bekliyor olabilirmişçesine kompartımana bakındığımı hatırlıyorum.

Ama yoktu.

Ranzadan kalkıp altta uyuyan yol arkadaşlarımın önünden parmak uçlarımda geçerek koridora çıkmıştım. Biz uyurken, tren gecenin içinde savrulup zangırdayarak ku-

zeye doğru gidiyor, bizi Çin'den Moğolistan'a götürüyordu. Pencerelerden gelip geçen Gobi Çölü'ne bakarak parmak uçlarımı cama bastırmış, rüyanın kaybolup gitmekte olan karelerini yakalamayı denemiştim: o kızı, patikayı, kızın hüznünü, ona yardım etmek için karşı konulmaz bir istek duyuşumu. Camın ardında yıldızlarla delinmiş öyle muazzam bir gökyüzü, öylesine sonsuz bir manzara vardı ki dünyanın kavisini bile görebileceğimi sandım.

Gecenin, çölün içinde öylece dururken, o çocuğun kendim olduğunu düşünmüştüm, hatırlıyorum: İncecik vücudu, sarı saçları, içine dolup taşan duygularıyla, arkadan aynı bana benziyordu. Onu avutmak, ona her şeyin güzel olacağını söylemek için içimdeki çocuğa ulaşmaya çalıştığımı düşünmüştüm. Ama cidden öyle mi, diye sormuştum kendime çöle bakarak. Her şey güzel olacak mıydı? Bilemiyordum.

Yıllar boyu bu yoruma inandım: Geceleri gördüğüm bu rüyalarda yetişkin halim içimdeki çocukla buluşuyordu. Ama şimdi patikadaki o çocuğun kızım olabileceğini düşünüyorum.

Bazı fiziksel özelliklerimiz aynı; aramızdaki benzerliği hem arkadaşlar hem de yabancılar sıkça fark ediyor. İçine fermuarlandığım, yetmişlerde moda olan naylon giysiler görmezden gelinirse, aynı yaşlarda çekilmiş fotoğraflarımız birbiriyle yer değiştirebilir. Kızım beş yaşında bir sokak partisinde çekilmiş titrek, soluk renkli filmimi izlediğinde hayretle, söylediği şeye kesinlikle inanarak, "Bu benim," demişti.

Bu rüyayı yirmili yaşlardan beri hiç görmedim. Yirmili yaşlara has diğer şeylerle birlikte o da yok oldu, buhar olup uçtu: o berbat kiralık daireler, beyin törpüleyen belirsiz işler, gece vakti sokakta dolaşmalar, son otobüsler, aylık biletler, atlanan öğünler, düşüncesiz sevgililer, telefon kulübelerinden yapılan acil aramalar, giysiler (el kadar elbiseler, neredeyse bütün göbeği açıkta bırakan kısacık tişörtler, kalça kemiğinden başlayan düşük bel pantolonlar); yaşça büyük yetişkinleri sizden istedikleri şeyi cidden yapabileceğinize, bundan emin olduğunuza, yalnızca bir şansa ihtiyacınız olduğuna inandırmak için gösterilen içten ve üstün gayret.

Kızım doğmadan on beş yıl önce bana görünmüş müydü? Böyle düşünmek hoşuma gidiyor. Zamanda bir sıçrama yapıp geriye dönüyor ve henüz anneliğe hazır olmayan –dürüst olmam gerekirse, hiç hazır değildim– birine hafifçe değerek yanından geçiyor, bir gün hayatıma gireceğinin tüyosunu veriyordu. Belki de beni önümde uzanan yola hazırlıyor, kendi varoluşu için gerekli gücün, sevginin ve direncin tohumlarını atıyordu.

Kronik egzaması olan bir çocuğa bakmak için ne düzeyde bir özen ve sabır gerektiğini anlatabilmek çok zor. Bunlar günün her anı sıkıntı ve azap çeken çocuklar. Uyuyamazlar, bir şey yiyemezler, oyun oynayamazlar. Giysilere tahammül edemezler. Her şey onlarda kaşıntı yapar: sıcak, soğuk, yünlüler, divanlar, hayvanlar, rüzgâr, çimenler, yapraklar,

yiyecekler, oyuncaklar, parfümler, sabunlar, duman, kum, beton, çamur, su, meyve suyu, ipler, lastikler, giysiler, toz, küf. Ciltleri yüzünden öyle bir acı çekerler ki hiçbir şeye bir iki saniyeden fazla yoğunlaşamazlar.

Ben böyle bir şey yaşamamıştım. Böylesi bir acının, işkencenin mümkün olabileceğini bilmezdim. Kucağımda avaz avaz ağlayan, perişan haldeki bir bebekle evde dolandım durdum. Ne yapacağımı bilemiyordum. Doktorların verdiği merhemleri kullandım ama hiçbiri işe yaramadı; en ufak bir etkileri olmadı. Böyle bir hastalığın olabileceğine, bunun normal bulunabileceğine inanamıyordum. Ne halt edeceğim ben, diye haykırmak istiyordum duvarlara, halılara, koltuklara. Bir yerlere şikâyette bulunmak, itirazımı bildirmek istiyordum. Sık sık kucağımda bebekle sokağa fırlamak, yoldan geçenleri durdurup kızımı göstermek ve, bakın, gördünüz mü, demek geliyordu içimden. Böyle bir şey gördünüz mü hiç? Ne yapmam gerektiğini biliyor musunuz? Ona yardım edebilir misiniz? Bana yardım edebilir misiniz?

Nasıl yaşayacağımı, var olmaya nasıl devam edeceğimi, o kadar küçük bir çocuğun bu kadar acı çekmesine seyirci kalmaya nasıl katlanacağımı, acısını nasıl dindirebileceğimi bilemiyordum.

Onu beşiğine koyup içecek ya da yiyecek bir şeyler hazırlamak, hatta tuvalete gitmek için bir saniye bile yanından ayrıldığımda, çok geçmeden çığlıklarını duyup yanına koşuyor, kısa süreli yokluğumda kaşınmaya, üstündekileri çıkarmaya, kendi derisini oymaya çalıştığı için çarşafıyla

yastığının, beşiğin, duvarların, üstünün başının kanla kaplandığını görüyordum. Beşiğinden alıp sakinleştiriyor, merhemlerini sürüyor, temiz giysiler giydiriyor, çarşafıyla yastık kılıfını değiştiriyor ve kirlenen şeyleri çamaşır makinesine atıyordum. Sakinliğimi, iyimserliğimi yitirmemeye çalışıyordum. Bak, diyerek onu oyun halısının üstüne oturtuyordum. Bu top! Bu da çıngırak! Harika bir kitap, öten ördek! Sonra da hiçbiriyle ilgilenmeyip elinden bırakmasına, tortop olup kollarını halıya sürterek rahatlamaya, kurtulmaya, hastalığın verdiği acı dışında herhangi bir şey hissetmeye çalışmasına seyirci kalıyordum.

Dermatologla yaşanan berbat randevudan sonraki gün, kızım biraz bir şeyler yiyebilsin diye belki yirminci, otuzuncu kez kremlerini sürerken, Constance arıyor.

"Görmen gereken kişiyi buldum," diyor. "Adı Dr. Fox ve kendi muayenehanesi var ama bu işin en iyisi. Herkes öyle diyor."

"Bilmem ki," diye mırıldanarak losyon şişeleriyle kremleri divanın altındaki sepete atıyorum. "Özel sağlık hizmetlerine pek güvenemiyorum ama—"

Constance sözümü kesiyor. "Bu şekilde devam edemezsin. O da edemez."

Kızımın yüzüne, duyarlı mavi gözlerine, yanakları ile alnındaki çatlak ve kızarıklıklara, boynundaki sulu enfeksiyonlara, kan lekeli tulumuna bakıyorum.

Numarayı yazıyorum. Doktordan randevu alıyorum. İki bin sterlinlik ödemeyi yapıyorum. Birkaç gün sonra Dr. Fox'a

gidiyoruz (ne bekleme listesi var ne de açıklanmayan gecikmeler yaşanıyor). Kızımın doğumuna, neler yediğine, benim ve kocamın tıbbi geçmişlerimize dair sorular soruyor. Yanımızda oturan oğluma bakarak gülümseyip, "Sende egzama yok anlaşılan," diyor. Kızımı soymamı istiyor ve ben soyarken yüzünde dikkatli, tarafsız, profesyonel ve düşünceli bir ifade beliriyor. Kızımın kollarını kaldırıyor, fazlasıyla özenli dokunuşlarla bileklerini, bacaklarını, gövdesini inceliyor.

Kullanmamız gereken şeyleri liste halinde yazıyor: banyo yağları, sabun yerine geçecek şeyler, steroidler, nemlendiriciler, antibakteriyel merhemler, deterjansız şampuanlar. Gelecek sefere ödeme yapmak zorunda kalmayalım diye bizi bağlı olduğu NHS kliniğine yönlendiriyor. Bana duyarlı ciltlerle, güneş kremleriyle, çamaşır deterjanlarıyla, egzamalılar için üretilen giysilerle, ipek eldivenlerle, dikişsiz pijamalarla ilgili birçok kitapçık veriyor.

Doktora teşekkür edip gitmek üzere kalkarken, "Her ihtimale karşı birkaç alerji testi de yapmak istiyorum," diyor.

Afallayıp kalıyorum. Gerek yok dememe ramak kalıyor. O âna kadar görüştüğümüz hiçbir doktor alerjilerden söz etmemiş. Kızım o âna kadar yalnızca süt ve biraz sebze püresi tüketmiş. Alerjiler aklıma bile gelmemiş. Ne benim ne kocamın ne de oğlumun herhangi bir şeye alerjimiz var. Ama bu doktor kızıma çok iyi, ilgili, özenli davrandığı için kabul ediyorum. Ediyorum tabii. Başka seçeneğim var mı?

Testlerin derhal ve kesin surette pozitif çıktığını söylememe gerek yok herhalde, değil mi? Kızımın birçoğu yüzün-

den tehlikeli, ölümcül anafilaktik reaksiyon yaşayabileceği alerjilerin uzun bir listesi vardı. Grafiklerde, İmmunoglobulin E düzeyi gri alanlarda, kabul edilebilecek oranın çok üstünde, beterin de beteri bir orandaydı. O andan sonra hayatımız sonsuza kadar değişti. Sonuçlara bakarken, onu böyle savunmasız bir halde ve korkunç bir cehalet içinde ortalıkta dolaştırdığıma inanamadım. (Sesim ne kadar çok çıkarsa, bunlar da geçmişten o kadar çok silinecekmiş gibi, Ama ben onu Afrika'ya, İsveç'in uzak bir adasına götürdüm, diye haykırmak istedim.) Birkaç dakika sonra kocamla beni bir odaya aldılar ve hemşirelerden biri, lastik bir bebek üstünde kalçadan nasıl adrenalin iğnesi yapılacağını gösterdi.

Hastalığı ölümcül olabilecek bir çocukla birlikte yaşamak, her an elinizden alınabilecek birini sevmek. Bunu çok düşünürüm.

Potansiyel tehlikenin geri planda sürekli duyulan uğultusu hayatınızı ele geçiriyor. Dünyaya farklı gözlerle bakmaya başlıyorsunuz. Yürüyüş yaparak bir bahçeye, çocuk parkına, keçi yavrularıyla dolu bir çiftliğe gitmeniz mümkün olamıyor. Sürekli riskleri hesap etmek ve dikkate almak zorunda kalıyorsunuz: polen saçan bir huş ağacı, çöp kutusundaki yiyecek ambalajları, çiçek açmış fındık ağaçları, hoplayıp zıplayarak kepekleriyle tüylerini havaya saçan köpekler. Endişenizi, evhamınızı bastırma, gizleme, sakinliğinizi koruma, kalbinizin güm güm atışından başka bir şey duyamayacak kadar paniğe kapıldığınız zamanlarda bile ses

tonunuzu iyi ayarlayabilme gibi konularda kendinizi çabucak eğitiyorsunuz. Elinde fındıklı çikolatayla yaklaşan birini gördüğünüzde bir yanınız, kaç, arkana bakmadan kaç, diye haykırmak istediği halde –usulca, öylesine söyler gibi– gel, biz şu tarafa gidelim, demeyi öğreniyorsunuz.

Hiç âdetiniz olmasa da, aşırı düzenli birine dönüşüyorsunuz: Yenilenmesi gereken reçeteler, not edilmesi gereken son kullanım tarihleri, yazılması gereken mektuplar, aranması gereken devlet daireleri, internette yapılması gereken araştırmalar, dosyalara ve torbalara konması gereken ilaçlar, kaydedilmesi gereken belirtiler ve tetikleyiciler, doldurulması gereken formlar, telefon edilmesi gereken resepsiyonistler, haberdar olunması gereken son gelişmeleri içeren makaleler, raporlar ve deneyler, evden asla ama asla onlarsız çıkamayacağınız için bir çantadan alınıp ötekine konması gereken kitler oluyor.

Doktorlar kızınızın yanında korkunç haberler verirken duygularınızı belli etmemekte ustalaşıyorsunuz. Randevulara giderken doktorun söyleyeceklerini duymak yerine *The BFG*'yi dinlemesi için yanınıza kulaklık ve sesli kitaplar almanız gerektiğini çabucak öğreniyorsunuz. Tekrar tekrar teşekkür etmeyi öğreniyorsunuz: resepsiyonistlere, hemşirelere, doktorlara, hademelere, çay arabasıyla dolaşanlara, kesici ve delici aletlerin atıldığı çöpleri boşaltanlara.

Evden her çıkışında mutlaka göz teması kurarak çocuğunuza doğru düzgün veda ediyorsunuz. Bazen okul kapısında elini bırakmakta zorlanıyor ama kendi kendinize güçlü

kadın olup bunu her ne pahasına olursa olsun gizlemeniz gerektiğini söylüyorsunuz. Çocuğunuzun çizdiği, yaptığı ya da sevdiği bir şeyi atmak size zor geliyor; çöp bidonlarının ya da hayır kurumlarına gönderilecek yığınların başında uzun zaman öylece kalıyor, sonunda dolaplarınız ne kadar dolmuş olursa olsun o yamuk yapıştırılmış baykuşu, iyice eskiyen tilkiyi atamayacağınıza karar veriyorsunuz.

Bütün bunların onu nasıl etkilediğini, psikolojisi, stres düzeyi üstünde nasıl bir etkisi olduğunu –bol bol– düşünüp endişe ediyorsunuz. Ölüme yakın deneyimlerin insanı sonsuza kadar değiştirdiğini bilen birisiniz: O eşikten kendiniz de değişmiş, daha bilge, daha hüzünlü biri olarak dönmüşsünüz. Nefesinin daraldığını hissettiğinde, ambulansın uzaktan gelen çığlığını duyduğunda, kendi annesinin elinde şırıngayla üstüne geldiğini gördüğünde, kanına karışan adrenalinin şokunu hissettiğinde neler düşündüğünü, nerelere gittiğini merak ediyorsunuz. Sınıra ya da uçurumun kenarına kadar yapılan bu türden yolculukların bir çocuğu ötekilerden ayırdığını, farklılaştırdığını biliyorsunuz. Yapabileceğiniz hiçbir şey yok tabii ama yine de endişeleniyorsunuz. Bunun kardeşler arasındaki dinamikleri nasıl etkileyeceğini düşünüp endişeleniyorsunuz. Abisiyle kız kardeşinin kendilerini ihmal edilmiş, onun gölgesinde kalmış gibi hissetmelerini ya da –Tanrı korusun– ona öfke duymalarını asla istemiyorsunuz. Endişeleniyorsunuz.

Rahatsızlığın ardındaki insanın görülmesini, onun bir dizi belirtiden fazlası olduğunu anlamalarını istiyorsunuz.

Kızınızın egzaması ve alerjileri, en hasta olduğu zamanlar çoğunlukla kişiliğinin önüne geçiyor. Okul kapısında birinin ondan "eldivenli kız" diye söz ettiğini duyduğunuzda yanına gidip, onda başka ne görüyorsunuz, söylesenize, demek geliyor içinizden.

Onu yalnızca tıbbi bir fenomen olarak değil, insan olarak görmelerini istiyorsunuz. "Sorun" sözcüğünden nefret etmeye başlıyorsunuz; kızınızın "sorunları" yok; ne kendisi ne de onunla aynı yerde olmak bir sorun. Kabul edilebilir sözcükleri listeleyerek uzun zaman harcadıktan sonra "zorluk" sözcüğünde karar kılıyorsunuz. Bu sözcüğü benimsemeye çalışıyorsunuz: Kızım bağışıklık sistemi açısından zorluklar yaşıyor; dermatolojik zorluklar yaşıyor.

Boy ve kilo tabloları bir yıldır hiç büyümediğini gösterdiğinde, fark etmemiş gibi davranıyorsunuz. Neden sınıftaki herkesin ondan daha uzun olduğunu merak ettiğinde, "güdük" sözcüğünün olumlu eşanlamlılarını sıralıyorsunuz: Ufak tefek, diyorsunuz, çıtı pıtı, minyon, zarif, fındık kurdu, mükemmel.

Bir süre bunun neden olduğunu anlamak için zaman ve enerji harcıyorsunuz. Neden o? Farklı doktorların öne sürdüğü varsayımlar şöyle: azı dişlerinizdeki amalgam dolgular, tüp bebek olarak dünyaya gelmesi, öteki embriyonun tutunamamasını büyük bir kayıp olarak algılaması, geçmişteki bir travma (bunu sizin mi yoksa onun mu yaşadığı belirsiz), ona hamile olduğunuzu bilmeden yaptırdığınız tetanos aşısı, evin doğal yollarla temizlenmemesi (bu varsayım

sizi güldürüyor), sizin hafif astımınız ile eşinizin arada bir ortaya çıkan egzamasının ortak etkisi, vesaire. Derken niçin diye sormaktan vazgeçip nasıl sorusuna odaklanmaya karar veriyorsunuz.

Zaman zaman her şeyi mitolojik bir ışık altında görüyorsunuz: Adrenalin dolu enjektörü ışığa tutuyor ve o berrak sarı sıvıya uzun uzun bakarak çocuğunuzu ölümden döndürmek için bir iksir verildiğini fark ediyorsunuz. Onu kurtarmak için iğneyi batırmak zorundasınız. Onu karanlıktan çekip alabilirsiniz ama ancak doğru malzemelere sahip olduğunuz, doğru kişiye başvurduğunuz takdirde. Kimi zaman böyle hayaller kurduğunuz için kendinize kızıyorsunuz. Sonra bir gün kızınıza Persephone'nin öyküsünü okumaya başlayıp öyküler arasındaki benzerliğe inanamıyor, insanların o zamanlarda da böyle şeyler yaşayıp yaşamadığını düşünüyorsunuz. Kızınızla hiç konuşmadan birbirinize dönüyor, altı tane uğursuz nar tanesi yiyerek kendini yeraltında yaşamaya mahkûm eden kızın ve onu geri getirmek için savaş veren annenin öyküsünü içselleştiriyorsunuz.

Çocukları antropoloji müzesine götürüp on sekizinci yüzyılda Papua Yeni Gine'de kötü ruhları, ölümü, hastalıkları defetmek için kullanılan tılsımları inceliyorsunuz. Birçoğu çocuk bileğine takılabilecek şekilde yapılmış. O boncuklardan, sicim ve tüylerden, umut, çaresizlik ve koruma güdüsü karışımı tanıdık bir his yayılıyor. Siz de mi, diye düşünüyorsunuz. İşe yaradı mı peki? Elinizi camın altından sokup bir

tanesini alarak çocuğunuza, bütün çocuklarınıza takmak ve kaçıp gitmek için karşı konulmaz bir istek duyuyorsunuz.

Perdenin arkasında az sonra vücudundaki bir apseyi boşaltmak için neşterini hazırlayan biri olduğunu bilirken, çok sevdiğiniz bir çocuğa, sakin ol, yok bir şey, diyebilen birine dönüşüyorsunuz. Onu hareketsiz tutan kişi siz oluyorsunuz. Dizlerine, kollarına ellerinizle bastırıyorsunuz; göğsünüzü göğsüne bastırıyorsunuz. O çığlıklar atarken konuşuyor, güven vermeye, çabucak olup biteceğini söylemeye çalışıyorsunuz.

Birileri, ah, nasıl baş ediyorsun bilmem, dediğinde, yüzünüze mesafeli bir tebessüm oturtmayı öğreniyorsunuz. Bu sorumluluğun, kısıtlanmışlığın, tehdit hissinin çok fazla geldiği, sınıra dayandığınız günler olacağını öğreniyorsunuz. Böyle zamanlarda her şeyden, herkesten uzaklaşmak, rahat rahat ağlayıp kendi kendinize konuşabileceğiniz bir yer bulmak zorunda kalıyorsunuz. Kalp masajı yapmayı öğrenmek için kursa gidiyor, yüzü olmayan bir mankenin mekanik kalbine bastıra bastıra on beşten geriye doğru sayarken günün birinde bunu kendi çocuğunuza yapabileceğinizi düşünüyorsunuz.

Varlığından habersiz olduğunuz güç kaynaklarınızı buluyorsunuz. Tabii ki gelebilir, ben evi süpürüp temizler, hazırlık yaparım, masaları silerim, yumurtasız kurabiye yaparım, ne gerekiyorsa yaparım, söylemen yeter, diyen arkadaşlar buluyorsunuz. İyiliğin sizi sendelettiği zamanların sayısı, duyarsızlık yüzünden yıkıldığınız zamanlarınkini

kat kat aşıyor. Kimi zaman buna dayanamayacağınızı sanıyor ama dayanıyorsunuz.

Çocuk parklarında kronik egzamalı çocuğunuza bakıp yüksek sesle, onun da rahatça duyabileceği şekilde, "Nesi var? Bulaşıcı mı?" diye soran annelere karşı duvar örüyorsunuz. "Çok fazla gerginlik" olduğu için yaş günü partisine davet edilmediği söylendiğinde yüzünüzü çeviriyorsunuz.

Ona karşı iyi ve şefkatli davrananlara öyle bir minnet duyuyorsunuz ki kendinizi kontrol altında tutmakta zorlanıyorsunuz. Yeryüzüne inmiş bu meleklerle karşılaştığınızda, onları rahatsız edecek şekilde sarılmamanız, tekrar tekrar teşekkür etmemeniz, duygulara kapılmadan mantıklı davranmanız gerektiğini kendinize sürekli hatırlatmanız gerekiyor. Abartma, diye uyarıyorsunuz kendinizi, fazladan çalışması gerekeceği halde çocuğunuzun bir yere kabul edilmesi için baskı yapan öğretmeni gördüğünüzde; devlet hastanesindeki doktor fazla pahalı bulduğu halde kızınızı görür görmez koruyucu dermatolojik tulumları kendi inisiyatifiyle veren bir eczacıyla karşılaştığınızda. Bir mağazanın deneme kabinlerine bakan kadın, çocuğunuzun giysilerinden koltuğa geçen kan lekesini görüp bir şey demediğinde. Okulları ve yetkilileri bazı şeylere ikna etmek için seve seve mektuplar yazan, çocuğunuz anaflaktik reaksiyon yüzünden hastaneye gittiğinde ambulansın kapısına kollarını açarak gelen bir hemşireyle tanıştığınızda.

Çocuğunuz için, bütün çocuklarınız için dertten tasadan, yargılayan gözlerden uzak bir hayat yaşamaları dışında

bir şey istemiyorsunuz. Gece yatağa yatıp karanlığın içinde nefes alarak, bugün de oldu, diye düşünüyorsunuz. Onu bir gün daha hayatta tutabildim.

Bademcik iltihapları, apandis iltihapları, çocuklardan birinin uzun bir yürüyüşün başında iliklerine kadar ıslanması, kusmalar, dizlerdeki sıyrıklar, kırıklar, köpek bokuna batmış tulumlar, uluslararası bir uçuş yapmak üzereyken çaktırmadan yoğurt sürülerek geriye yapıştırılan saçlar, banyoda yere sıkılmış şampuanlardan bir göl; dikişlik yaralar, burkulmalar, şiddetli darbeler yüzünden acile gitmek, yeni boyanmış duvarların mum boyayla çizildiğini görmek, tavanın akıtması, bir sürücü adayının arabayı hurdaya çevirmesi size koymuyor. Bunlar ufak tefek şeyler; hayat büyük.

İtalya'da gitgide daralarak çakıl taşlarıyla kaplı sert bir patikaya dönüşen yol bitiyor. Will sessizce, sertçe geri dönüp hızla aksi yöne doğru gidiyor. İkinci yol da daralıyor, kasisler gitgide artıyor, ağaçlar gitgide yaklaşıyor. Artık dikiz aynasından Will'e bakmıyorum. Bir işe yarayacakmış gibi sımsıkı tutarak bir tek kızıma bakıyorum. Bariz şekilde daha halsiz, daha solgun, hâlâ hırıldayarak boğazını tırmalıyor; öteki çocuklar durgun, sessiz.

Gösterge panelindeki navigasyon cihazı ansızın ötüyor. Yanıp sönen ekranında yolları beyaz, tarlaları yeşil gösteren bir harita beliriyor. Sinyal bulunuyor. İlerideki bir kavşaktan ve birkaç virajdan sonra anayola varacağımızı gösteriyor: Neyse ki dümdüz, şükürler olsun ki geniş bir yol.

Navigasyon cihazı o benzersiz elektronik sükûnetiyle bize *autostrada*'ya iki, bir hastaneye sekiz dakika uzaklıkta olduğumuzu bildiriyor. Arabayla gitmeye devam ederken bir ekranın köşesinde büyüyüp küçülen kırmızı "H" harfi bize rehberlik ediyor, doğru yolda olduğumuzu söylüyor: Sekiz, yedi, altı dakika kalıyor. Will *autostrada*'da tam gaz gidiyor, hız sınırlarının canı cehenneme, Orveto Hastanesi'ne ulaştığımızda ambulanslara ayrılmış girişte acı bir fren sesiyle duruyoruz ve ben arabadan fırlayıp kızımı bir adak gibi ileri uzatarak var gücümle koşuyorum. Hayır, öyle bir şey olmayacak, diye düşünüyorum. Burada değil, şimdi değil. Kızımı benden alamazsın, bugün olmaz, daha çok beklersin.

O o, o o, o o.

Teşekkür

Teşekkürler William Sutcliffe.

Teşekkürler Marry-Anne Harrington ve Victoria Hobbs.

Teşekkürler Cathie Arrington, Sarah Badhan, Yeti Lambgrets, Georgina Moore, Hazel Orme, Vicky Palmet, Amy Perkins, Barbara Ronan ve Tinder Press'teki herkes.

Teşekkürler Jennifer Custer, VickieDillon, Hélène Ferey ve A.M. Heath'teki herkes.

Sorularımı cevapladıkları ve gerekli belgeleri sağladıkları için annemle babama, çocukluğumuza ait anılarını paylaştığı için kız kardeşime, biyografik kitapların doğasına dair güven verici konuşmaları için Sarah Urwin'e, benzersiz bir son taslak değerlendirmesi daha yaptığı için Ruth Metzstein'a, nörolojik konularda yaptığı editörlük çalışması ve tavsiyeleri için Profesör Rustam Al-Shahi Salman'a teşekkürler.

Kızıma yardım etmekte kullandıkları uzmanlıkları, sevgileri ve destekleri için sonsuz minnet duyduğum insanlar: Dr. Adam Fox (bizim evde her zaman Muhteşem Dr. Fox olarak anılacak), Profesör Jürgen Schwarze, Susan Brown, Hemşire Lowe ve LauristonPlace Dermatoloji Bölümü'ndeki ekip, Daisy Donovan, Francisca Morton, Susana Montoya-Peláez, Charlotte Wilson, Lorna Wills, Vivienne Mackay

ve Karen Ford. Kızımın hayatında her biriniz müthiş bir fark yarattınız.

Bu kitabın gelirinden şu kurumlara bağış yapılacaktır: Ağır alerjileri olanlara destek olan ve onlar adına lobi çalışmaları yapan Anaphylaxis Campaign; ciddi hastalıkları olan insanların korunması ve yardım alması amacıyla köpek eğiten Medical Detection Dogs.

Alıntılar

Sylvia Plath'in *Sırça Fanus*'undan alıntı yapmama izin veren Faber&Faber Ltd. ve Sylvia Plath Vakfı'na teşekkürlerimle.

Hilary Mantel'ın *Giving Up the Ghost* kitabından yapılan alıntı Harper Collins Publishers Ltd. © 2003 Hilary Mantel izniyle kullanılmıştır.

Robert Frost'un Jonathan Cape tarafından yayımlanan *Poetry of Robert Frost* kitabından yapılan alıntı The Random House Group Limited'ın izniyle kullanılmıştır.

Isak Dinesen'ın (Karen Blixen) *Yedi Harika Hikâye* (*Seven Gothic Tales*) kitabından alıntı yapmama izin veren Rungstedlund Vakfı'na ve Karen Blixen Müzesi'ne teşekkürlerimle.

Brent Crane'in "For a More Creative Brain, Travel" yazısından alıntı yapmama izin veren *The Atlantic*'e ve Profesör Galinsky'ye teşekkürlerimle.

Çizimler

2. Bölüm – Mary Evans Picture Library/GillStoker
6. Bölüm – Falkensteinfoto/Alamy
7. Bölüm – Welcome Library/Creative Commons CC BY 4.0
8. Bölüm –Custom Medical Stock Photo/Alamy
10. Bölüm – Archivist/Alamy